

CR XIX I
1037

36

Dimitrie Dan.

Comuna Straja

și

locuitorii ei.

Studiu istoric, topografic și folkloric.

Cu 9 ilustrațiuni, portretul autorului și o hartă a comunei.

Cernăuți, 1897.

Societatea tipografică bucovineană.

Editura ziarului »Patria«.

Dimitrie Dan.

Comuna Straja

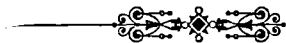
și

locuitorii ei.

Studiu istoric, topografic și folkloric.

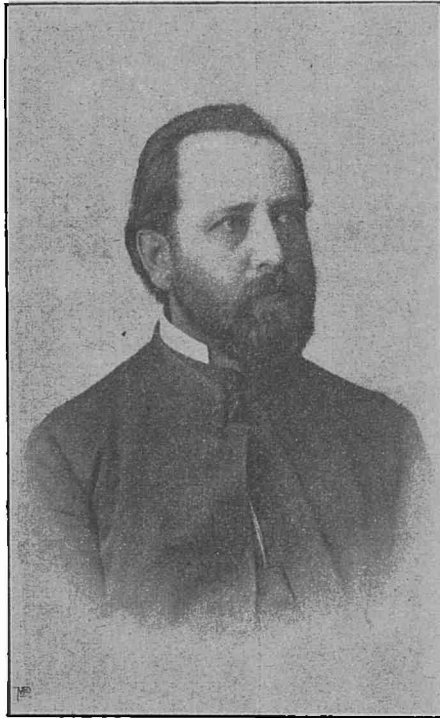
Cu 9 ilustrațiuni, portretul autorului și o harta a comunei.

Cernăuți, 1897.

Societatea tipografică bucovineană.

Editura țiarului Patria.

Dimitrie Dan,
paroch ort. or. in Straja.

Dedic această lucrare, rodul muncii mele Eminenței Sale, Înalt Preasfințitului Arhiepiscop al Cernăușilor și Mitropolit al Bucovinei și Dalmației

Arcadie Ciupercovici

*membru al dietei bucovinene și al senatului imperial, cive onorar
al orașului Radauși etc. etc.*

*cu ocaziunea zilei memorabile de 26 Octomvrie,
al rarului iubileu de 50 de ani de preoție, întru
semn de iubire fiiască, stimă binemeritată și mul-
țumită adâncă.*

Autorul.

AUTOR *Dimitrie Dan*
VOL. *Comuna Straja și locuit. ei.*
No. *4036* ANUL *1897*
Inaintecuvântare.

Lucrarea presentă, care o dau acuma publicității n'are pretensiunea, de a fi o monografiă completă. Dacă aş fi voit, ca aceasta publicație să fiă desăvârșită din toate punctele de privire, atunci aşi fi trebuit să scriu nu o broșură, ci tomuri întregi, căci aşi fi fost silit să tratez toate momentele din viața poporului român din Straja, cari se află și la toți Români din toate țările și satele locuite de ei.

Eu însă m'am mărginit a scoate la iveală numai acele momente, cari mi s'au părut individuale numai la poporul din Straja. Pe de altă parte am căutat cu lucrarea mea isvorită din dragoste față cu poporul românesc, să îmboldesc și pre alți bărbați culți, ca să descrie comunele, în cari trăesc, în cari s'au născut s'au cari le cunosc foarte bine. Și dacă ar face-o aceasta cei chiemați, mai ales preoții și învățătorii, cari se află în cel mai intim contact cu poporul și prin urmare trebuie să-l cunoască foarte bine — se înțelege dacă o voesc aceasta — atunci un istoriograf, și eară mai ales un etnograf sau folklorist, carele ar avé să scrie asupra poporului nostru, n'ar bojbăl prin întuneric și

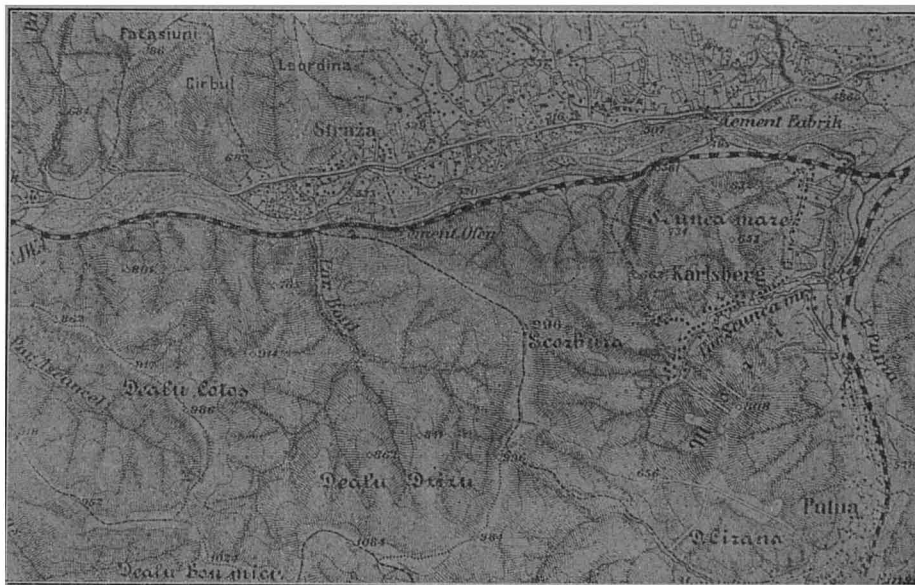
Ń'ar trebui sę alerge din sat în sat — o întreprindere pe cât de costisitoare, pe atât de anevoioasă și truditoare — ci și-ar scoate cele trebuincioase din tratatele monografice basate pe adevăr și neinfectate de tendințe ręuvoitoare, ca dintr'o fântână plină de apă curată și netulburată.

Dar' noi Românii bucovineni avem chiar nevoie să adunăm toate tradițiile, credințele și obiceiurile poporului nostru, căci popoarele din împrejurul nostru ne impun pe nesimțite obiceiurile lor, eară timpul, carele derimă și schimbă toate, se atinge și de credințele și obiceiurile strămoșești și le modifică neconținut, deci avem datoria sântă să conservăm cele ce ne-au mai rămas neschimosite.

Aștept deci, ca sę-mi urmeze frații români pe acest teren pe care am făcut eu începutul deșă la anul 1893, publicând o monografie a comunei «Lujeni» —, pe care alte popoare au ajuns pot dice la desăvirșire și sę publice cât de curând monografii desăvirșite ale satelor noastre și atunci munca mea de un an de șile va fi deplin răsplătită.

S t r a j a, la 26 Iunie 1897.

Dimitrie Dan.

Harta comunei Straja.

Erori de tipar.

Pagina	Șirul	
4	1	în loc de Mațhetesa . . . Mațhetesci,
4	31	peste și paste . . . peste și paste,
10	10	» cottul . . . cotul,
10	18	vine după hnga și,
11	25	Zimineul . . . Ziminelul,
11	32	Vucov . . . Bucov,
12	16	»
12	31	Carsberg . . . Carlsborg,
15	28	Fracise . . . Francise,
22	11	Cozule . . . Cozub,
22	16	Țiganiuc . . . Țiganciuc,
32	18	este de adaos la finea șirului: pod, și de aici în . . . ,
32	19	în loc de bolta . . . borta,
32	36	» oltoni . . . altnani,
33	7	razlog . . . razlogi,
33	35	liuchind . . . lynchind,
38	20	» adese . . . des,
38	27	scurti . . . scurți,
39	29	» de la . . . au,
39	35	cameși . . . cameși,
44	6	ei . . . și,
44	28	Înaite . . . Înainte,
47	11	» s . . . sa,
47	21	duc . . . duce,
48	31	calbaza . . . galbeaza,
49	27	coma trebuie sa vie dupa cuvântul scroafa,
51	6	în loc de târindu-i . . . târîndu-i.
58	11	coma trebuie sa vie dupa cuvântul acolo,
58	37	în loc de de faina . . . din faina.

Comuna Straja și locuitorii ei.

CAPITOLUL I.

Istoricul comunei Straja.

Împregiurarea, că pe teritorul comunei Straja au aflat mai mulți sateni bucați ascuțiți de cremine — o astfel de cremine s'a aflat în vara anului 1896 pe sesia parochială din loc ¹⁾ — îndegeatează, că teritorul comunei Straja trebuie să fi fost locuit ~~în~~ era de peatră.

Se pare, că pe timpul, când domniau împărații în Roma, aceste locuri au fost locuite de poporul dac. Ba o tradiție ²⁾, necritica în datele topografice, susține, că cotuna Falcău de asta-și, ar fi vechiul Valcau al Dacilor. De oare-ce Dacii locuiau cu predilecție locurile muntoase, de la cari își au și numele, căci deac sau dac înseamnă deal sau munte, iar' daci = locuitorii munților sau munteni, și de oare-ce, de pe teritorul Străjei încep a se întinde brădoșii și falnicii munți ai Carpaților, s'ar pute susține, cu oare-care probabilitate, că prin aceste locuri au locuit Daci. Ori cum însă ar fi,

¹⁾ Aceasta cremine a fost aflată de neuitatul meu fiu Ilarion, studinte în cl. V. giinasiala, pe carele l-a rapit cruda moarte într'un mod atât de înfiorator dimpreună cu unchiul seu Eusebie, studinte într'a 7 clasa, în demineața zilei de 26 Iunie 1897, când i-i înghițiră valurile Sucevei celei reci și nemiloase.

²⁾ S. Fl. Marian, Tradiții poporana române din Bucovina, Bucuresci 1895, pag. 8.

cotuna Falcau este mai veche decât comuna Straja. Tot așa se poate susține cu siguranță, ca în Falcau au descălecat primii locuitori români. Fiind însă șesul Falcaului prea îngust pentru un sat, s'au coborât Românii cu încetul mai la vale și s'au așezat pe locul Strajei de asta-ți și au format un sat, se înțelege, ca nu prea mare.

Între secolul al IX. și XIII. pare, ca a aparținut teritoriul comunei Straja de asta-ți, republicii Câmpulungului, care cuprindea vre o 15 sate cu teritoriile lor¹⁾.

Despre Falcau se amintește deja în uricul lui Ștefan Voda, domnul țării Moldovei, din 15 Martie 6998 (1490) prin care se daruește mănăstirii Putna o braniște de 18 munți²⁾. Munții din care se compune acea braniște sunt³⁾: 1) Bucovul lui Goian, 2) Cornul, 3) Sacalușul, 4) Intreparaie, 5) Gigeul, 6) Dealul dintre Putne, 7) Dealul crucii, 8) Dealul secarii, 9) Magura, 10) Gropile, 11) Mîntea, 12) Iurovița, 13) Tomnatecul, 14) Bobeica, 15) Țapul, 16) Lucina, 17) Moldova (Sulița) și 18) Paganîștea.

Pe teritoriul braniștei s'au format următoarele comune politice și cotuue: 1) Comuna Putna, 2) comuna Calisberg (Carlsberg) colonia nemțesca; 3) comuna Straja, 4) cotuna unguvească Tomnatecul, care asta-ți nu mai există, 5) comuna Seletinul, 6) cotunele: Sadeul, Ulma și Ropocelul, cari aparțin comunei Seletin, 7) comuna Plosca și 8) comuna Șipotul cu cotunele: Moldova sau Sulița și Isvorul⁴⁾.

Înainte de anul 1490, adică de la anul 1359, de la întemeierea statului Moldovei și până la anul amintit, a fost teritoriul amintitei braniște, un drept al domniei țării. Pe acele timpuri domnul se ținea de proprietarul țării, din care împregiurare se esplica, ca Ștefan Voda daruî această braniște mănăstirii Putna.

¹⁾ Xenopol, Istoria Romanilor, Iassi 1888, tom. I., harta de pe pag. 566.

²⁾ Marginclo braniștei le-au mai lărgit Ștefan Voda prin uricul din 17 Noemvrie 7010 (1501) și Vasile Voda Lupul prin dania din 15 Aprilie 7155 (1647).

³⁾ Vezi Pumnul A., Moșiile mănăstirești din Bucovina, Cernăuți 1865, pag. 93 și 94 și Onciul Isidor, Fondul religios, Cernăuți 1891, pagina 23.

⁴⁾ Aceasta este gruparea după comune politice.

Aflându-se, în amintitul uric de dania, al lui Ștefan cel Mare, foarte multe date istorice interesante î-l citez întreg în următoarele ¹⁾ :

«În numele lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Duchul sânt, Treimei nedespărțite și de o ființa. Eată eu robul Domnului meu Isus Christos, noi Ștefan Voevod, din mila lui Dumnezeu Domnul țerii Moldovei, facem știre cu aceasta carte a noastră tuturor, cari o vor vedé și vor auđi citindu-o, că a placut domniei noastre din voiă buna, cu inimă plină de îndurare, curata și luminata, nesilit și cu ajutorul lui Dumnezeu și am întarit și adevérit s. mănastiri Putna, unde este hramul adormirei preafericitei fecioare și Maicei Domnului și unde este igumen rugatorul nostru parintele domnul Paisie. Aceasta am facut-o noi pentru mântuirea sufletelor antecesorilor, parișilor noștri și pentru mântuirea sufletului nostru și a noastră sanetate, apoi pentru mântuirea sufletelor copiilor noștri și așa am întarit și am dat s. manastiri Putna cu binecuvântarea rugatorului nostru parintelui domnul George, mitropolitul Sucevei dimpreuna cu toți boerii și adunarea tuturor popilor, cari se afla în toate satele, cari aparțin mănastirii Putna și am orînduit, ca și popii se fia sub ascultarea ei cu bisericile din ținutul Sucevei. Bisericile din ținutul Sucevei sunt anume: 1) biserica din Vicovul-de-jos cu popa, 2) biserica din Maneuș cu popă, 3) biserica din Voitin cu popa, 4) biserica din Tarnavca cu popa, 5) biserica din Balcauți cu popă, 6) biserica din Greci cu popa, 7) biserica din Botușan cu popa, apoi în ținutul Cernauților 6 biserici: bisericile cu popi din Cosmin, bisericile cu popi din Clișcouți și bisericile cu popi din Ostrița. Mai departe am dat noi s. noastre mănastiri Putna cu binecuvântarea mai nainte fostului nostru rugător și parinte duhovnicesc Iuoniche, episcopul din Radăuți (Radov) 6 biserici în același ținut al Sucevei și anume: 1) biserica cu popa din Climouți, 2) biserica

¹⁾ Acest uric î-l traducem dupa traducerea germăna de la tabula țerii din Cernauți. Uricul se afla publicat germanește de Wickenhauser în Geschichte der Klöster Woronetz und Putna, Czernowütz 1888, tom. I. fasc. I. pag. 173 175 însa nu întreg, ci foarte manc, ba în unele locuri în traducere falsa.

cu popa din Fratăuț, 3) biserica cu popa din Mațhetesa, 4) biserica cu popa din Vicșani, 5) biserica cu popa din Balasinesci, 6) biserica cu popa din Vicovul-de-sus, cari biserici cu popi cu tot le-am primit noi cu uricul episcopului de la Rădauți dimpreună cu toate privilegiile, cari le-a avut episcopia de la moșul nostru, de la Voda Alecsandru. Apoi am dat noi pentru aceste 6 biserici cu popi în ținutul Cernăuților, 3 biserici cu popi în satul Cuciur, apoi 6 biserici la Mihalce și dacă se vor mai face biserici și popi de acum înainte, sau dacă se vor mai rânduind popi în toate satele numitei mănăstiri în ținutul Sucevei și al Cernăuților să fie ei cu toții sub ascultarea s. noastre mănăstiri Putna, se plateasca acolo dările și toate veniturile, cari se cuvin mitropolitului de la popi. Și igumenul mănăstirii Putna se aibă a-i judecă și se nu se amestece pe veci nimene în aceea nici protopopii, nici șoltozii ori-și carui mitropolit sau episcop. Mai departe am întărit noi s. mănăstiri Putna o braniște împregiurul mănăstirii pe Suceava cu toate isvoarele. Braniștea începe de la colina Lauri pe opcina Falcaului până la drumul, unde-i mormântul lui Alecsa la Șipot. De aici pe vale până la Sadău, mai departe pe șes până la Rusca, până la obârșă Seletinului și de acolo la cataractul Sucevei, de aici până la Păgânești, până la casa lui Bene, apoi eară pe șes până la dealul Timoftei și mai departe prin șes până la Runc și Bercheseu și iara-și prin șes până la începutul Vizeului, de aici până la începutul Malesei și apoi până la gura Putnei, unde se revarsă ea în Suceava, Aceasta braniște se fiă a s. mănăstiri Putna și calugerii să prindă aici pește și se-și pască vitele și nimene se nu cuteze a prinde în aceasta braniște peste sau a paste vitele fără de scirea igumenului sau se facă alte oare-cari lucruri. Toate aceste sus descise sunt proprietatea mănăstirii Putna despre care și pentru toate veniturile s'a dat mănăstirii de noi uric neschimbat în vecii vecilor. Și pentru aceasta este credința domniei noastre scrisului, credința mult iubitorilor noștri fii: Alecsandru, Bogdan și Vlad și credința boerilor noștri: a boerului Niag, a boerului Duma, a boerului Gangur, a boerului Dragoș vornic, a boerului Herman, a boerului Iațco Hudici, a boerului Dajbóg, a

boerului Stefan de la Hotin, a boerului Micotă și Rețeș, pârcalabi de Niamț, a boerului Andreico de la Ciortarova, a boerului Groza de la Orhei, a boerului Sicar parcălab de Novohrad, a boerului Claneu spatar, a boerului Boldur visternic, a boerului Eremie postelnic, a boerului Frunțaș stolnic, a boerului Șandru comis, și credința tuturor boerilor noștri moldovenești mari și mici. Eară după moartea noastră cine va fi domu al țerii noastre din copiii noștri ori din neamul nostru, sau ori pe cine va alege Dumneșeu să fiă domu al țerii noastre moldovenești, acela se nu clinească dania și întarirea noastră, ci să o întarească și se o confirmeze, de oare-ce noi am dat și am întărit aceste s. mănăstiri Putna pentru mântuirea sufletelor antecesurilor și părinților noștri și pentru sănătatea și mântuirea noastră și a copiilor noștri. Ear' cine va cuteză se strice aceste, acela se fiă blastemat de Dumneșeu cel înalt, Mântuitorul nostru Isus Christos și de Precurata sa maică, de cei patru evangeliști, de cei 12 întâi apostoli, Petru și Pavel și de ceilalți apostoli, de cei 318 parinți din Nicea și de toți sântii, cari după poruncile lor au slujit lui Dumneșeu; acela se fiă asemenea cu blastematul Iuda și Arie și se aibă parte cu acei Iudei, cari au strigat contra lui Isus Christos: sângele lui asupra noastră și asupra copiilor noștri! Și pentru mai mare încredințare și întarire a tuturor celor sus scrise am poruncit noi credinciosului nostru boer Teutul logofetul, se scrie acestea și să atîrne sigilul nostru la aceasta a noastră carte.

A scris în Suceava Toader Diac în anul 6998 (1490), Martie în 15 .

Primul început de sat româneesc a fost, după cum am șis mai sus, în Falcău. Terenul de acolo eră dejă pregătit de locuitorii daci. El eră priincios pentru aședare din punct de vedere de aperare, fiind locul ocolit giur împregiur de munți, îndosit și bine ascuns, așa dar' oarecum asigurat contra unei invasiuni, mai ales de la resărit.

Aserțiunea, că prima descălecare româneescă a fost în Falcău se întărește și prin tradiția păstrată la oamenii

cei betrâni din Straja, cari istorisesc și știu din moși-stra-moși, ca prima biserică cu țintirim a Strajenilor a fost în Falcau pe locul, care se chiama și asta-ți pe țintirim . Locul acesta este astă-ți proprietatea lui Miron Popescu și a Nataliei Cotos, nascuta Popescu a lui Ilie, gospodari din Straja.

Abiă în secolul trecut s'a clădit o bisericuța de lemn așa-și în Straja pe locul țintirimului vechiu de asta-ți. La aceasta bisericuța s'a adus iconostasul cel vechiu din Falcau.

După ce se învechi aceasta bisericuță și fiind-că nu puteă cuprinde pre toți creștinii, s'a clădit o altă biserică de lemn de molid, pe sesia parochiala vis-à-vis de cea vechia lângă păraul Ziminel. Aceasta biserică s'a stramutat apoi în anul 1884 la Rus-Plavalar. Pe locul, unde a stat s. masa se afla înplântata în pamânt o cruce masiva de fer. Aceasta cruce fusese mai nainte pe acoperemântul bisericeii din Falcau și al acelor doue biserici din Straja. Locul, unde a fost biserică uluină de lemn și unde sunt mai multe morminte de-ale foștilor pastori sufletești din loc, este încungiurat cu un grilaj de leături.

Un țintirim vechiu se fi fost în bahna pe parcela, care astă-ți este proprietatea lui Pavel Popescu. Inainte de 29 Aprilie 1786 se pastoriă comuna Straja cu Sadeul de mai mulți preoți. In amintitul au însa, s'a sistemisat pentru comuna Straja cu Sadăul un paroch. Primul paroch sistemisat a fost preotul Vasile Mitriuc recte Mitric de origine din Crasna ¹⁾, unde s'a strămutat el la anul 1798, Despre acest preot istorisește tradiția locală, ca el ar fi eșit din minți dupa ce veduvisc.

In locul lui Mitriuc fu propus, ca paroch pentru vacanta parochiă, la 5 Septemvre 1798, unicul competent, nou chirotonitul presbiter Stefan Ternoviețchi, originar din Oșechlib de peste Prut. El fu prezentat déjà la 8 Septemvre, acela-și an, ca paroch și apoi întrodus.

---

¹⁾ Dupa Normalien der Bucowinaer gr.-or. Diöcese tom. L, pag. 53, carei lucrari i-i deneaga emisul consistorial din 19 Februarie (3 Martie) 1897 Nr. 1071 caracterul oficios, s'e fi fost în anul 1786 paroch in Straja un oare-care Vasile Butzak.

Condicele matricale pentru parochia Straja le-au introdus la anul 1802 dejă amintitul paroch Stefan Ternoviețchi, carele a murit la 27 Aprilie 1830. Acesta a avut un vicar în persoana preotului Georgie Hacman de la anul 1812 până la 1817. Acestuia i-a urmat ca administrator parochial preotul Ioan Lemeni pană la Aprilie 1831. De la acest restimp s'a păstorit parochia Straja de administratorul parochial Vasile Bunceac. Acesta s'a nascut la anul 1802 și eră fiul preotului Stefan Bunceac din Vicovul de sus, carele repaosă acolo la anul 1841. Vasile Bunceac a fost chirotonit în presbiter la 3 August 1819, așa-dară în etate de 17 ani, de episcopul Daniil Vlăchovici. De la 1819—1827 a fost amintitul pastor sufletesc cooperator în Șipiniț lângă socrul seu preotul Lonicovschi, eara de la anul 1827—1831 administrator în Câmpulung. În Straja a fost preotul Vasile Bunceac activ pană la 24 Noemvre 1846, când fu pus în disponibilitate. Maria, soția lui murî la 4 Aprilie 1839, eara el la 6 Decemvre 1847 și fu înmormântat lângă soția sa pe locul bisericeii celei vechi. Acest pastor sufletesc a fost moșul dupa mamă al autorului acestei monografii.

De la anul 1846 a pastorit parochia Straja fostul paroch din Șipot Andrei Lipetchi, pană la finea lunei lui Februarie 1859 când fu el desrădicat din pastoria sufletescă și intră în clirul regular în manastirea Sucevița. Acesta murî pe cale spre Sucevița.

De la 6/18 Martie 1857 pastorî parochia Straja ginerele parochului Lipetchi, fostul cooperator din Vicovul de sus Dimitrie Onciul, ca administrator pană la finea aului 1860, eară de la 1861 ca paroch pană la 15/27 Februarie 1881, când trecî el ca paroch la învecinata comună Vicovul de sus.

Pe timpul pastoriceii parochului Dimitrie Onciul, și anume la 2 Ianuarie 1866, fu deslipită cotuna Sadeu de la parochia Straja și decretata ca espositură parochială.

Tot pe timpul și prin înriurința parochului Onciul, s'a zidit în Straja o biserica frumoasa de peatra în stil gotic, care este înzestrată cu un iconostas eșit de sub penelul prea timpuriu reposatului pictor academie Epaminonda Bucevschi. Biserica a fost începuta la anul 1867, terminata în anul

1870, sântita însa abia la 23 Octomvre (4 Noemvre) 1877. Actul sântirei l'a sevêrșit delegatul arhiepiscopesc, archimandritul archidieceșan, ulteriorul arhiepiscop și mitropolit Silvestru Morariu-Andrievici. Biserica aceasta a remas 7 ani nesântita, pentru-ca țidurile ei începura a se aședá și a crepá, deci erá pericol de derimare, ceea-ce însa, mulțumita ceriului, nu s'a întemplat.

La anul 1880 fu numit parochul din Straja Dimitrie Onciul protopresbiter districtual al tractului Vicovilor.

Din Februarie 1881 a administrat excurrando parochia Straja parochul din Putna Ioan Piotrovșchi până la 6/18 Septemvre 1881, când fu întrodus parochul din Sânt-Ilie Temistocle Vorobchievici.

Pe timpul păstoriei acestuia se zidí în anii 1884—1885 o casă parochială de caramida, eara la anul 1888 se acoperí biserica locală cu tinicheá.

Parochul Vorobchievici părășí comuna Straja strămutându-se la parochia s. Dimitrie din Suceava la 30 Martie (11 Aprilie) 1896, când fu întrodus ca paroch Dimitrie Dan, fostul paroch din Lujeni.

Parochia Straja poșede doue sigile, unul vechiu cu înscripția cirilica: Pec(etea) bes(ericei) chr(amului) întrar(ii) în bes(erica) a maic(ei) prec(estei) din Straja . Acest sigil trebue se fia vechiu și probabil al bisericei celei de pe țintirim, sau poate chiar al celei din Falcau, căci hramul bisericei din sesia a fost Nasterea Maicei Domnului . Sigilul al doilea este acomodat hramului present al bisericei, represintă Adormirea Maicei Domnului și poarta înscripția moderna: Parochiatul gr. or. din Straja .

În comuna Straja s'a deschis pentru prima oara o școală naționala la 1 Septemvre 1860 sub priveghierea consistorului bucovinean, în casa gospodárului Aftanasie Chira.

Primul învețator la aceasta școală a fost de la activarea ei pana la finea lui Iulie 1862 Nicolai Onciul în calitate de suplent. Acestuia i-a urmat Nicolae Bocance ca învețator definitiv până la finea lui Iunie 1869. La 3 Iulie 1869 s'a desființat școală naționala și în locul ei s'a deschis o școală publica de o clasa, sub priveghierea

Statului, într'un edificiu de lemn pe locul școlii din prezent. La aceasta școală a funcționat deja amintitul Nicolae Bocance de la 1 Septembrie 1869 până la 6 Octombrie 1871. Lui îi urmează Grigorie Aurite în calitate provizorie și funcționează de la 21 Noiembrie 1871 până la finea lui August 1873. De la 19 Octombrie 1873 până la 31 August 1886 a condus aceasta școala învățătorul Samuil Sosnovici, eară trecând el în pensie, îi urmează de la 2 Septembrie 1886 Nichifor Bocance în calitate provizorie. La 1889 devine el definitiv, eară la anul 1890, când se lărgi școala locală în una de două clase, i-se încredințată conducerea ei.

În anul 1890 fu ordonată pentru școala locală Nicolae Hurjui, ca învățător inferior, care a fost aici activ până la anul 1892. Acestuia i-a urmat în oficiu în aceeași calitate Vasile Beuca, eară lui îi urmează în anul 1893 d-șoara Ecaterina Vasilovici ca învățătoare auxiliară.

La anul 1894 eară și fu lărgită școala locală din una de două clase în una de patru clase și fură numiți ca învățători auxiliari: d-șoara Magdalena Vasilovici și secretarul comunal din loc Alecsandru Dașchievici.

Cu începutul anului școlar 1896/7 fu permutată d-ra Magdalena Vasilovici la Vicovul de sus și Alecsandru Dașchievici fu desredicat. În locul lor însă fură introduși frații Constantin și Elena Velehorschii, primul ca învățător provizor, eară a doua ca învățătoare auxiliară.

La școala locală s'a introdus, la inițiativa președintelui consiliului școlar local Dimitrie Dan, cu începutul anului școlar 1896/97 un învățământ practic din măsurit și strugărit, carele se conduce de învățătorul Constantin Velehorschii.

În comuna se pot bine cunoaște rodirile cele binecuvântate ale școlii, eaci mulți gospodari știu scrie și ceti. Generația cea tineră însă este mai-ca întregă instruită.

În timpul din urmă cercetează vre-o câți-va baieti din loc gimnaziul din Suceava, eară unul absolutează în anul acesta școala cantorală (dascalie) din Cernaui.

Din vara anului 1896 există în comuna Straja o societate de lectură sub numele «Pa za cu 70 de membri.

Cabinetul ei poșede o bibliotecă de vre-o 50 de tomuri și broșuri primite în dar de la Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina, Dr. Ioan Sbiera, profesor de universitate. Dr. George Popovici, deputat în camera imperială din Viena și parochul local Dimitrie Dan. Din foi se afla în cabinet: Deșteptarea și Patria.

CAPITOLUL II.

Situația comunei Straja.

Straja este un sat în districtul Radauțului din Bucovina. O comuna Straja (Lagerdorf) se afla în cottul Timișului în Ungaria. Numele comunei este slav și înseamnă în toate limbele slave = pazitor sau sentinela.

Comuna are o întindere cam de 7 kilometri și se începe la resarit cu kilometrul $5\frac{3}{4}$ și cu ferestreul lui Preusser și se sfârșește la apus cu kilometrul $12\frac{1}{2}$ și cu numărul casei 362.

Deosebit sunt mai multe case românești afara de multele bordeie pentru vite — în Falcau.

Înălțimea terenului comunei de pe șes variaza între 507 m și 533 m peste suprafața mării, sunt însă în sat redicaturi de o înălțime de 592 m. Terenul se ridica de la începutul satului din-spre resarit (Vișov) de la 507 m, așa, ca la capetul Strajei din-spre Falcău ajunge la 533 m eara pe partea meada-noptală pana la 592 m peste suprafața mării.

Suprafața teritorului comunei politice Straja dimpreuna cu teritorul domnical este de 7459 hectare, din cari 2665 hectare sunt proprietatea comunei, eara 4794 hectare ale foudului religionar.

Comuna este situată pe un șes îngust de-a lungul râului Suceava între dealul Școrbura (996 m) și dealul lui Cotos (986 m) din-spre meada și dealurile Cerbul (682 m) și Arșița sau Leordina din-spre apus și dealurile: Bucovul (1107 m), Plaiuțul (761 m), Mlaca (661 m) și Deluțu (514 m) din spre meada-noapte. Spre apusul comunei este o îngustime de teren de vre-o 3 km pe unde curge apa Sucevei, care despartește Falcaul de

Straja. Spre răsărit este comuna deschisă și șesul Strajei se împreună cu cel al Laurei. Prin mijlocul comunei duce o șosea districtuală, nu prea bine conservată, de la Vicovul de sus spre Cârlibaba, munții Carpaților. În prezent se lucrează la o cale ferată, care având joncțiune cu cea din Rădauți va trece paralel cu malul drept al Sucevei prin poienile comunei. Stația se va construi pe locul dintre ferestrele de pe Boul și soba de ciment a lui Morbitzer vis-à-vis de locul de pe țarină, unde în curând se va deschide târgul săptămânal de vite în Straja.

Comuna Straja se compune din cuturile: 1) Cutul de jos; 2) Balna; 3) Baimacul; 4) Ziminelul; 5) Vatra satului; 6) Țarina și 7) Cutul de sus și cotuna Falcaul.

Numere de case sunt în Straja, fără Falcau, 574, pentru cari case cu livezi cu tot se plătește un bir anual curat, fără de cheltueala comunala, de 1414 fl. 76 cr.

Comuna se percurge de riul Suceava și de paraele: 1) Paraul de la Fataciuni, care isvorește de sus din dealul Fataciuni (886 m) și se revărsa în riul Suceava lângă jitară. Jităriă se numește locul acela din cauza, ca înainte vreme erau acolo jitari, cari paziau poienile Falcaului; 2) Paraul Strajei, carele isvorește de sub dealul Poiana cerbului (682 m); 3) Paraul Leonticenilor, carele isvorește de sub dealul Arșița sau Leordina de lângă Leotinceni; 4) Zimineul, carele isvorește de sub dealul Bucov; 5) Grumezul, carele isvorește de sub dealul Plaiuț; 6) Baimacul, carele isvorește de sub dealul Arșicioara. Toate aceste paraie se revărsa în riul Suceava. 7) Paraul reu, carele isvorește de sub dealul Mlaca și se revărsa în paraul Laura de pe teritoriul Vicovului.

Cotuna Falcau se percurge de paraele: 1) Falcaul, care isvorește de sub dealul Vucov și Petrușca (1145 m) și se revărsa în paraul Falcau; 2) Falcaul, carele isvorește de sub dealurile Demetrița (990 m) și Búcovul lui Goian și se revărsa la Poleuța în paraul Tomnatic și 3) Tomnatecul, carele isvorește de sub dealul Tomnatic (1113 m) și se revărsa în riul Suceava.

Comuna Straja cu Falcaul se marginește în-spre răsărit cu cotuna Laura a Vicovului de sus, în spre meada-

și cu comunele Carlsberg și Putna, în spre meza-noapte cu pădurea Laurei și în spre apus cu cotuna Frasin, care aparține la Sadeu, atinența comunei Seletin.

Hotarele comunei sunt marcate prin movile. Astfel de movile hotarnice se afla: 1) o movila în gradina lui Preusser; 2) o movila în livada lui Costan Popescu a Mariei; 3) o movilă în șesul Laurei pe locul numit la Șchiporeasca; 4) o movilă mai sus de cea amintită pe un deluș și anume pe locul lui Nicolai Știrban; 5) o movilă mai sus pe locul lui Toader Bodnar; 6) o movila pe locul lui Vasile Bodnar; 7) o movila pe locul lui George Cotos; 8) o movilă pe locul lui Pamfil Tomiac; 9) o movilă în pădure la preluca cu movila; 10) o movilă în Arșiciora pe locul lui Toader Hasna. Toate aceste movile hotăresc teritoriul Strajei de cel al Laurei respective al Vicovului de sus; 11) 3 movile la Vucov ca hotar cu Coșciuia și Șipotul de pe Siret; 12) 3 movile pe Petrușca, în dealul lui Alecsi, ca hotar cu Vicovul de sus și Crasna; 13) 3 movile la Paltiui în Bucovul lui Goian, ca hotar cu Crasna și Coșciuia; 14) 3 movile la Dumitriță în Bucovul lui Goian, ca hotar cu Coșciuia; 15) o movilă la Cușba, ca hotar cu Șipotul de pe Siret; 16) o movilă la Tomnatic (Poiana lunga), ca hotar cu Șipotul de pe Siret; 17) o movila la Cornu, ca hotar cu Seletinul și Șipotul de pe Siret; 18) o movila la Dosul cărmaciului (Ciumărnar), ca hotar cu cotuna Frasin; 19) o movilă la Gura Ascunțelului celui mic, ca hotar cu Sadeul; 20) 3 movile la Stăuina în dealul lui Cotos, ca hotar cu Putna; 21) o movila la Magura vacii, ca hotar cu Putna; 22) o movilă la Pisc, ca hotar cu Putna și Rus-Moldovița; 23) 3 movile pe dealul Școrbura, ca hotar cu Putna și Carsberg.

Tradiția locală istorisește, că înainte vreme s'ă fi fost parăul Laurei hotar între Straja și Vicovul-de-sus.

Comuna Straja are câte-va bucăți de toloci prun-doase și sterile ca-și dealul Arșița și o pădure comunală maricică la un loc 1993 jugere și 288 stânjeni patrați, sau 1147 hectare și 36 ari cu un venit anual curat de 333 fl. 49 cr.

În anul 1892 s'a năruit de sub Bucov vre-o 20 de jugere de deal cu padure cu tot din pricina ploilor mari și repeși.

Pentru padure plătește comuna un bir anual de 135 fl. și un ecvivalent de 38 fl. la un loc 173 fl.

Pământul cel șes al comunei, adică cel al livezilor, este mai-că preste tot petros și plin de prundiș. Aceasta se esplică prin împregiurarea, că riul Suceava și-a avut — dupa marturisirea tradiției populare locale — albia sa prin locul unde este situata așa-și comuna și pentru-că riul când veniá mare, ceea-ce se întâmplá și se întâmplá destul de des. eșiá din albia sa, se reversá peste șesul întreg și-l umpléá de prundiș, care-l coboriá dimpreuna cu bolovani, stâni și copaci din creptaturile munților.

Pământul cel din Bahnă și de sub Bucov este bahnos, cleios și galbén.

Dacă se toarnă gunoiu (tîrla, dupa terminul local), atunci devine productiv atât pământul cel petros, cât și cel cleios.

Dealurile, cari încungiurá comuna și formează parte proprietatea fondului religiosar, parte a comunei, sunt sau pleșuve sau acoperite cu brađi, moliđi, fagi, carpeni sau cu huciuri de alunii și mestecániș.

Foarte frumoasă este schimbarea colorilor de verde deschis a fagilor și verde închis a brađilor și moliđilor și represintă un tablou răpitor pentru locuitorii de la țeară.

Pe fênațele de pe dealuri crește un fên nu înalt, însă moale, des și foarte cu spor, pe care í-l manâncă vitele foarte bine. Liveđile cele mai multe sunt fênațe și numai jumătate din ele se ará și se samêná mai ales cu păpușoiu.

Aici trebuie să observ, ca toate fênațele și liveđile, atât din sat cât și de la Falcau, sunt îngradite cu răzlogi. Garduri sunt atât de multe, ca dacă s'ar întinde ele în lung, apoi celalalt capet ar ajunge de sigur până la Nistru, de nu și mai departe.

Gospodarii din Straja au avut și țarine la șes și anume mai întâi la Balcăuți. Acolo aveau ei coșere, în cari se turná toamna păpușoi cei desfăcați. Coșerele se păziau de jitari însurați, cari înmulțindu-se au luat toate țarinele în stăpânirea lor, iar' vechii lor stăpâni au căpetat

alte țarine în Durnești (Hadikfalva) în «Saha . Acolo aveă și parochia o parcela cam de o falciă. Gospodarii însa au vëndut cu încetul aceste țarine, fiind-ca lucrarea lor le eră peste mâna din cauza departarii și pentru-că ungurii le făceau multă stricăciune. Asta-đi mai au vre-o 20 gospodari țarine pe teritorul Frătauțului nou.

Din cauza, ca în comună lipsesc țarinele, de aceea nici nu se îndatinează a face sântirea câmpului, ca pe la șes.

Atât dealul Școrbura, proprietatea fondului religios-mar, cât și dealul Arșița, proprietatea comunei, conține petri varoase din cări s'ar puté fabricá ciment.

Din dealul Școrbura s'a exploatat aceste petri de la anul 1870 1895 de un german din Moravia Franz Morbitzer, i. r. conducător de cladiri în disponibilitate. Acesta a făcut o invenția de niște sobe, anume și-a ars din aceste petri un ciment de prima calitate pentru care și-a luat un patent și un privilegiu. Pentru cimentul fabricat de dânsul a fost el decorat de Majestatea Sa Imperatul cu crucea de aur cu coroana pentru merite.

Petrile de acest soi, aflatoare în abundență și pe teritorul comunei, înca n'au fost exploatate, de-si în câte-va rënduri niște antreprenori cercara se iee în arëndă dealul Arșița în scopul exploatării petrilor varoase și fabricării de ciment. Toate pertractările însă nu dusera la nici un rezultat.

Din cauza, ca în comuna Straja șesul Sucevei începe a se largi, trage pe șesul comunei vara și eara, mai ales demineăța pana la oarele 8 și seara, un curent atât de puternic, încât el sboară roșu, ba chiar și bruma.

Alaturea cu cuptoarele fabriciei de ciment se află, lângă dealul și părăul Boul, așa nămit, pentru-că acolo aveă direcția hergheliilor de stat din Radăuți un grajd cu hoi, un ferestreu de scânduri. Acest ferestreu se pune în mișcare cu apa paraului Boul și din rîul Sucevei.

În Falcau lucrează alt ferestreu mai mare și eu va-
por. Aceste ferestree sunt proprietatea unei societăți germane pe acții din Viena care exploatează padurile fondului religios-mar. În aceste ferestree lucrează điuă și noaptea

o mulțime de oameni, mai ales straini, germâni, italieni, ruși din Cuturi în Galiția și puțini români din Straja. La aceste fabrici capeta pe ți un lucrător harnic 1 fl.-30 cr. și făina de mamaliga, care împregiurare esplica. ca în comuna lucratorii sunt foarte scumpi.

Cotunul Falcău este situat într'o depărtare de 2 $\frac{1}{2}$ kilometri de comuna Straja pe râul Sucevei în sus. Șoseaua sau careula, care duce de la Straja spre Falcau, este tăiața din coastele dealurilor și construită de-a-lungul albiei Sucevei imediat pe rîpa stînga a râului. Terenul este aici romantic-selbatic. Copaci urieși cresc pe stînci colosale în pripôr și caletorul vede toate radecinele giganților brați și fagi. Nu odată privind la ei cum stau ei aplecați peste șosea, te cuprinde un fior rece, caci creți ca la moment vor se se restoarne peste tine și s'e te turteasca. Tot la cãți-va pași întalnești cãte un paroaș, cãte-va linguri de apă, care se rostogolește la vale cu sgomot mare printre pereți urieși de peatra îmbracați în haină verde de mușchi deși. Paroașul tot curge ne încetat și cu multa graba în prapastioasa-i cale spre a se perde în limpețile valuri ale Sucevei.

Eșind din Straja spre Falcau întalnește caletorul, pe un tapșan în partea dreapta a șoselei la chilometrul 12.5, un monument de peatra în forma de piramida. El a fost redicat aici de fostul forestier al padurilor fondului religionar din Straja Popiel, întru amintirea iubileului casatoriei de 25 ani (24 Aprilie 1879) a preabunului și marinimosului nostru împerat Fracisc Iosif I. cu preagrațioasa împerateasa Elisaveta. Monumentul este inzestrat cu o înscripția cu litere de anr în limba germâna și a fost sântit de fostul paroch local și protopresbiter districtual Dimitrie Ouciul.

Un asemenea monument în forma de piramida, însă mai înalt de cãt cel amintit, s'a redicat tot din acel incident de Franz Morbitzer în grãdina fostei fabrici de ciment de la capetul satului din-spre Vicov. Asta-ți acest loc, carele mai înainte a fost al fondului religionar, apoi se vëndu lui Franz Morbitzer, a trecut prin cumperare la mezat, dimpreuna cu toate edificile, în present desolate și

cu ferestreul de alaturea, în proprietatea lui Peter Preisser. Locul, unde sta astăzi ferestreul amintit, a aparținut la comuna Vicovul de sus, însă cumperându-l Morbitzer și redicând alaturea fabrica de ciment, l-a trecut în cărțile tabulare ale comunei Straja. Ferestreul de pe locul amintit este mic, taie și el scânduri și dulapi și se mișcă cu puterea unui arm din apa Sucevei.

În partea de meadă-noapte a Falcaului, pe paraul Ciomârnar sau Tomnatic în sus, a fost înființat niște unguri la anul 1845 o coloniă sub numele Tomnatic-Ciomârnar. Acolo redicară ei, pe locurile fondului religios, 31 de case. Colonia a existat până la anul 1866, când se desfăcă și imprașiă. Prin acești 21 de ani, cât a existat această colonia, a vornicit asupra ei gospodarul din Straja Toader Carciu al lui Costan. Ungurii coloniști se ocupau mai ales cu facerea de carbuni de lemn și, oprindu-li-se lemnul trebuincios spre acest scop, ei își vîndură locurile Strajenilor și se duseră înapoi unii la Andreas- și Hadikfalva, de unde venira, alții la Ungaria.

În comuna Straja sunt două mori de măcinat. Una este situată la capetul satului din-spre Vicov, alătura la proprietatea lui Preisser, fosta fabrică de ciment. Aceasta moara este proprietatea fondului religios, are trei petri și se ține în arînda de un Germân din Arbore.

A doua moară cu două petri este situată nu departe de școala locală pe locul reposatului gospodar George Pleșca. Ea este proprietatea alor doi Evrei din loc și se ține în arînda de fratele arîndașului morii dejă amintite. În timpul din urma i-s'a alipit și o piuă de sumane.

În anul curent au deschis proprietarii acestei mori și o fabrică de sumane în care se toarce lâna cu 36 fuse și se țese tot cu mașina. Lucrul eșit din aceasta mașină este mult inferior celui eșit din degetele și stativele gospodinelor. Și în Falcău este o moara cu 2 petri pe paraul Falcăuți în fața ferestreului de acolo. Proprietarul ei este un Germân din Fratăuțul vechiu, care a posedat tot pe paraul Falcau, însă mai în sus, o piuă de sumane cu 2 gavane, care asta-și nu mai există.

La mijlocul dealului Arșița sau Leordina este un izvor de sărată (slatina), care conține un procent foarte mic de sare. Locuitorii o scot de două ori pe săptămână în fideleșe și berbințe și stropesc cu ea pașunea vitelor.

Până la anul 1884 a fost la poalele Leordinei — cam un kilometru mai jos de cel prezent — un izvor de saratură. Slatina lui se fi fost buna și pentru fertura, autoritațile finanțelor însă astupara izvorul.

Pe paraul Baimac a fost de la anul 1860 1893 un maidan sau o fabrică de potașă, care se facea din cenușa copacilor arși.

Drumul în vechime nu era ca astăzi pe șes, ci pe coastele dealurilor și prin bahu.

Tradiția populară locală istorisește, ca în vechime s'a făcut un drum deschis, tăindu-se pădurea la capetul satului din sus, lângă locul, unde este o îngustime de teren naturală lângă paraele de la Fătaciuni și Ciolotei. La vreme de nevoie și anume pe timpul invasiunii dușmanilor, se închidea drumul cu pădure taiată. Acolo era îngropat în pământ un stâlp înalt, învelit până în vârf cu paie și rășină. Lângă acel stâlp ședea straja și noaptea. Aceasta dacă vedea că se apropie vre-un dușman, da foc paielor împregiurul stâlpului, care aprinzând rășina ardea cu o pară înaltă timp îndelungat. Acest foc, care se vedea destul de departe, era pentru locuitorii Strajii semnul, că se apropia din acea parte vre-un dușman. Atunci bărbații trebuiau să apuce de graba armele și se stee în potriva oardelor barbare, cari năvăliau peste ei ardând, pustiind și omorînd, ear' femeile, copiii și neputincioșii bătrâni s'o apuce pe cunoscutele potece în apropiatii munți și se se ascundă.

Conform cu aceasta tradiția este construit sigilul comunal de astăzi. El represintă o poartă deschisă și trei ciuhe înalte. Sigilul cel mai vechiu însă, carele s'a perdut și a cărui întipărire se poate vedea în scrisori vechi comunale, represintă pe un plan doi urși sau doi mistreți cu inscripția «Strascha».

Astfel de stâlpi de pază sau ciuhe, erau mai multe. O ciuhă se află în mijlocul satului pe Țărincă, alta la

capetul satului spre Vicovul de sus și alta pe dealul Gru-
iul porcului. Acest deal (gruiu, gruiet = deal) se numește
al porcului, pentru-că oare-când s'a ucis aici un porc sel-
batic. — Lânga fia-care stêlp de paza erá și o toacă de
lemn, în care se batêá spre a alarmá satul la apropierea
vre-unui dușman.

La cas de pericol și mai ales noaptea se trăgeau
clopotele, ceea-ce semnalá apropierea dușmanilor.

După cum se vede erá teritorul comunei Straja un
punct de o însemnătate mare strategică, căci pe aici puteau
se se coboare diu munți oare-cari inimici la șes, iar' alții
puteau sê patrunda pe aici în munți și apoi în Ardeal
și Ungaria.

Fiind aici postate sentinele continue, este ușor de
înțeles, ca áceasta împregiurare a contribuit, ca comuna
se primeasca numele: *S t r a j a*.

Tradiția locala ne istorisește, ca pe acele timpuri de
grea urgia erau fereștile caselor proveđute cu ochiuri din
beșici de vită și oaia. Frica de dușmani, cari foarte des
visitau pe bieții Români, de-si nu erau poștiți și prădau
vite, oameni și averi, erá atât de mare, încât carnea se
legá cu o ață și așa legata se puneá în oala la fert. Gos-
podina însa se puneá, pe timpul fertului mâncării, cu ure-
chia la pamênt și ascultá ori de nu se aude din vre-o
parte vre-un vuet sau tropot pe pamênt. Dacă auđiá ceva
apucá pe loc carnea de ață, o scoteá din oală, i-și luá
copiii și fugiá — lăsând casa pustią — cât puteá în pa-
duri și munți, unde stá ascunsa pana ce se retrăgeá duș-
manul de bună voia, trecênd mai departe, sau de nevoieá,
alungat fiind de satenii înarmați.

Atunci aveá fia-care sátean pentru aперare puști, ca-
rabine, pistoale mari cu mánunchiurile ferecate cu aramă
sau și cu argint, iatagane și un fel de furculițe. Iata-
ganul și furculița se purtau amêndouê într'o teacă la
brâu. Inca și astă-đi se mai afla astfel de arme pe
la o seamă de gospodari, cari le-au moștenit de la moși-
strămoși.

Românii din loc i-și aduc aminte, că moșii, ba chiar
părinții unora, au dus birul la Iași. Despre vornicul din

Straja, Toader Buzan, poreclit Bulgarul, se istorisește, că pe când ducea el la Iași birul, eră îndată primit la visteria, unde i-se luă birul în seamă. Ceilalți vornici din împregiurimea Străjei însa, așteptau cu săptemânile până ce erau chemați. Causa acestei preferări eră, că Buzan ducea stăpânilor, adecă p'rceptorilor de acolo, de odată cu birul și câte o căprioara impușcată prin împregiurimea Străjei. Vornicii despre cari î-și pot aduce oamenii din loc aminte, că au dus birul la Iași sunt: Toader Buzan, Ignatie Juravle, Vasile Pădure al lui Luca și Simion Popescu.

Înaintea vreme nu se semenă prin aceste locuri pa-pușoiu, ci numai pâne albă (grâu), ear' pentru mămaligă se aduceă mălaiu nărunțel din țeară. Hrana locuitorilor constă pe atunci mai mult din carnuri de vite domestice și selbatice.

De pluguri nu se știă pe atunci nimic, ear' livețile se sepau cu hîrlețul.

Mori nu erau, de aceea aveă fiă-care casă o rîșnița de mână.

Tradiția locală istorisește, că pe teritorul comunei Straja s'ar află în multe locuri comori. Așa se dice, că în dealul «Gruicul porcului» s'ar află o pivniță plină cu bani, pe locul unde au fost înainte vreme 3 mesteceni.

O comoara se se afe în livada lui George Chira spre meada-noapte de casă, lângă păraul Baimac. În acest loc a veđut femeia numitului săteau cum ardeau banii, a spus despre aceasta la oameni, cari au început a sapă pe locul arêtat. Dară luându-i-se femeii graiul, oamenii au încetat cu săpatul, ear' femeia numai foarte cu încetul s'a însanetoșat.

În Ascuncel s'ar fi aflat un Italian, pe pareul cu acela-și nume, sub o lespede o comoară și redicându o, a părăsit aceste locuri.

Nicolai Cotos Crăciun a aflat în livada sa, pe când ară, o hombă de tun de peatră de cremine în marimea unui ou de găscă, care o pastră, cređend, că este bine a avé un astfel de ou în casă. Tot el se fi găsit în livada sa o comoară de ruble și galbeni.

Tot așa se istorisește, că o comoara s'ar aflá ascunsă într'o prapastiă a dealului Școrbură. Despre existența acestei comori, se țice. că ar fi primit știre repozatul cantor bisericesc Ioan Pitei și gospodarul Ioan Cotos al lui George, mergând ei înainte de vre-o 40 de ani la Moldova după boi. Acolo se se fi întêlnit ei într'un sat cu un orb betrân cam de 80 de ani. Acesta auđind, că numiții sunt de loc din Straja, se le fi spus, că el și încă cu alți vre-o 40 flăcai au depus în stâncile Școrburei o comoară pe când erau urmăriți de poterași. Orbul se le fi spus, că dacă ar aflá ei acea comoară, aceasta ar fi de ajuns ca din ea se traescă întreg satul ușor și fără de grija.

Pe stâncile Școrburei și în Ascuns se se aflé oarecari înscripții.

În Straja a fost spênzurat hoțul Pintea , dupa cum istorisește tradiția locala, pe dâmbul de dinapoia cărșmei celei mari a fondului religionar.

În padurile fondului, cât și în cea a comunei se afla: brađi, moliđi, fagi, paltini, arțari, catrafoi, ulmi, tisă (mai rar), mesteceni, arini, aluni, pădureți, peri, cireși vișini, soci și lose. Padurile sunt mai departe pline de: fragi, afine, căpșune, smeură, mure, rișcovi, bureți ș. a.

Din selbatecimi sunt următoarele feluri: urși (rar), lupi, vulpi, veverițe, epuri de munte, cerbi, căpriori, jderi, dihori, râși, mâțe selbatice, helgi. Din sburătoare următoarele: cocoși selbatici, păturnichi, cucii, mierle, sturzi, ochiul bouului, buhe, uli de găini, vulturi ș. a.

Pe șes se vêd primăvara și cocostîrci, în sat însă nu-și fac ei cuiburi, din cauza, că toate casele și celelalte acareturi de lângă ele sunt acoperite cu dranițe.

Prin sat se află mulțime de rîndunele, care î-și fac cuiburile în podurile caselor și-s atât de domesticite, că întră și ies prin tinda casei. Sunt și mulți lăstuni. Aceștia î-și fac cuiburile sub streșinele caselor. Cuiburile lor însă se strică, căci dacă s'ar lăsá în pace, atunci în respectiva casă s'ar face ploșnițe. Și o mulțime de vrăbii trăiesc prin sat hrânindu-se din felurite insecte, omide, muște ș. a.

La câmp și prin livezi se află codobature, presuri pițigoii, botgroși, sgaite, preprelițe, țărci, corbi, cioare ș. a.

Venatul de pe teritoriul comunei se ține în arênda de străini.

În apele Sucevei se găsesc vidre, eara în paraul Falcau pastrăvi. În amêndouë apele se află: lipeni, cleni, mrene, porșori, grindele, chișcari, sau svêrlugi și pitici.

Prin paraele satului și mai ales în Baimac și'n Parăul reu se află raci și lipitori.

Dintre têraitoare se află prin păduri și poieni: șerpi roșii și cu per, șopîrle, năpârci, salamîzdre ș. a.

CAPITOLUL III.

Originea și caracterul poporului.

Tradiția poporala locală ne spune, ca prima familia, care s'a aședat pe teritoriul Străjei, se fi fost cea a Buzanenilor. Mirare însa. că aceasta familiă nu se înmulțește.

Famiiliile: Chira și Cărciu s'au coborît încoace din Borșa (Maramureș).

Familia Tomiac a venit din Suliță sau Moldova.

Mult numeroasa familiă Popescu se fi venit de peste Prut.

Jurăvlenii se fi venit încoace din Galiția, eara Pașailenii din Restoace.

Paduchenii, ȃice, ca se trag de la un oare care Luca Boca Padure din Dărăbani în România. Venind acesta încoace și aședându-se aici au trebuit urmașii lui se vîna în contact cu amploiații germâni de la hergheliile statului. Aceștia, neputênd pronunța litera „r“ cea ce germânilor li se întîmpla adese, i-a strigat „Paduchie“ și acest nume li-a remas tuturoră până'n ȃiua de asta-ȃi și numai unul din urmașii acestora l'a schimbat în „Dumitrescu“.

Poporul băștinaș din Sraja este prisne românesc cu toate că în comună traesc încă vre-o 20 familii de Evrei, 10 de Nemți și 3 de Țigani.

Românii și Țiganiii mărturisesc confesiunea ortodoxa-orientală și numără 610 familii cu 2902 suflete, dintre cari 1512 sunt de gen masculin eară 1390 de gen feminin. În anul 1786 se fi fost în Straja 85 familii ¹⁾).

Familiile române poartă numele următoare: Popescu, Juravle, Cotos, Cărciu, Petrencean, Păduchie, aceste sunt cele mai numeroase, apoi: Alexaudriuc, Andrieș, Băimăceanu, Balan, Bănilleanu, Barbier, Bein, Bermeziuc, Bogdaniuc, Bocance, Bres, Buba, Bunciac, Buraciuc, Burla, Buta, Bodnar, Buzan, Calance, Cantemir, Chira, Coca, Comarița, Coler, Cozule, Crasneanu, Crețan, Cuibuș, Cuciurean, Dan, Diaconiuc, Dașchevici, Dumitrescu, Frunțaș, Gavrilciuc, Hanțar, Hasna, Laho, Iaș-Rusu, Lucaș, Mironescu, Mleșnița, Morar, Pasaila, Pintescu, Pintiuç, Pitic, Pitei, Pleșca, Sauciuc, Stoler, Șoflău, Șchipor, Știrban, Tarnoviețchi, Tomiac, Țiganiuc, Țisaciuc, Ursuleanu, Vasilovici, Velehorschi, Vilcinschi.

Țiganiii poartă numele: Mețcan, Perdeica și Porșuga și sunt toți ferari și musicanți. — Nemții din Straja și Falcău sunt parte romano-catolici, parte evangelici și se ocupa cu ciobotăria, feraria și lucrul la ferestree. Atât bărbații, cât și femeile române sunt de-o statură înaltă, bine făcuți și vênjoși. Espresiunea fețelor, cari te captivă, este plină de blândețe. Coloarea fețelor proporționate și a lungului și desului păr, este cam de regulă brună, sunt însă și fețe bălaie. Frunțile sunt late și inteligente, nasul, gura și urechile proporționate, ochii negri dar' și albaștri.

Limbagiul Strajenilor posedă un accent moale, dulce și duios, carele te încântă. Limba este cât se poate de curată de barbarisme, de-și în ea află un cunoscător de limbele slave și elemente din limbele slave.

Străjenii îndatinează a muiă cuvintele și a le îndulci. Așa dic ei în loc de bine = bgine, în loc de chcia = ceia, în loc de vin = jin în loc de fierbe = șerbe ș. a. Dar' și prescurtările sunt usitate precum: „priveă“ în loc de privească, „prășeă“ în loc de prășească ș. a. Și diminutivele sunt îndatinate ca: tatuță, mamuță, tatucuță

¹⁾ Normalien, I. c. —

= moș, mamucuța = bunică. Apoi mai au ei unele cuvinte, cari se află rar pe alocurea precum : peciuună = oaiă. Când plouă mult, ȕic, că afară este vreme grasă. În loc de vorbă ȕic „horbă“.

Dară se pot constată și casuri de rotacism în limba poporului diu loc, aceasta însă numai în bocetele morȕilor d. e. Petruca-ri, mămuța-ri etc.

Poporul este blând, ascultător și supus. El ține mult la buna cuviință și-l înferează pe unul, carele greșeste contra bunei cuviințe, cu numirea de „mocan“. Dară el poșede și un fond de sarcasme, precum se poate cunoaște din chiotele și strigătele, cari urmează.

Casuri de crime ca d. e. ucideri, omoruri, pradari, juramânt strîmb ș. a. nu se pomenesc în comuna.

Poporul local ține mult la autoritațile imperiale și tot așa, ba poate chiar mai mult la pastorul seu sufletesc, în care are el încredere nemarginită. În ori-si-care afacere, fia ea foarte importantă sau numai bagatela, merge el la preutul de se consultă, încredințat, că acesta i-i va dá sfatul cel mai bun și priincios.

Românuul din loc ține atât de mult la onoarea sa, încât nu merge la cerșit nici-când de ar fi și serac, lipit pămêntului. El mai bine rabdă foame sau merge și iă pe lucru decât se cerșeasca. De aceea din comuna nici nu se vede vre un cerșitor, ci numai țigani de pe la Vîcov, Putna și Voitinel.

În timpul diu urmă viȕiul alcoolismului și al desfrênarii perde în comună tot terenul.

În cele religioase este Românuul din Straja tolerant față cu cei de altă lege și cu necreștinii. Biserica o cercetează el destul de bine, după împiegiurarile traiului seu de aici, însă nu este prea bigot, dar' sincer. Femeile și fetele îngenunchează pe timpul cetirei s. evangeliu, dintre bărbați iusă numai aceia, pe ale căror capete se cetește evangelia. La încungiurarea cu ss. daruri însa nu este obicei a îngenuuchia. Poporul din loc cinstește mult pre maica Domnului.

Tineretul i-si petrece Dunineca și serbătorile jucând: hora, arcanul, moldoveneasca, fudula, oropița, ruseasca,

nemțeasca ș. a. pe un petec de sesia lângă casa preotului. care i-s'ă pus la dispoziție spre acest scop de parochul present. Aici î-l înveselește sunetul vioarei și cobzei manuate de muzicanți săteni români sau și țigani.

Înainte vreme se cântă la joc din fluer și cimpoi, cari instrumente acum au eșit din moda.

Aproape toți bărbații știu să ȳica din fluer, unii și din vioară și se trîmbițeze din bucium și trîmbiță. Din trîmbița știu trîmbiță chiar și unele femei. Deci nu-i mirare, că auzi, nu odată în serile senine ȳicînd o doină plina de jale și dor din fluersau trîmbițînd așa din lunga trîmbița de tinichea alba, care eră înainte de lemn, ca ȳesuna dealurile și clocotesc văile.

Românul din Straja asentat la oaste, și el este de regulă luat fiind bine făcut și sanetos, devine oștean bun și învața curînd esercițiul militar — la cas de resboi, este viteaz și cel dintâi în luptă -- însă el tînjește de nostalgia, caci în oraș i-i lipsesc lui munții, oițele și vituțele. De aceea face el ce face, ca se nu fia asentat. Unii î-și ciuntesc sau li se ciuntește spre acest scop un deget de la mîna dreapta, care fapta se condamna de sine.

În fine este de observat, ca la poporul local este înradcinata datina, că oameni cu avere însă fără copii se testeze averea lor altora, cari apoi au obligamentul se-i țînă și se-i petreaca dupa moarte, ceea-ce une-ori nu se prea ține, din care cauza se nasc procese îndelungate și superăcioase. Aceste testari se fac câte odată și străinilor, ceea-ce este de condamnat din punct de vedere național-economic.

CAPITOLUL IV.

Locuința poporului.

Casele Românilor din Straja sunt de regula îndreptate cu fața spre meadă-ȳi. Ele nu sunt cladite nici odata imediat lângă drum, ci la o departare oare-care de el.

Locul menit pentru clădirea unei case se mai redică prin aducerea de mult pămînt.

Toate casele românești din localitate sunt făcute din lemn de brad sau molid și numai una este de caramidă. Casele se alcătuesc din bârne cioplite, cari se încheie la cornuri în «zîmți sau chiutori». — Casele noue nu se ung pe din afara câți-va ani, doară numai în giutul ferestilor, ca lemnul se se usuca bine. Tălpile se așează pe o temelie alcatuita din petri și lut. Sântirea temeliei casei nu se obicinuește.

Acoperemântul este oblu și se drănițește ori învelit, ori cornurile se încheie în «străji».

Peste corțile casei numite cununi sau coștoroabe se așează grindeile cam un metru departe una de alta. În cunună se încheie căpriorii, cari se prind cu leături. Capetele capriorilor spânzură de un metru peste cunună în jos, care împregiurare contribuie, că streșinele sunt largi. Dranița se prinde de leături cu cuie de fer sau și de tisa.

În partea despre meada-đi a acoperișului se fac una, două sau trei ferestuițe numite hulpi, pe cari iese fumul din pod afară. Este obicei, ca se pun pe coama acoperișului două sau trei cruci de lemn, ale căror capete sunt înzestrate cu cuie de fer.

Fia-care casa constă de regula din două odai, cari se despartesc prin o tindă spațioasă.

Ușile casei sunt cam de 2 metri înalte și 1 metru late și se închid cu zavoare de lemn sau cu cleanțe de fer făcute de ferari. Dacă au ușile zavoare, atunci se închid cu o cheia de lemn; dacă au cleanțe, atunci este prevedut ușorul și ușa cu câte o verigă de fer, cari apoi se prind la nu loc cu lacata și se încuie.

Odaia din-spre resărit este mai mare și este casa mare sau de primire, în care nu se șede și se ține totdeauna foarte curată. Ea are două ferestii nu tocmai mari cam în forma cvadrata cu câte patru ochiuri, unele ferestii au și câte șese ochiuri mai mici, și una de aceeași marime în-spre resărit.

La unele case ferestile se închid noaptea pe din launtru cu obloane de lemn. Pe aceste obloane se afla zugrăviți cai, vânători sau chipuri de Români. Spre a fi

scutit de oaspeți nedoriți, cari intră prin casele oamenilor mai ales noaptea și nu pe ușa, ci cu predilecțiune pe fereastră, se proved fereștile cu gratii ascuțite de fer, cari se fac dintr'o șină de fer așa, că se despică o parte de șină în doue locuri de sus și se încovoae în jos, formând câte un semicerc ascuțit, ear' de altă parte se despică șina în doue locuri eară-și în doue semicercuri însă de jos în sus.

Casa mică este odaia în care locuește întreaga familia vara și iarna, în care se coace și se ferbe. Ea este mai mica decât cealaltă odaia și are de regula numai o fereastă (unele și 2 ferești) în-spre meadă-qi, dară sunt mulți gospodari, cari i-și fac casa mică tot așa ca și cea mare.

O seama de cașe au un cerdac de lemn în față, altele și în partea spre răsărit și apus. Dacă casa n'are cerdac, apoi duce giur-împregiur o prispă. Pe prispa din față casei se află o laiță lată așezată pe chioturile talpilor casei.

Sub streșina din fața casei se află, cam deasupra laiței și a fereștilor, atârnată de gânjuri, o prăjina lungă de brad, pe care se scot, în zile senine și cu soare, albiturile și scorturile la svântat sau se usuca albiturile pe vreme ploioasă.

Pământul din amêndoué odaile și din tindă este bine batucit și apoi uns cu lut amestecat cu baligă de vită și funingine. Unele case posed pe jos podele de scânduri giluite.

Spre a batuci pământul din o casă nouă, se face claca. Se aduna adecă la acea casă feciori și fete în zile de Dumineci și serbători și joacă în ea la sunetul vioarei și cobzei și așa bătucesc pământul. Musica o plătește proprietarul casei. Uiii bătucesc pământul din casele noué cu maiul.

La o seamă de case tindile sunt cimentate și provedute cu flori roșii făcute în ciment.

Păreții caselor noué se vergulează pe din lăuntru și pe din afara cu lefurile batute de părete pieșiș cu cuie, mai rar se proved cu purici de lemn, apoi se lipesc cu lut și în urmă se văruesc numai în alb. Giur-împregiurul casei se trage un brău negru cu huma. Păreții din afară se înfrumșeteaza pe deasupra fereștilor și ușei cu cruci legate din busuioc, cari se atârna de cuie bătute în păreți

Din tinda, trecând pragul cel înalt de la ușa din mâna dreaptă, se intră în casa mare sau salonul țeranului. Aici se află în mâna stânga chiar lângă ușă vatra, hornul și dinapoia lui de-a-pururea caldul cuptor. Acest din urma ajunge de regulă până la păretele meadă-noptal al odăii. Când se face cuptorul, se pune în el un ac sau un cap de rață, sau de găscă, sau de cucos, sau de cărlan sau un corn de căprioară sau alt asemenea lucru, ca să nu moară cine-va din casnici, caci se crede, ca dacă se clădește o casă nouă sau i-se adaugă ceva, unul din casnici trebuie să moară.

Câte-odată se aude un tic-tac din paretile casei și se crede că acesta î-l pricinuește șerpele casei. Fia-care casă se aiba șerpele sen, pe care nu este bine a-l ucide, caci la din contra ar muri vre-unul din casnici sau s'ar întâmplă o pierdere în vite.

În cuptor se coace pânea, ear' pe vatra hornului se ferb bucatele. Între horn și perete este o cotruța, unde se ține culșerul, un băț cu care se mestecă mămăliga. Hornul este proveșut giur-împregiur cu un chimineț — briu pe care se pun de regulă chibriturile.

O seamă de case au în casa mare, în locul cuptorului și hornului, o sobă mare ruscasca.

De vatră și cuptor sunt alaturate laițe, numite «vetre», pe cari se culcă cei din casa. Vetrele sunt din aceasta cauză totdeauna așternute cu laicere de lăuă.

De-a-lungul păretelui meadă-noptal, între păretele din-spre resărit și între cuptor, se află un divan sau pat înalt de lemn de brad așternut cu laicere de lăna.

Vara se acopăr oamenii cu laicere, cu cergi de lăna sau și cu sumane vechi, iară pe de-asupra celor amintite cu cojoace și o seamă cu pișle de lână.

La capătul divanului din-spre răsărit se află lada de zestre a gospodinei. Lada este de lemn de brad și zugrăvită cu flori intensive. Ea este plina de pânzături și de asupra ei se așează perinele, umplute cu pene de găscă sau mai rar, de găină. O seamă umplu perinele cu puf din papură sau cu mița de cărlan fășaluite în fășălăi.

De-a-lungul peretelui meadă-noptal și de-asupra patului se afla o scândură numită grinda» pe care sunt așternute de-a-lungul laicerele, țolurile și scorțurile. De-a-supra lor sunt arangeate în rënd restul perinelor gospodinei. Perinele au fețe albe înzestrate cu horbote sau rețele lucrate de mâna gospodinei. Sub toate cele induse de pe grinda, se întinde de-alungul scoarța cea mai frumoasă astfel desvălită, că lațimea ei spânzura în jos și decoreaza minunat de frumos paretele meadă-noptal fără a fi lipită de el.

Mai-ca în fia-care casa se afla aninata pe vre-un parete una sau și mai multe puști și pistoale. Pistoalele sunt din vechime, grele și mari.

De la fereasta din-spre resarit pana la păretele meada-noptal se află înțepenită în drăgarul casei o coarda.

Pe aceasta coardă se așeada hainele casnicilor precum: sumanele, cojoacele, peptarele, mantalele, pregitoarele (catrințele), brinele ș. a.

Pe părății de la fereasta din-spre resarit și pana la a doua fereasta din-spre meadă-noapte se afla atêrnate icoanele. Ele se pun pieziș așa, ca se opresc de pod cu cuie, ear' de parete cu o chinga de lemn și stau plecate spre casa.

Unii au icoane frumoase zugrăvite dupa ritul ortodox pe lemn, pânza sau sticlă, o seamă de cele tipărite pe hartia cu cadre aurite, cei mulți însa posed icoane esecutate dupa ritul latin cu inscripții germâne, rutene, polone ba chiar și maghiare.

Pe după icoane se afla smocuri de busuioc și vazdoage. In josul icoanelor se află atêrnate pe cuijele din părăți cruci de busuioc, tulpane colorate, ștergare, talgere, ulcele, ulcioare, cușme, peptare, mănuși șcl.

Unii au în casele lor și orare de parete, alții cele numite Wecker . Aceste din urma sunt așeđate în niște cutii de lemn, cari se află pe paretele cel din-spre resarit între ferești. Tot acolo se afla atêrnata, în unele case, și câte o oglindă mica.

Pe un cui de sub icoane, sau între dânsele, se află aninat cu o ață un șipușor cu aghiazmă. Ața este legata de grumazul șipușorului și apoi atêrnata de cui.

De la pat se întinde de-a-lungul păretelui din-spre resărit până la ungherul resaritean al casei, o laița lată, ear' de-acolo alta, de-a-lungul păretelui meadă-điual. Laițele sunt acoperite de regula cu laicere de lână sure, lucrate la piuă ori țesute în cvadrate mici sure și negre, verđi-negre, sau și sure și negre-galbine, cari se numesc «panure». Tot cu astfel de laicere sunt îmbracați păreții de-a-lungul laițelor.

De-a-lungul laiței din-spre meadă-đi sta-în fața casei lunga masa de brad, molid sau frasin. Ea nu este zugrăvita, însă în totdeauna acoperita cu o fața de masa albă.

În cotișorul din dreapta uși se afla dulapul de blide lustruit sau zugrăvit. El constă dintr'u dulapaș de frasin sau și de molid cu doue uși de-asupra căruiă este aședat un policer -etager. Pe acesta din urma stau în rënd strachinele cele smalțuite de lut, numite sahane. Tot pe policer se țin în rënd și lingurile cu cođile în jos. Lingurile sunt de lemn de cires, paltin, plop, mesteacăn și, însa foarte rar, de tișă.

De-asupra uși se află o policioara lungă, pe care se pun strachinele rënd una după alta cu fața spre casă.

Podul casei consta câte odată din scânduri giluite. Cele mai multe case însa au poduri vergelate și cu sufaturi. Podul este ținut de coarde, sub cari se află o altă coardă pusa de-a curmeđișul. Aceasta este mai groasă decât cele dintâi și se numește drăgar». Pe drăgar se țin feliurite lucruri, adeca: torturile și fusele de lână, cânepă sau in, ghemurile, fusele și busuiocul. Acest din urmă se ține într'o despărțitură aproape de icoane, care se numește «raclă».

În partea meadă-điuală a drăgarului se bat cuie de lemn în rënd și pe ele se aniuă ca ornament ștergare.

În mijlocul drăgarului se prinde o cureă cu cuie de fer. Cureaua aceasta are menirea să țină urzitoarea. Cam la mijlocul drăgarului, în partea spre meadă-đi se află aședate fluierile gospodarului sau flacăului, pe doue cuie bătute în drăgar. Tot acolo se obicinuește a ținé un băț frumos ciebănesc lucrat și împestrit cu cuțitul și uns cu unt din care causă el este galbén ca ceara.

La capetul dragarului de lângă uşă se anină în faţa vetrei de un cui de fer bătut în dragar, căldaruşa de spijă usitata pentru fertul mămăligei. Mai adese însă se face mămăliga în hârgău, caci se dice, ca mămăliga feartă în hârgău ar fi mai buna. Hârgaul se ține cu gura în jos pe fundul hornului.

Pe dragar sau pe horn stă de regula o covățică sau o scafă cu făina de papușoi, ca făina se fia caldă, caci atunci mămăliga fearta din ea este mai buna, decât când făina se aduce rece de afară.

Intr'un cot al vetrei se țin pirosteele, pe cari se așează caldaruşa sau hârgaul, când se pune de mămăligă. Mămăliga se restoarnă pe un fund de brad, paltiu sau fag cu coada. Fundul gol se ține pe poliță.

În multe case stativele nu mai ies din casa, doară la țile mari.

În cotul laitei se pune furca. Ea nici când nu se așează la pat lângă căpetâi, căci la din contra gospodiua sau femeea, care ar pune-o acolo, ar căpetâ durere de cap.

În casa mică se țin vasele trebuincioase la fert, adeca: oale, țigai, tavăli, apoi ulciore, scafe, untarița, podulețul, mujdeierul, făcalaul, fundurile, sîta, ciurul, lopata de pâne, cociorva ș. a. Acolo șed și dorm de regula cei de casa. Casa mica este cam tot astfel arangeata, de-și mai simplu, ca-și cea mare. Ea este totdeauna proveđută cu vatra, horn și cuptor.

Tinda, care desparte casa mare de cea mică, este spațioasa. Ea n'are pod, ci-i deschisă, ca fumul, carele iesa din cahla casei mari și celei mici, s' se poata redică în pod și de-acolo afară.

Când se face cahla, se pun în ea trei crengi de malini sau per de porc, ca cahla se nu ucidă pe casnici. Tot spre acest scop se pune pe locul vetrei, unde a fost focul, o huscă de sare peste noapte. Iarna cahla se astupă cu niște țolinci vechi, ca se nu iasă caldura afară.

În tindă și anume lângă uşă și în fundul ei se țin pe draghine sēmēntării de papușoiu, cari se împletesc în cununi. Ciucalaii sēmēntărilor, desfăcați de graunțe se aruncă în drum, ca vērful ciucălăilor în vara viitoare s' fie bătut ca drumul.

În tindă într'un cui de langa ușă sunt aninate hamurile cailor, cari sunt de regula de pele.

Tot în tindă se țin marile poloboace cu curechiu, pepeni și must de mere uscate.

În tindă se ține de unii, de alții în casa mica sau afara în șopron, rîșnița în care se rîșnește câte-odata făina de păpușoiu, mai adese însa crupele.

În tindă țin unii grâul, orzul, ovėsul și secara în pacuri sau lași mari de scânduri.

Mai-că fiă-care gospodar are o piuă de lemn cu pilug din acela-și material. În ea se pisează grâul, mălaiul marunțel ș. c. l. Ea se ține de regula într'un cotișor din tindă.

Din tinda se suie în podul casei pe o scară de brad simpla și portativa.

Pe pod se țin păpușoi, cari nu sunt semênțari, pentru-ca acolo se usucă ei bine și curênd, și din cauza, ca în comuna sisiecele sau coșarele sunt foarte rari. Se țice, ca păpușoșii, cari se fac pe spicul păpușoilor, ar fi împrumutul stapênului, care împrumutând păpușoiu a dat mai mulți înapoi, din care causă prisosesc păpușoi.

Tot în pod se ține carnea de porc și cărnații la fum. Carnea de oaia însă și cea de selbatacimii nu se ține în pod la fum, ci se conservă în berbințe în salamura și se ține în camară sau pivnița, care ultima rar se afla lângă casele de pe aici, din cauza că terenul este apatos.

Clădirile laterale de lângă o casă din loc sunt: o șandramă numita șopron sau «camară dinapoia casei. În ea se intră din fundul tindei. În cămară se ține brânza de oi, laptele, berbințele cu carne, poloboacele cu făină ș. c. l. O samă de gospodari au în ograda un fel de hambar, numit hji , unde țin: pânea, carnea, poloboacele cu felurite murături ș. a.

Adese sunt lipite la partea resăriteană și apusană a casei șoproane dinainte deschise. În ele se țin trasurile, cari toate sunt pe osii de fer, carêle, sâniile, roțile și un scaun de meșterit sau cioplit, pe care gospodarul i-și tocmește uneltele gospodăriei.

Șopronul cel de catră apus este tras cam cu vre-o

doi stânjeni în linia dreaptă înaintea casei. În acea parte a șoprului ferbe gospodina câte odata vara bucatele.

Intr'o lature a casei este o colibă pentru foc, unde se ferb vara bucatele, laptele și unde se zolește.

Lângă fia-care casă se mai afla și un grajd și un ocol pentru vite. Adese însă se preferă a lăsa vitele slobode prin livada, afară de timpul, când livada e semănată. Gospodarii cei mai mari au pe lângă casele lor și stodole numite șuri în cari se ține fânul.

Grajdul și șura se fac. ca și casa, din bârne cioplite. Ușa grajdului se află în cele mai multe casuri spre meada-đi. Peste đí se închide grajdul cu o portiță de un metru de înaltă, ca vitele să nu iasa afara, însă grajdul se se aeriseze.

Grajdul este înzestrat cu un pod de scânduri, cari nu se ung, ca-și pareții lui. În podul grajdului se pune fân. ca iarna se le fiă cald vitelor. Acoperemântul grajdului are câte odată o ușa pe care se arunca fânul în iesle pe o boltă lasată deschisă în pod.

Ieslele sunt proveđute cu niște lețurile, cari se bat în departare cam de un metru de la olaltă de-a curme-dișul în scândura ieslelor și păretele grajdului spre scopul de a evita căderea vre-unei vite în iesle, care întîmplare are urmări foarte periculoase pentru respectiva vită.

În grajdurile oilor se prověd ieslele cu astfel de leături, ca oile să nu iee fânul sub picioare.

Pe un părete de la grajd atěrnă pe cuie de lemn jugurile boilor.

Pe lângă casă se mai află cotețe pentru porci, la unii un fel de vizunii, făcute în pământ sau numai un ocol mic, și cuște pentru gobăi. Atât cotețele, cât și cuștile sunt îndosite în vre-un cot, ca să nu se prea vadă.

Dinaintea casei este ograda cea spațioasă. În fața ei, sau la o parte a casei se află o grădină cu straturi de legume, văzdoage, busuioc, cu trandafiri și liliac și cu câți-va pomi, une-ori oltoni frumoși de meri, perji (pruni) sau cu nuci. În acest pomișel se află la unii gospodari și câți-va stupi cu albini sub o șandramă de draniță.

Ogrădile sunt adese-ori pardosite cu lespezi în unghiuri neregulați și se îngrădesc cu zaplazuri de bârne. Aceste zaplazuri se fac așa, ca bârnele cioplite se pun una peste alta în lungime și se încheiă la capete cu altele în zimți sau căței și apoi li-se pune o streșină de draniță.

Ingrăditura livezilor întinse însa se face cu razlog și druci așa că tot între doi druci înfiți în pământ, ale căror vârfuri se țin la un loc cu colaci de cepuri de brad, se pun orizontal razlogi de noue urme de lungi. Razlogii de la o plasă se pun cu cei din altă plasa capet pe capet «închiotorați». Tot doue plase formează un unghiu timp, căci dacă s'ar aședă ele în linia dreapta, atunci gardul n'ar ține bine și mult. Se află de-și foarte rar, și garduri de șarampoi, cari ultimi se îngroapă cu capetul cel gros în pământ, iar' vârfurile lor se leagă unul de altul cu o împletitură de o palmă de lata de nuele.

Lângă casă se află în ogradă sau în livada și o fântână cu cumpenă și ciutura. Fântâna este ocolita de un strat de bârne cioplite. Alaturea cu ghizdelele fântânei se află totdeauna și o troacă lungă de lemn de brad sau molid pentru adăpatul vitelor.

La isvoare, unde apa nu este adênca, se pun știubee.

O seamă de gospodari au lângă casa și câte un coșer pentru păpușoi.

Lângă fia-care casa este un loc anumit, unde se taie lemnele, și se chiamă lemnar.

Câte-odată se vede în livada unui gospodar, departe de casă, câte un stog de paie și vre-o câte-va de fân. Locul unde se află ele depuse, se numește ariă.

Lângă grajdul vitelor se află legat un dulău flocos, care vara î-și parăsește postul seu de pază din sat și se duce cu vitele și oile la varat la munte.

Rar care casă are mâțe, cari nu se pré țin din caasă, că ele liuchind cu placere la vasele cu lapte, le necurățesc.

CAPITOLUL V.

Portul poporului.

a) *Portul copiilor.*

Copiii noi-născuți se învălesc în pelinci de pânză și cu ele într'o bucată de panură sau o pregitoare vechiă și apoi se leagă cu o fașă de lână țesută în felurite desemnuri și colori. Femeile din localitate, când înfașa copiii, nu obicinuesc a legă fașa în nod dîcînd, ca dacă ar face-o, atunci copiii n'ar crește.

O samă de femei înfașa copiii cu pelinci cu tot în perine de pene de găina.

Capul copilului se îmbrobode cu o basmă albă sau și colorată.

Daca copilul nou născut este neliniștit și nu doarme bine atunci îl descânta de diochi și-i stîng carbuni, o seamă de copii sunt neliniștiți, pentru-că au peri pe spate, cari i-i înghimpa. Acești peri i-i capetă copilul. daca femeia groasa da cu piciorul în mătă. Perii se trec, dacă se ung spatele copilului cu lapte din țîța mamei copilului. Copiii crescînd așa de mari, ca pot ședé sau se pot târîi pe mâni și picioare pe jos sau ca pot chiar se umble, se îmbraca în cămeșă lungă. Cămeșă însă nu se închiotoră, caci se crede, că la din contra copiii n'ar vorbi.

Cămeșile constitue unica îmbrăcaminte a copiilor cam pîna la anul al patrulea, cînd se îmbraca baetii în haine bărbătești, iar' copilele sau băietele, cum le dîc pe aici, în haine femeiești, cari nu se deosebesc prin nimic, doar' prin marimea lor, de cele ale oamenilor vîrstnici.

Totu-și se observă adese, că băeților celor mezini li se cumperă câte o palăriuță din tîrg, iar' copilițelor li se face câte o fustuța roșia și se gătesc și împodobesc mai mult de cât fetele cele mari.

Copilelor li-se bortesc urechile pentru a atêrnă cercei. O seamă de mame bortesc și băeților o urechiă și le pun cercei, ca să nu-i doară capul. O seamă de mame leagă copiilor lor la grumaz o scoică mică, numita «ghioc» cu un fir de ață, ca reul se nu se prindă de copiii, ci de ghioc.

b) Portul bărbaților.

Bărbații poartă pe trup o cămeșă destul de fină de in, cânepă sau de bumbac, care se încheie la grumaz drept înainte. Ea este albă ca omătul și largă, însă nu prea lungă. Poalele ei cad peste ismene și cioareci.

Cameșa este în totdeauna proveșută cu un guler, numit ciupac, carele pentru oameni tineri este cusut cu felurite flori, cruci ș. a. în colorile roșu și negru.

Ciupacul bărbaților mai în vârstă este simplu sau cusut cu cusături pui esecutați foarte rar în colorii, adese în negru și mai adese în alb.

Puii se coasa sau giur-împregiur pe întreg ciupacul sau numai de-amândouă părțile lui dinainte cât loc cuprind parolile la soldați.

Ciupacul se ține la un loc cu două sau trei pârcehi de chiotori albe resucite din ața.

Mânecele cameșei sunt largi și înfrumșetate cu flori albe, adeca sunt cusute cu bumbac.

Mijlocul și-l încing bărbații cu curele late roșii sau albe, cumpărate în oraș, sau cu brăne de lănețuri țesute în casa.

Iu cureă sau brău, poarta bărbații tutunul și luleaua și un cuțit cu plasele de metal galben sau de cerb. Cuțitul atârână de o cureă sau de un lăntujel. legat de cureă sau brău. În cureă, sau brău, se poarta o pungă de pele de oaiă sau de jucht negru cu baere tot de pele. În pungă se țin banii, atât hârțiă, cât și monedele. Dinainte în cureă mai poartă bărbații o năframă, care o poartă și flacăii însă dinapoi după curelușă.

Peste albele ismene se poarta vara o pârcehiă de ițari albi sau negri. Ei sunt largi și de lână fină. Iarna însă se poartă cioareci albi sau negri de-o lână învălită la piuă.

Ițarii și cioarecii se poartă sau peste ciobote, sau opinci, sau se învălesc cu oșiele în opinci. În cazul din urmă sunt ei lungi și fac de la genunchi în jos mai multe crețuri.

Vara poartă bărbații peste cameșă un «peptar fără mâneci. Acesta este în realitate un cojoc nu tocmai lung,

carele n'are mâneci și se deschide dinainte. Coloarea acestui peptar este intensiv albă fără de oare-care ornament. Marginele lui de dinainte, de la poale giur-împregiur și de la locul, unde ar ave să vină mânecile, sunt «primuite cu primuri, adecă sunt blănite cu blană de miel neagră. Acest simplu peptar este elegant și e haina de serbatoare. El are dinainte mai în jos de pept o chiutoare de pele de oaiă cam lungă, cu cari se țin la un loc dinaintele peptarului însă așa, ca să se vadă cămeșa la la pept cam de un lat de mână.

Earna mai îmbracă bărbații deasupra peptarului și un cojoc tot astfel construit ca-și peptarul, însă cu poale mai lungi și mai largi, cu mijlocul îngust și cu mânecile lungi, cari se îngustează spre capet.

Se mai poartă și niște adeverate peptare scurte, numite bonde, cari se încheia pe umer.

Pe lângă gospodăria sau de eșit până la vecini și numai în cas de nevoie și la biserică, se îmbraca un cojocel scurt înzestrat la o seamă cu guler negru de cârlan.

Atât peptarul, cât și bonda și cojocelul au la poala dreaptă un busunar cu un capac de pele de oaiă.

De-asupra acestor haine înșirate se îmbracă la caletorii sau pe vreme aspră un suman prisne negru de lână, ale cărui margini sunt tivite împregiur cu un sarad de lână. Sumanul se poartă de bărbați numai pe mâneci și se încheie la grunaz cu două chiutori de lână neagră a căror capete se formează de regulă de 2, mai rar de 4 sau 6 canafuri intensiv roșii. Totu-și se pot vedea și canafuri roși schimbiși cu albaștri.

Sumanul este înfrumșețat la pept și împregiurul gulerului cu crețuri de sarad și dinainte cu șese bumbi și șese chiutori de sarad. Sumanele celor mai avuți sunt ornate cu sarad și pe la clinele poalelor.

Sumanul este ceva despicat la clinuri, adecă are «prohab», ca clinul se stee înapoi.

La ger mare sau ninsoare, se mai îmbracă, deasupra vestmintelor amintite până acuma, o manta largă și albă ca neaua ale cărei margini sunt împregiurate cu pruh din marginea sumanelor. Mantaua este înzestrată pe la poale

imediat lângă margini cu sfere negre resucite din lână. Dacă este mantaua neagră, atunci gluga ei este provedută cu 2 parole roși și ornată giur-împregiur cu o dungă îngusta de stofă de culoare albastră și roșia, iar' marginele mantalei sunt înfrumsețate cu un gaitan sau sarad albastru. Mantaua se ține la un loc la grumaz cu o chiu-toare de sarad de culoarea de care este și ornamentul mantalei.

Perul capului se peaptena, după-ce s'a uns cu unt de vaci sau de oi, într'o parte sau înapoi și se poarta în plete lungi, cari nu se tund nici când. O seama de barbați î-și peaptenă perul din vârful capului spre frunte și i-l retează ceva ca se nu cadă în ochi. Alții iară-și î-și poartă perul capului împletit într'o coada, care spânzura pe spate peste peptar sau suman.

Barba se rade, mustețele însa nu.

Capul se acopere vara cu o pălărie neagra, rotundă și înaltă cu margini largi și ridicate în sus. Pălăria se ornează cu un gaitan negru a cărui capete se sfârșesc în doue canafuri, cari spânzură peste marginele pălăriei în jos. Flacăii poartă tot ast-fel de palarii ca și bărbații, însă ei le mai înfrumsețeaza la ocațiuni festive, în țile mari și la joc cu flori și pene.

Înainte vreme purtau flacăii un fel de comănac rotund de suman cu marginele îndoite în sus până aproape de vârf sau fund. Fundul eră în patru cornuri, la cari se află câte un canaf mic de lână.

Earna poarta barbații și flacăii o cușmă neagră, joasă, de miel, cu urechi și cu un fel de coada, care scutește grumazul de receala. Urechile cușmei se țin totdeauna în sus de niște baere de pele de oaia, resucite, cari se sfârșesc în canafuri mici de pele. La vreme de mare frig se lasă urechile cușmei în jos și se leaga bae-rile pe sub barbă.

În casă cușma sau pălăria se ține de regulă pe cap, afară de timpul, când se șede la masă, la prasnice sau la alte rândueli bisericești.

Cuşma sau pălăria nu se pune pe masă, căci la din contra cărţiţa ar scoate în livadă mulţime de muşinoaiă ca cuşma sau pălăria.

Picioarele şi-le încalţă bărbaţii cu ciobote, mai adese însă cu opinci din pele de vită sau şi de porc.

Opincile au vîrf ascuţit redicat în sus sunt adeca cu «gurgui Pe de laturi au opincile nişte borticele, numite nojiţe prin cari se vîră şferile. Rumpîndu-se opincile se căpesc cu câte un potlog vechiu de pele. Opincile se coloreaza de regulă sau roşu sau galben întunecat cu tertură de coajă de arin. Dacă cine-va doreşte o culoare mai roşiă, atunci adaoge acelei ferturi şi foarte puţin var.

Se întrebuiţează obiele mari dintr'un cot de suman de lână de culoare roşiă, neagră şi mai adese albă.

Şferele de la opinci au o lungime de 4 stînjini şi sunt scuite din coame şi coţi de cal sau coţi de vită cornuta sau din per de capra. Şferele se leagă de nojiţele opiucei apoi peste căputa piciorului şi în urmă împiegiurul piciorului în sus ori adese cam pâna la încheitură, sau mai rar pauă aproape de glesne.

O samă de oameni î-şi leagă opincile de căputa piciorului cu curele, piciorul însă şi-l înfaşură în sus tot cu şfere. Şferele se înegresc de regula, unii le poarta şi sure.

Flăcaii poartă ori un fel de păpuci sau bocănci cu tureci scurți, cari se îmbumbă de-o parte, ori opinci, ori şi mai ales acei veniţi acasă de la oaste nişte ciobote de pele de viţel cu creţuri multe.

Barbaţii poartă pe mâni nişte mânecări de pele de carlan iarna, iar vara împletite din lăneţuri.

Inele nu poarta bărbaţii de tel, doară numai flacaii şi mai ales, când vin la cunună.

Pe sub peptar, sau şi pe-deasupra lui, poartă însuraţi şi flăcăi o traistă, taşcă, de pele neagră sau alba de jucht atêrnata de-o cureă lata, care se pune cruciş peste umerul drept. Capacul taşcăi este batut cu mult gust cu bumbi galbeni de metal. Unii poartă o traista colorată de lână.

c) *Portul femeilor.*

Femeile poartă pe trup o cămeșă lungă, care acoperă tot trupul până la glesne. Cămeșa este de pânză de in, cânepă sau bumbac și are ciupac ca și cea a bărbaților. Ciupacul este cusut giur-împregiur cu pui în colorii. El se leagă la un loc cu două chiutori de ață resucită. Când se apropie femeile ca să primească s. cuminecatură, atunci îndătimează de a veni cu cămeșa deschiată la ciupac ca semn, că primesc s. taine cu tot sufletul.

Gura cămeșii este drept dinainte și se sfârșește într-o înrejă de rețele, care este cam tot așa de lungă ca și gura cămeșii. Peptul cămeșii este brodat sau cusut cu flori în colorii. Tot așa se înfrumșează spetele și mânecile cu felurite flori în colorii bine potrivite. Mânecile sunt înzestrate la umere cu altițe cusute cu fluturi galbeni și se înesc la încheietura mânelor în mânecute înguste cusute giur-împregiur cu flori. Se află însă și mâneci largi fără mânecute, cari sunt pe la margini brodate sau cusute cu flori în colorii. Mânecile fetelor însă n'au mânecute, ci sunt largi și scurte și la margini cusute cu flori.

Partea de jos a trupului și-o acoper femeile cu cătrînțe lungi, numite pregitoare, cari ajung până la călcâie. Pregitoarele sunt negre de lână și numai părțile de dinainte sunt înfrumșate cu dungi vârste, în colorii, mai ales roșu și albastru, cari se coboară de la brâu spre poale în jos. Marginea de jos a pregitoarelor este cusută cu lănețuri în colorile naționale românești. La un lat de mână în sus de margine este pregitoarea înfrumșată giur-împregiur cu o dungă roșie, o seana au pe jos o vîrstă roșie de 3 degete de lată. Vîrste duple de la pregitoarele dinainte câte 6—8 pe ambe părțile, iar' la marginile lor câte una simplă. Și fetele poartă pregitoare, la joc însă și la biserică se îmbracă ele mai în totdeauna într'un fel de fustă, numită «sucnă». Ea este de materie de lână roșie cu flori și se cumperă în oraș. Sucna se coasă acasă, este cu pepti fără mâneci și are forma unei cămeși largi în poale. La mijloc se strînge sucna cu o cordeă roșie sau cu un brâu frumos ales. Poalele cele largi ale sucnei cad în crețe în jos și ea este cu mult mai scurta decât pre-

Locuitori din Straja.

Locuitori din Straja.

gitoarea. La cununii fata trebuie se fiă îmbracata în sucnă. Fata îmbracata în sucnă trebuie să fiă încălțată în ciubote. Mijlocul și-l încungiură femei și fete cu brâne late și înguste de lână țesute în colori cu feliiurite deseme. Aceste brâne se numesc frânghii .

Vara poartă femeile și fetele peste cameșa sus amin-titul peptar, carele este mai sprinten însa tot așa construit, ca-și cel al bărbaților. Iarna poartă cojoace și sumane și câte odată și mantale. Fetele nu poartă mantale de fel.

Femeile, mergând unde-va aproape, la vre-o vecină, iau sumanul pe umere, fetele însă i-l poartă numai pe mâneci.

Femeile poarta în casă peste perul capului o cârpa mică și rotundă de pânză, care se așața pe vârful capului peste giță.

Cârpa este câte odată cusută giur-împregiur cu flori negre. Ea este semnul, că respectiva femea atârnă de la un barbat. Eșind femeile din casă se îmbrobodesc ele peste cârpă cu ștergare, «pânzaturi», de bumbac țesute fin în 2, 3, 5, 7 ba și în 9 ițe.

Sub ștergar poartă mai ales femeile cele tinere, când merg la biserică sau la joc strînsură , pe frunte o ca-tifeă neagră, roșia, galbenă sau de altă culoare intensivă sau una de mătasa colorată, cusută cu mărgelile mici colorate, cu hurmuz, fluturi și șireturi de aur sau argint. Aceasta cordeă se poartă astfel, că ea se vede de sub ștergar și se numește crețele sau «motocași . Pe după urechiă poartă femeile cele tinere ca ornament pene negre și încărligate din coți de rățoi.

Femeile cele mai în vârstă însă i și leagă capul peste pânzatură, la ocațiuni festive, la nunți. botejuni la biserică, sau și iarna la vreme de ger mare, cu un tulpan colorat sau negru. Tulpanul ecesta se pune îngust în paturi și se leaga cu el capul de la frunte așa, că capetele lui spânzura dinapoi pe spate.

Perul capului și-l poartă femeile ori despletit, ori i-l împletesc într'o coadă lata în 3, 5 sau 7. Capetul

coșii adese nu se leagă, creșându-se, că așa ar fi mai frumos.

Fetele se peaptenă așa, că-și despărțesc perul în partea stângă sau dreaptă a capului și apoi i-l dau în dreapta sau în stânga, ca se nu se facă cărarea lata și în urma i-l împletesc în coși cât se poate de late. Fetele nu leagă capetul coșii.

Vara umblă fetele de regulă cu capul gol și numai când este frig sau ploaiă se îmbrobodesc cu un șaluț de lână, iarna însă poarta ele tulpane colorate de lână.

La joc și biserică i-și fac fetele gîță». Gîța are forma unui semi-cerc făcut pe ceafă din părul capului, a cărui extremități sunt îndreptate spre frunte. Gîța se ornează cu ghiordane de mărgelile de diferita culoare cu arangement diferit. Ea se mai înfrumusează cu cordele în colori intensive ale căror capete spânzură pe spate. Când se poartă gîța, ceea-ce se întîmplă la cununiă totdeauna, atunci părul capului rămîne despletit și undulează pe spate.

Unele fete aruncă ușor pe de-asupra gîței un tulpan frumos așa, că capetele lui cad pe spate. Acest fel de ornament se numește hobot .

Fetele nici-când nu iau pălăria sau cușmă pe cap, creșdnd, că dacă ar face aceasta nu s'ar mărită curdnd.

La grumaz poarta fetele și femeile mărgelile de diferite colori și mărimi și cele mai avute și salbe de monete vechi mai ales de argint.

Picioarele și-le încalță femeile și fetele cu papuci, ciobote și mai ales cu opinci. La opinci întrebunțează ele tot astfel de șferi și obiele de lână ca și barbații. Cu obielele cele mari i-și învalesc ele picioarele până deasupra încheiăturilor, iar' deasupra obielelor poartă ele iarna niște ciorapi albi de lână numiți «cioreci , cari acoper piciorul de la încheiături până mai sus de glesne.

Femeile și fetele poartă în urechi cercei de metal simplu de diferită mărime, iar' pe degete câte unul sau doue inele de bacfon. Ele întrebunțează și mânecari împletite de lână, în tricolor, spre a scuti mâna de receală.

Mâna și-o leagă femei și fete cu un fir de lână neagră, ca mâna se nu se desvalescă.

Femeile poartă în brâu o naframă de in sau cânepă cusuta pe la cornuri cu lânețuri, iar' fetele o țin în mâna.

Femeile poartă, ca și bărbații, când merg pe jos la târg, sau la vite la munte ei duc merinde, pe spate o traistă de pănură felurit colorata, a cărei baiere se țin în mâna.

Traista se pune câte odată în vârful unui băț și apoi se poartă așa pe spate, sau se pune baerul peste cap și se ține pe pept de-acurmeșișul așa, ca traista aco-pere spatele celui-ce o duce.

CAPITOLUL VI.

Ocupațiunea poporului.

Ocupațiunea bărbaților, cât și cea a femeilor din Straja este multipla.

Barbații se ocupa mai întâi cu lucrarea puținului și sterilului pamânt ce-l au, care-l represintă aici livețile. Țarine în înțelesul oamenilor de la șes sunt în localitate foarte puține și anume numai la capetul satului din-spre Vicovul-de-sus (Laura). Tot atât de multe țarine au câți-va gospodari de aici, precum s'a amintit dejă într'un capitol precedent, pe teritorul Frătăuților noi.

Pământul se ară cu pluguri bune de fer, cari se cumperă de la niște ferari germani din Frătăuți.

Gospodarul, înainte de a ară, i-și face cruce și dice un Doamne ajută!

Oamenii se întovărășesc cu vitele lor la plug. Inaite de a începe a ară este us, că se aruncă un ou cât se poate de sus în aer, care dacă se sparge când cade jos este semu, că și tovărășia sau «sâmbra» lor cu vitele se va sparge curând.

În localitate se samănă un fel de păpușoi cu ciu-calai mijlocii, cari s'au aclimatizat și se coc și în aceste locuri înalte. Oamenii din Straja țin la credința, că dacă

primăvara este multă floare de gir, toamna va fi bună recoltă de păpușoi.

Mai departe se samănă grâu și seară de vară. care rodește destul de bine, apoi orz, oves, ici-colea hrișca, in, cânepă, fasole, bob, bostani, barabule ș. a. Barabulele nu se pun la lună nouă, pentru că punându-se atunci, ar du-
dăi belile lor în sus pe când barabulele n'ar rodi în pământ. Dacă însă pe timpul lunei celei noue s'a făcut slujbă în biserică, atunci se pot pune barabulele, căci vor rodi. Haldani și floarea soarelui nu este obiceiul a sămăna între păpușoi, ca la țeară, ci se samănă, la cas de trebuință, pe o bucațică de loc deosebit.

Sămănatul se începe cu ochii închiși, ca paserile așa se nu vadă grăunțele pânei de pe spic, cum nu vede sămăntorul, când începe a arunca sămănta.

Păpușoi se rup de pe strujeni, iar' strujenii rămân câțva timp netăiați. Când s'a sfârșit lucrul câmpului, adică defacatul păpușoilor, scosul barabulelor ș. a. atunci se taie strujenii, deja bine nșcați, cu secerea s'au se cosesc cu coasa și se clădesc pe prepeleci în gireți înnalte, fără a-i lega în snopi cum se usitează la șes. Și pânea albă rar când se leagă în snopi și dacă se face aceasta și se pune în clăi, apoi se așează câte 10 sau 20 snopi în jumătate de claiă, pe când la țeară jumeta-
tea de claiă constă totdeauna din 15 snopi.

Mai adese se adună pânea cea albă în capițe, numite «clăițe». Pânea cea albă (grâul) se îmblățește cu îmblaciile, dar' sunt și gospodari cari au mașini de îmblătit mișcate cu mâinile. Pânea îmblătită se curăță de plavă cu moriște de vânturat.

Unde este pâne, acolo sunt și șoareci. Despre aceștia se crede, că ei își adună pâne pentru timpul iernei în 12 mișune. Dintre aceste mișune însă ar fi numai două ale lor, pe cari le află, pe celelalte 10 însă nu.

În livezile din sat se samănă mult trifoi roșu amestecat cu iarba lui Timotei, carele se cosește când este în floare și se face din el fân. Rar când se lasă trifoiul se se coaca spre a scoate sămăntă din el. Trifoiul cosit

se ridică imediat pe prepeleci pe cari se usucă curând și foarte bine.

Ca pășune pentru vite se samănă, afară de trifoi, iarba lui Timotei, lucernă și alte erburi sau fiă care fel separat, sau mai multe feluri amestecate la un loc.

Barbații se mai ocupă cu facerea fânului, adecă cu cositul, adunarea și clădirea lui în stoguri mici, numite claițe și mari, numite claoaie». O seamă plătesc pentru cosit cu falcea sau ȕiua, alții î-și cosesc fânul cu claca .

În aceasta ocupațiune desvoaltă ei o mare desteritate. Stogurile se cladesc în giurul unei prăjini lungi înfipte în pamânt. Fânul nu se așadă pe pământul gol, ci pe o podina de druci, cari se pun pe trei căpatăie. Îmediat dupa cladire se ocolesc stogurile giur-împregiur cu un gard de răzlogi. Șfêrșindu-se fânul dintr'un stog se aduna gunoaiele remase din fân și se face în ocolul stogului o capicioară cât de mică, ca locul se nu rămâna gol.

Fânul remâne cladit pe fênați pâna când gospodarul are trebuința de el și abia atunci se aduce acasă. Caratul fânului se face cu predilecțiune iarna când este drum bun de sania.

Fânul cosit asta-ȕi se și adună, sau cel târȕiu mâne, fara a-l uscă pe prepeleci și se cladește în stog. Fânul sau strujenii de prin liveȕi nu se cladește lângă casa, ci cam în mijlocul liveȕilor, unde se și dă el la vite, cari umbla iarna ȕiua întreaga pe lângă fânul sau strujenii îngradiți și prin întreaga livada.

Fânul este, mai ales primavara, foarte scump și se platește stânjenul de la 8 15 fl. sau și mai scump.

Mulțimea fânului și a vitelor cornute și oilor face avuția gospodarului din loc.

Fiind-că gospodarilor nu le ajunge păpușoiul de prin liveȕi pe întreg anul spre hrană, de aceea sunt ei siliți se-și impoarte papușoi din Rădăuți. unde î-l cumpăra în piața.

Ocupațiunea, pot dice cea de căpeteniă a Străjenilor este prășirea vitelor cornute și a oilor, mai puțin a cailor. In comună țin câțiva gospodari buhai (tauri) frumoși, licențiați și unii niște armăsari mijlocii huțanești. Boin și cail capetă nume după coloarea perului lor, vacilor însă nu li-se dă nume, ca fărmeătoarele se nu le știe numele și se nu le poată luă laptele.

Primăvara vitele se mână la munte. unde pasc până la s. Mariă, adevă mai bine de trei luni și apoi iar' le pogoara la vale. In munte se pun vitelor și oilor talange la grumaz, ca după sunetul lor văcarii și ciobanii se le poata mai curând află prin cele păduri și rîpi sau lomuri .

O scama de gospodari au locuri proprii prin munți, cei mai mulți însă iau munți în arîndă de la proprietari pe o vară sau mai multe și apoi primesc o mulțime de vite la varat. Condițiunile varatului sunt cam următoarele: Arîndașul muntelui pune văcar pe spesele sale, iar' proprietarul vitelor i-i platește pentru o vită cornută, pe care trebuie însuși se o mîne la munte, 5—8 fl. pe vară și duc încă trebuincioasele tarițe și sare. De la vaci mulgetoare primește proprietarul lor o cantitate anumita de unt, brânza și lapte acru.

Pentru varatul unei oi cu lapte se platește când se înbrânzește 40 cr., pentru sare 3 cr. și o oca de făină de papuși.

Când se duc oile la munte primavara, atunci se petrec ele cu trîmbița. Se crede, ca norocul oilor este pe frunte, de aceea se și încep a tunde de la frunte, unde se face cu foarfecele semnul crucii.

Mulsul oilor se începe acasa în preseara s. George, când se și pornește trîmbița oilor, și din laptele muls se face caș, care se duce în ziua s. George la biserica.

Vitele mulgetoare mai ales, dar' și cele sterpe se strămuta la munte numai într'o ți de frupt. Oile cele sterpe nu se primesc la stâna, din care cauza trebuie a le ține pe acasa.

Fruptul de la oi i-l strînge baciul și-l împărțește între proprietarii oilor în urmatorul mod: Oile fiă-carui

proprietar se mulg pe rând într'un vas anumit și apoi mesură baciul cantitatea mulsa de la oile unuia cu un baț, numit răbuș pe care face o încrestatura; apoi ia alt baț așa de lung, cât măsură rabușul de la capetul de jos până la creștatura și-l despică în două; jumătate din el rămâne la baci, iar' cealaltă jumătate o da proprietarului oilor. La 7 săptămâni vine stapânul oilor după brânza. Atunci toarnă baciul în caldare apă și vîra rabușul în ea până la semnul respectivului proprietar de oi, apoi cumpenește acea cantitate de 10 ori și-i dă acea cumpenă de brânză.

Poporul ține mult la aceea, ca să nu sminteasca nimic din fructul oilor, creștînd că la din contra pe loc va urmá o paguba între oi.

Cînd se începe mulsul, atunci se pune un ban de argint și două fire de urzică în galeată și apoi se mulge laptele peste ele, ca oile se fia lacome la mîncare ca argintul și iuți ca urzica. La stîna nu este ertat a se înfruptá în ȕi de post, că apoi s'ar întemplá prilej, adica paguba între oi.

Baciul, dacá ar' umblá cu nedreptate cu fructul sau casnicii cu lâna oilor, atunci s'ar întemplá pagubá între oi.

La răscol, adica cînd se ridică oile de pe brânză, atunci vîră baciul rabușul în pamînt, ca se nu-l afle nimeni. Tot atunci se face un balmoș mare din care mánăcă toți, cari au venit după oi. Dacá rămîne ceva din balmoș, apoi se ȕice, că rescolul a fost satul, dacá se trece tot, că rescolul a fost flamînd.

Iarna li se dá oilor cetină de brad, care o rod ele cu multa plăcere. Se ȕice, că amarimea cetinei curățește oile la stomach și le ferește de călbazá.

Capre se țin, însă foarte puține, mai înainte vreme se țineau foarte multe.

Gospodarii, cari au locurile lor în munți, i-și fac pe ele bordeie sau colibi, unde vărează și iernează, caci avînd ei acolo fîn și viindu-le greu a-l coborî în sat i-și hrănesc acolo vitele.

Mai-cá fiá-care gospodar, ba și gospodină, știe a dubi peile de oi, capre, vulpi ș. a. Dubitul se face

aşa, că se ferbe slatină şi se pune într'un vas, în care au să se pună peile, unde se receşte aşa, ca se se poată ţină mâna în ea. Apoi se pune în ea urlueală de oves cernută şi puţină micşură de grâu», adică tăriţe de grâu de al doilea, cari se mestecă şi aşternându-se pelea jos se pune dubala cu pumnul de-asupra ei, se indoeşte pelea în două şi se strânge la olaltă. Aşa stau peile 3 zile, când se «sparg» ele, adică se caută ori de sunt dubite. Daca-s dubite, atunci se întind, ca se se usuce. Dacă s'ar pune în dubală şi fruct alb, adică ceva lapte, atunci peile dubite le-ar mânca moliile.

În comună se ţin şi o mulţime de mascuri foarte peroşi. Rasa lor este foarte proastă. Mascurii se ţin peste eamnă cu otava şi ceva hîlbe şi es în primăveară foarte hitioani şi cu un păr foarte lung din care cauză ei se tund. Vara se duc şi mascurii la munte, unde pasc cu vitele, care împregiurare contribue mult la selbătăcirea lor. Acei, cari rămân în sat pasc şi noapte pe hudite, toloci şi în pădurea comunală. Ca să nu scrume pamântul li-se pune belciuc pe rit.

La purceii cei mici făcuţi la lună nouă li-se taie a doua şi colţii cu nişte cleşte mici sau cu foarfecile cele de tăiat pânza. Colţii li-se taie purceilor în scopul, ca scroafa se-i primească la supt. Dacă ar rămâne cu colţi, atunci ar rănî cu ei ţiţele scroafei, care apoi i-ar muşcă, dar' şi ei şi-ar rēteză cu ei limba şi apoi ar perî. Când fată scroafa un purcel, trebuie să meargă dejmă, adică sau trebuie să piară sau să fiă înăduşit de scroafă.

Străjenii sunt meşteri la facerea «acrului», adică a laptelui acru de oi sau de vaci, a caşului, urdei şi brânzei. Laptele cel de oi se face aşa de des, încât se poate tăia cu cuţitul. Laptele cel de oi şi cel de vaci se face ori în nişte vase cu capac bine potrivit numite cofăeli» sau în berbinţi, în cari se toarnă, după-ce s'a fert. Recindu-se el aşa, că se poate ţine degetul în el, atunci se pune în el «cuib», adică lapte acru de mai nainte, se lasa se se prindă şi laptele este gata.

Brânza de vaci se face cu chiag, ca-sî cea de oi şi apoi se păstrează ca-sî ea în berbinţi. Fruptul amintit

se întrebuițeaza pentru hrana casei, ce trece peste trebuință se vinde. Tot așa se vinde și lâna ce întrece după ce s'a tors destul pentru sumane, ițari, cioareci, mantale, scoarțe, laicere, pănure ș. a.

Cârlanii și o seamă din oile cele bătrâne se taie toamna pentru hrana casnicilor, restul se vinde. Mațele cârlanilor tăiați se pun lângă trupina pomilor, cari nu rodesc și se crede, că apoi pomii vor face fructe.

Venitul cel mai mare î-l trag oamenii din vîndarea boilor celor frumoși. Boi î-și cresc gospodarii ori de subvacile lor, ori cumpără bouți sau juncanași sau chiar juncani și-i cresc.

Aici nu pot întrelăsă observarea, că gospodarii din loc țin mai multe vite decât au pașune respective fîn din care causă vitele unora ies cam slabe din iarna.

Mai consult și rațional ar fi a ține mai puține vite și a le iernă mai bine și atunci aceste puține vite iernate bine ar prețui mai mult decât cele multe însă reu ținute.

O seamă de gospodari î-și vîră vitele, în nopțile geroase ale iernei, în grajduri bine construite și numai ziua le dau drumul să umble prin livadă. Alții însă î-și țin vitele iarna ziua și noaptea afară, fiind-ca n'au grajduri potrivite pentru dinsele, ci numai un fel de șandramale improvizate, cari nu oferă vitelor nici un scut în contra gerului, nici a furtunelor și ometului. Deci nici nu poate fi mirare, că vitele astfel iernate nu pot se fi frumoase.

În lipsa paielor, și aceasta este în sat totdeauna, să așterne sub vite rugumatură», adică făină de la feresteele de scânduri, de care se cară sute și mii de cară. Din rugumatura se face, după-ce putredește bine, un gunoiu bunișor mai ales pentru locuri umede, de-și mai inferior celui câștigat din paie. Gunoiul se cară numai la lună nouă, ca se se înocască pământul și să nu se faca vermi. Atât întinsele liveți, cât și fînațele cele de pe aproape se gunoesc cât se poate de bine și de adese.

Gospodarii se ajută la toate ocupațiunile gospodăriei și la pazirea vitelor cu copiii lor, o seamă și cu argați naimiți pe an. Sîmbria acestora constă rar când, numai în bani gata, mai adese în ceva bani și în îmbră-

caminte. Argații sunt priviți ca oameni de casa și șed cu stăpânii într'o casa și la o masă.

Mai departe se ocupa bărbații din localitate iarna și vara cu taiatul copacilor în pădure. Copacii curațiți de crengi se chiană butuci pe cari î-i scot unii din pădure târîndu-i cu caii în vale, iar' alții î-i trag de aici la ferestee, care lucru se întemplă numai iarna. Butucul se leagă cu un lanț de fer numit șoflânc și apoi se bate în el o pană de fer atêrnată de lanț, ca lanțul se nu lunece jos de pe butuc. Butucul așa legat se pune cu capetul cel mai gros pe o jumetate de saniă cu un oplear gros și ridicat, iar' celalalt se lasa se se târie pe omet și așa se transportează el la fabrică. La acest lucru greu se întrebunțeaza un fel de cange în forma securei, dar' care se finește într'un cârlig și se numește țăpina . Ea are o coada de un stânjen de lungă.

Acei sateni, cari n'au cai sau boi, lucrează la feresteele de scânduri din Boul, Falcău, Brodina, Putna și la cel din capetul satului din-spre Vicov. La aceste ferestee primesc ei de la 80 cr. până 1 fl. 30 cr. pe ți, ba câte odată și faina pentru mămăligă sau mămăligă gata.

Cei mai mulți săteni știu a despica dranița. Mulți pricep și eserciteaza dulgheria cu mult succes. Când ridică ei vre-o cladire, fiă casă, grajd, șură sau alta ceva, atunci pun ei în vârful cladirii un buhaș înfrumșetăt cu lânețe roșii.

Și bodnăritul î-l pricep o seamă de autodidacți mî-nunat și fac niște cofe, cofaeli, obroace pentru cămeși, poloboace pentru pepeni și curechi, ciubarașe cu torți înfrumșetate cu flori făcute cu ferul ferbinte, berbinți ș. a., cari lucruri ar puté concurá cu cele ale bodnarilor celor mai școliți și iscusiți din orașe la ori-și care espositia.

O seamă de sateni se ocupă cu fabricarea de sanii destul de bune pentru gospodari.

Câți-va profesează croitoria și coasă sumane și ițari, alții iar' știu repará și coase cojoace și face cușmele cele cu urechi usitate pe aici de tineri și betrâni.

Mai-că toți barbații știu împletí mânuși de miță pentru iarna. Câți-va se ocupă și cu albinăritul. Aceștia

nu dau nimic din casă în ziua ajunului Crăciunului, ca albinelor se le meargă bine și se nu le scape pe vremea roitului.

Toți gospodarii au pomete frumoșele, unii chiar cu pomi altuiți, însă tot nu așa cum ar pute să le aibă prin aceste locuri. Se crede, că este bine a răsădi altuanii la începutul lunii, căci dacă se răsădesc ei când crește luna, atunci pomii atâția ani nu vor rodi cu câte zile este crescută luna. Oamenii din localitate nu se pricep a trage folos din pometele lor. Mulți usucă poamele și perjele în loznițe, cari din urmă sunt foarte bune. Poamele le-ar aduce mai mult folos sătenilor, dacă ar stoarce mustul lor și ar face din el vin.

Mulți fac must din poame coapte amestecate cu uscate pre cari le pun într'un vas mare, pe care î-l umplu cu apa și după ce se impuținează el prin consumare î-l adaog turnând eară-și apă. Acest must însă are un miros a poame uscate în lozniță. În timpul din urmă au început mai mulți gospodari, la stăruința preotului lor, se-și face vin din mere, storcând însă mustul cu teascuri primitive. Unii și-au stors cu mâna vin din afine și mure.

Câți-va gospodari posed oloinițe și store oloi din simburi de bostani, din semênță de cânepă și in și din gir. Oloiul de in nu se întrebuintează la mâncare, ci numai la ars în opaițe.

Mulți gospodari se ocupă cu neguțatoria, mai ales de vite cornute. Dacă începe cine-va vre-un negoț și primește arvonă, pe conta acelui negoț, atunci plătește din acei bani mai întâi o slujbă, ca Dumnezeu se-i ajute și abia apoi pune banii în pungă.

Mai-ca toți Strajenii sunt pescari iscusiți, cari prind peștele din Suceavă și păraie cu sacul sau cu lese, mai rar cu undița și foarte adese cu mâna. Dar' ei sunt și vânători buni, căci unii se deprind a ținti bine pe timpul serviciului militar, alții când șed cu vitele la munte, unde nu odată trebuie să-și apere cu pușca cirețile sau turmele de fiare răpitoare. Ei cunosc toate obiceiurile sălbătécimelor, ba pot chiar imită ragetul cerbilor. Aceste calități vânătoarești contribuesc, că ei sunt totdeauna chieși, când se face vre-o vânătoare mare.

La vînatul cerbilor se întrebuițează un bucium sau în lipsa acestuia un cilindru de la o lampă. Acesta se pune cu un capăt într'o oala, iar' în celalalt capet se suflă și așa se produce un ton, carele seamăna mult cu ragetul ciutei. Auđënd cerbul acel raget vine el nesmintit și apropiindu-se atăta, cât duce cu pușca, se împușcă.

Coarnele cerbului sunt la schimbarea la fața a Domnului în floarea frumuseței.

Săul de cerb și mēduva din fluierile picioarelor lui se întrebuițeaza amestecată cu lapte dulce ca leac pentru boale de pept. Seul și meduva de cerb se fiă de folos și la ori-ce rană și taietură, căci ungēndu-se rana cu ea se usucă și se tāmăduēște foarte curēnd.

Petrecēnd satenii cu vitele prin munți împușcă și multe vulpi pe cari le iușală cu toată viclenia lor cunoscută.

Ei împușcă adeva căni betrāni, cari nu mai pot păzi turmele și pun stērvii lor nu departe de bordeie, iar' ei șed în lăuntru și pāndesc. Vulpile flāmēnde se apropie de stērv și atunci vēnatorii le iau la ochi și le împușcă prin fereasta bordeelor. Se đice, ca vulpile s'ar apropiā numai de stērvurile acelor căni, cari au fost rei. Dacă însă cănele a fost netrebnic, vulpile nici n'au de gānd sē se apropia de stērvul lui.

Ocupațiunea femeilor este mai grea și de mai multe feluri decăt cea a barbaților. Femeile, se înțelege cele mai harnice, sunt vecinic ocupate. Ele lucrează în casă, afară, ba chiar mergēnd pe drum i-și află lucru și nu merg altfel, decăt torcēnd. Bărbatul din Straja este oaspe la casa și tot lucrul de casă remāne pe seama femeii. Dacă-i femea harnică, strîngetoare și nu cheltuitoare, atunci toate merg în prisos, iar' daca femea este leneșă, risipitoare sau dedată uriciosului viț al beției și da ce vede din casă pe beuturi, atunci nu se prinde și alege nimic de acea casă.

Femeile torc inul, cânepa și lâna. Când torc ele nu pun caer peste caer, ca nu cumva se devină vēduve și se le țină și un al doilea bărbat. Când se dă de tors clacă sunt sigure, că nici o femea nu va luā din ceea-ce a primit de tors, de oare-ce se ține de un mare pecat a

înstreină ceva din fuior și se crede, că pe femea, care ar face aceasta, ar înțepă-o pe cea lume toate țepele din fuior.

Femeile țes pânzături din in, cânepă și bumbac, pregitori, frênghii, sumane, țoluri, laicere, și scorturi foarte frumoase cu flori în colori, arangeate cu mult gust și pănure de lâna în 4 ițe.

Vara scot ele cânepa și inul î-l leagă sau în horstii și apoi î-l usucă pe prepeleci sau î-l aștern rar în șir pe vre-o bucata de fênaț.

Inul pus în vre-o baltă se se moaiă se cearcă ori de e bun de scos așa, că se iau 9 fire de in din baltă și se învêtesc dupa deget. Dacă pocnesc firele de in, atunci aceasta este semn, ce este bun de scos afară.

Se crede, că nu este bine, ca un copil să treacă pe sub ață când se deapena ea pe ghem, că apoi el nu ar crește.

Când intra cineva în casă și află acolo urzind ȃice : rost mare . Dacă intră pe timpul urzitului mai întâi un barbat în casă, atunci bătătura ajunge, dacă însă o femeie, atunci bătătura nu ajunge.

Când se sfêrșește urzitul pânzei, atunci se toarna apă jos pe fusul urzitoarei, ca să crească în vara viitoare cânepa frumoasa și să aibă pânza spor la țesut. Luându-se tortul jos de pe urzitoare, se ia el pe mână și se lovește cu el în ușa, ca se umble pânza la țesut cum umbla ușa; apoi se lovește cu el în cofa cu apa, ca pânza să sporeasca ca apa; apoi se lovește cu tortul în horn, ca se sporească țesutul cum ieșe fumul de curênd în sus și în urmă se mai ȃice, că pânza se mearga așa de degrabă pe stative cum merge minciuna în sat.

Dacă cui-va nu-i ajunge urzeală și o ridică de pe urzitoare și mai adauge ceva urzeală ca pânza să fiă ceva mai lată, atunci se numește aceasta procedură a urzi mânăz .

Femeile prășesc liveșile în timpul, când bărbații sunt în lucru pe la ferestee ori cu vitele în munte. Apoi ajută ele bărbaților la adunatul și clăditul fênuții și la îngrijitul vitelor.

Mai departe trebuie ele să spele albiturile tuturor casnicilor. Aceasta se face Lunea, Marția sau Joia, iar în celelalte zile ale săptămânei nu se spală nici-când. Când spală ele albiturile și toarnă apă peste dânsese în obroc țic, după ce au astupat obrocul jos, formula: Joc în obroc, țigan negru jos, cămeșile în zolniță, ca laptele în doniță!

În fundul obrocului se pun ismenele, apoi se așează de-asupra lor celelalte albituri și de-asupra tuturor albiturilor se pune eară-și o păreche de ismene și se crede, că făcându-se așa albiturile ies foarte albe și curate.

După-ce se sfârșește spălatul cămeșilor spălătorița se spală pe obraz și ȳice: «Urîtele pe părău și dragostele în capul meu!»

Spălatul se repetă cam tot la trei săptămâni. Nu se spală albituri de fel în cele două săptămâni după Iordan, apoi în săptămâna întâi și ultimă a postului mare și în cea luminată.

Pânza pentru albituri se croește Lunea, ca cel-ce le va purtă se trăească lung. Altele însă fac acest lucru într'o Joiă, însă tot-deauna la sfârșitul lunei, caci se ȳice, că albiturile croite pe acel timp, țin mult.

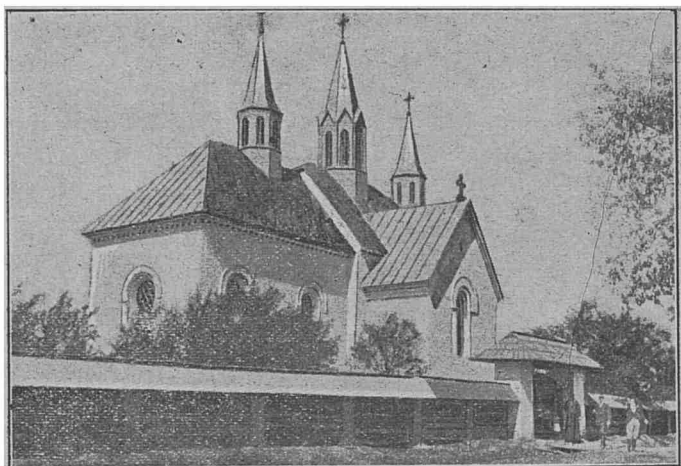
O seamă de femei țese pânzături și de vândut.

Multe știi coase foarte frumos alțițe și flori la cămeșile femești, care lucru este cautat și bine plătit primind 4 fl. pe bucată.

În grija femeilor este creșterea băeșilor, adecă a copiilor de ambe secse.

Gospodinele se mai ocupa și cu creșterea galișelor, cari fac fala lor, dață sunt multe prin ogradă. Cu toate, că ulii cei mulți, cari se adăpostesc prin apropiatele și desele paduri, se reped foarte adese și înșfaca pui, ba chiar și găini, totu-și numărul galișelor este în localitate destul de considerabil. Unele gospodine țin și curci, cele mai multe însă cresc o mulțime de găște și rețe, cărora le merge foarte bine, de oare-ce au în tot locul apă, elementul în care petrec ele cu predilecțiune.

Una diu grijile cele mai mari ale gospodinilor este fertul bucatelor pentru toate ȳilele și coptul pânei și al cop-

Biserica ort. orientală din Straja.

O înmormântare în Straja.

Altarul bisericii din Straja.

www.dacoromanica.ro

turilor pentru s. s rbatori  i unsul  i v ruitul caselor, care din urmă lucru se face radical înainte de Paști  i apoi toamna, însa totdeauna la sf r itul luni, ca se nu se facă jivinii priu casă. S mb ta nu se unge nici v rue te, căci la din contra s'ar unge cu lut gurile mor ilor.

Hrana ordinară a poporului din loc constă din mămăligă de păpușoi, care c te odată se amestecă cu barabule, apoi din pâne de orz, secară sau gr u. Făina se cerne înainte de ce se  ntrebuin eaz  pentru mămăligă sau pâne. Femeile nu cern nici c nd făina pe pat sau divan, cre nd, ca dacă ar' face a est lucru, acolo ar avé mul ime de  opii.

La mamaliga sau pâne se adaugă brânză de oi sau vaci, urda, unt de vaci  i oi, carne de miei, c rlani  i oi proaspeta sau sărată, carne de mascuri, de care se consumă foarte multa, c te odată  i de vită  i de selb t cimi, mai rar de ra a, g sc   i de gaină  i ouele acestor trei soiuri de paseri.

Ouăle se m n nca ferte rar sau des, sau se face din ele scrob cu unt sau slanin  sau cu c rna i.

La fert se  ntrebuin eaz  lemne de brad, molid sau de fag. Lemnele se taie cu feresteul cel mare  i apoi se crapă sau despica cu securea. In cele grele de despicat se viră pene ( curi) tari de lemn uscat  i apoi se bat cu un maiu de fag nodoros.

In loc se ferbe curechiiu cu carne de oai  sau de porc. Se fac galu te cu crupe de păpușoi  i cu slanin , cari se învălesc în frun e de curechiiu murat, în frun e de potbal  i de sfeclă.

Din carnea de porc  i anume din extremit i se fac recituri foarte gustoase.

Se mai ferbe o sup  acră, numită «iu c » cu carne  i togmagi din făină de gr u. Carnea din aceasta sorbitura se chiamă zamă». Se coc plăcinte din făină de gr u amestecata cu de păpușoi. Ele sunt foarte moi  i înfoiate  i se coc în tavale de tiniche  în cuptor. Se mai coc malaie de faina de păpușoi făcute pe drojde  i coapte pe frun  de curechi. Adese se fac col una i cu perje sau

cu brânză de vaci sau oi, cari se ung cu unt de oi sau de vaci. Apoi se usitează un fel de mâncare, numită «mleșniță», care se face din orez ori crupe de păpușoi, ori de grâu, ferte în lapte dulce. Adese se fac și turte bătute cu lapte. Se pune adecă într'o tavă unsă cu unt sau untură, lapte acru de vaci sau oi, amestecat bine cu făină de păpușoi și apoi se viră în cuptor. După-ce s'a copt se scoate afară și se unge pe deasupra cu unt ori untură și se taie în fâlii și se pune pe masă.

Mult usitate sunt un fel de plăcinte mari în forma pânilor, cari se umplu cu pături de mac, brânză de vaci și tognagi. Foarte căutate sunt alivencile, cari se fac din aluat de păpușoi bătut cu lapte acru. Aceasta amestecătură se întinde pe-o frunză, de curechiu, apoi se pune la mijloc brânză, se îndoaie frunza în două, se așează pe lopată și se aruncă în cuptor. Din copturi trebuie a aminti încă afară de frumoșii colaci în felurite forme și înfoietele și gustoasele babe, cari se fac pe lapte dulce și ouă multe și se coc în forme anumite de lut sau tinichea. Se mai fac fripturi din feluriță carne. Friptura de găscă, găină și rață se face în modul următor: Mai întâi se ferbe respectiva pasere întregă, dar' ca să nu se fearbă de tot. Apoi se scoate ea din oală și se pune într'o tavă, se unge cu unt și de-asupra se toarnă grăsimea ei, care a eșit la fert și se pune în cuptor la fript.

Altă friptură usitată mai ales primăvara este cea de miel, care se chiamă «tocană» și se prepară totdeauna cu usturoiu. Se preparează barabule cu unt, păstăi de fasole cu unt, pește cu unt, sfecele ferte cu usturoiu, piper și cu oțet.

Mulți fac povidlă din perje, care se subțiază sau rărește cu apă și se mânâncă cu mămăligă sau pâne. Adese se fac plăcinte cu povidla, sau cu mac, cu ceapă, cu curechi înșă foarte rar.

Afară de aceste mâncări se întrebuițează foarte adese laptele vacilor și oilor, care-l au locuitorii în abundanță. Aceasta împregiurare esplică, că nu se prea țin posturile.

În post se mânâncă cu pâne sau mămăligă: pepeni, curechiu, barabule, fasole, bob, mazăre, vișine, cireșe, mere'

pere, perje proaspete și uscate, usturoiu, ceapă, bureți, rașcovi, fragi, mure, smeură ș. a.

O seamă de femei țin din felurite pricini un fel de post negru, ele adecă nu mânâncă nimic ȕiua întregă până seara târȕiu.

Borșul cu fasole se face din moare de curechiu. Bobul și mazarea se ferbe cu borș din țărițe de secară. Se mai ferbe și un borș prost cu crupe. La acest borș face alusiune următorul chiot destul de satiric :

Cuconița Dumiața,
 Borș cu crupe n'ai mâncă ?
 Ba aș mâncă și cu țarițe,
 Numai se-mi ȕici cuconița !

Ca borșul nou umplut să nu se strice curând și se fia iute, îndatinează femeile a aruncă o lingură din el în foc și ȕic, ca el să fia iute și acru ca focul.

De regulă se umple borșul Marța, Joia și Sâmbata. Atunci trage gospodina de urechi sau de cap pe un baiat, daca-l capeta, — caci ei fug în acea ȕi din casă, — ca borșul se fia iute, ca-și mânia celui tras de urechi.

În fiă-care casă se umple borșul în Joia mare și dacă este de acest borș vara în puțină, atunci ea nu capătă miros stricat.

Nu este obicei u a mâncă ceva din poale, căci acela care ar face aceasta și-ar mâncă mintea. Tot așa se crede, că nu e bine a mâncă la spatele cuiva, căci atunci cel de pe urmă ar duce pe cel dintâi pe cea lume în conținuu în spate.

Și prepararea beuturilor este grija femeilor. Ele pregatesc un fel de beutura nu tocmai dulce din esența oțetului. Ea se ferbe din cicoare și bipce. Aceasta fertură se pune în oțet și-se adaoge alamâia, zahăr și apă rece. Aceasta beatură are o culoare cafeniă.

O mursa dulce se face din zahăr ars, care se rărește cu uncrop și apă rece și capeta o culoare întunecată.

Afară de aceste se îngrijesc femeile și de legumele trebuincioase. Tot ele sapa straturile cu o «lopătă de fer» adecă cu hârlețul. Ele samână : sfecele, petrinjel, mărar,

cimbru, usturoi, ceapa, ridichii și morcovi. Morcovii se întrebuițează numai ca leac pentru gălbănări. Pentru ceapă aleg femeile un pământ foarte moale și nu o udă la resadit, ca nu cumva să se facă numai cepoi. Adese însă cumperă ele ceapă de la Ungurii, cari o aduc încoace toamna dimpreună cu hărăbăli pline cu curechi.

Și pepeni (castraveți) samănă femeile, însă cu puțin succes din cauză poziției înalte a satului, de aceea i-i importează din Rădăuți.

Când se murează pepenii sau curechiul, ceea-ce se face în poloboace mari cu capac, atunci este obicei, că gospodina trage pe baieți de urechi, ca murăturile se fiă acre.

Fîă-care gospodină samănă o bucată de grădină cu mazere, care crescînd se suie pe haragi făcuți din buhași de brad sau molid și așezați în mazere spre acela scop. Bobul însă nu se samănă, ci se pune cu sapa între păpușoiu.

Oalele, în cari se ferb mîncările, hărgaul de mămăligă și strachinele sau «sahanele» sunt simple de lut. O seamă posed strachine albe de lut cu flori și pahare bune chiar de cristal. O seamă i-și ferb mămăliga într'un ceavn de spijă s'au într'o căldărușă de aramă. Vara căldărușă se anină cu un lanț lung de un par și așa spânzură deasupra focului de sub o șandrama. Tot în acea căldărușă se ferbe și laptele cel dulce, carele se lasă să se răcească ceva și apoi se toarnă într'un vas oare care, mai adese într'un cofăel, peste un cuib de lapte acru. El se prinde după cât-va timp bine și este un lapte acru foarte bun.

La ospețe este obicei, că întâi se dă și chiar se așteaptă de meseni beutura și apoi bucatele.

Fetele din sat, chiar și cele mai sêrace prefer a lucră cu ȕiua, dară nu în toată ȕiua, ci numai când li-e cheful, pe la ferestee. Acolo scot ele afară rugumătura cu tãraboanțe mari și cară bracul scândurilor și deațurilor pe focul de lângă ferestea, însă nu se năimesc unde-va la slujbă nici macar pe lună, căci pe an nu se năimesc nici-când.

De regulă ajută fetele părinților în de-ale economiei casnice, la prășitul păpușoilor de prin livezi, la adunatul fânului de acasă și de la munte, ba chiar stau cu vitele în munte și grijesc acolo de dêensele.

CAPITOLUL VII.

Uneltele gospodarului.

A) *Carul,*

Între uneltele neapărat trebuincioase la o gospodărie chiar mică este carul. Carul se compune din două osii de lemn de fag. Osiile se țin la olaltă prin o inimă de fag sau de mesteacan. Capetele osiilor, cari se vîra în o roată, se numesc capite . Osiile sunt ferecate din capet în capet cu fer. Inima se bagă în osia cea de dinainte cu capetul sub lemnul numit perinoc , care este cu osia, de-asupra căreia este el așezat, ferecate cu fer. Perinocul are lungimea, care o are osia între amîndoi butucii roților. Osia dimpreună cu perinocul formează «dricul carului.

Peste dric se mai așează un vîrtej de lemn. Prin vîrtej, perinoc, inimă și osiă este vîrit un cui de fer de grosimea unui deget.

Peste capetele vîrtejului sunt așezate două «mănușele de lemn de o șchioapă de lungi, cari țin coșul la olaltă. În osia cea de dinainte este așezat «gruiul . Gruiul este o bucată de lemn scurtă, de fag și despicată în două la un capet. Aceste două despicături sunt încheiate în osiă. De capetul cel de dinainte a gruiului, adecă de cel nedespicat se prinde «proșapul . Proșapul este un drug de fag sau carpen de grosimea mânei și de o lungime de peste un stînjîn, care se despică la un capet și se bagă cu despicătura peste capetul gruiului. Prin proșap și gruiul se sfredelește și apoi se vîră un cuiu de fer, care-i ține la un loc.

Pe proșap se așează o bucată de lemn de fag ca palma de lată și aproape un stînjîn de lungă numită

«cruce», care se coasa în proțap cu un cuiu de fer. Crucea are la capete lambe de fer, cari se baga cu capetele cele rotunde pe capetele osiei afară de roata.

Proțapul are la capetul de dinainte o catușa de fag în care se bagă jugul boilor. Jugul se vîră între catușă și proțap și se prinde cu un cuiu de lemn. Aici de aceea nu se obicinuește a pune cuiu de fer, căci la cas, dacă s'ar resturnă carul, proțapul s'ar despica.

Jugul este de lemn de paltin. El constă din partea de sus, numita cerbice și cea de jos, numita podvorniță. Aceste două părți se țin la un loc de două lopățele. Capetele de jos ale lopățelilor sunt crestate, adeca sunt mai groase, ca se nu iasa podvornițele. Ear' capetele cele de sus ale lopățelilor au câte trei sau patru borți prin cari jugul se poate lărgi sau strîmtă după grosimea grumazului boilor. În acele borți se vîră cuie de lemn, ca se nu lunece în jos cerbicele.

Cerbicele și podvornița au la capete câte o borbă de grosimea degetului unui bărbat, cari se închid cu două «resteie» de lemn, ca boii fiind înjugați se nu-și scoata capul din jug.

Și pe osia cea dinapoi se așează un perinoc, carele se leaga cu osia prin o ferecatura de fer.

Între osiă și perinoc sunt gemanarile. Aceste constau din o bucata de lemn de fag de lungimea unui metru și mai mult de grosimea proțapului, carele la un capet este despicat în două. Părțile despicate se vîră între osiă și perinoc, ear' capetul cel nedespicat este așezat pe mijlocul inimei cu care este legat cu un cuiu de fer.

Pe capetele perinocului de dinapoi se afla cepuri de fer bătute prin perinoc pana în osia. Capetele cepurilor, cari stau de asupra perinocului, sunt borbite și în drabinar se află în prejma cepurilor câte un cerceț de fer bătut în drăbinaș. Cercețul se vîră în cepuri și în borta cercețului se pune «drimba», adeca o peana de fer, ca se nu sară cercețul cu drabinar cu tot din cep afara. Aceste cepuri dimpreună cu mânușile țin coșul la olaltă.

Inima carului are între osii o lungime de $1\frac{1}{2}$ stânjen, câte odata și mai bine. Capetul de dinapoi a inimei trece prin osiă cam de un cot.

Roțile se compun din câte un butuc, 2 spițe de frasin și 6 ciolane de fag. Butucii se fac din lemn de mestecăn și se leagă lângă spițe cu câte două cercuri de fer de un deget de late. La capetul roților se pun atât pe de-asupra, cât și pe din lăuntru bușe de fer. Roțile se leagă pe de-asupra cu șine de fer de o lățime de 3 degete, adică 4 la majă.

Pe osii, respective pe perinocuri se așează coșul carului. El se compune din 2 drabine lungi de $1\frac{1}{2}$ stâjnen și de un cot de înalte. Drabinele constau din câte 2 drăbinari de mestecăn, frasin sau fag sau și de brad, cari se împreuna la olalta cu câte 6 «speteze». Spetezele se vîră în locurile dăltuite diu drăbinări și se coasă cu cuie de lemn. Drăbinele astfel pregătite au forma a 2 scări cu fuștee late însă rare. Pe capetele drăbinarelor de dinapoi și dinainte se pun «răscoale» de lemn de fag. Capetele răscoalelor sunt daltuite roată după grosimea drăbinarelor și se vîră pe drăbinare și apoi li se pune câte un cuiu de lemn ori de fer.

Răscoalele au funduri de scândurele subțiri, cari se prind la un loc cu chingi și cuie de fer.

Când se cară fêu se pun pe drăbinar alte răscoale, cari sunt mai largi decât de obicei și au la capete încă un rînd de borți în cari se vîră pari paralel cu drăbinarii, ca se se lărgească coșul și se se poată pune pe car mai mult fêu și se se poată cărá mai ușor.

În drăbinar se bat 4 cercei de fer în cari se vîră capetele de sus ale leucilor, ear' cele de jos sunt ferecate cu fer în formă rotundă într'o mărime, care se orientează după grosimea osiei. Aceste capete ale leucilor se vîră pe osiă, apoi se pun lambele și în urmă se bagă în osii cuie de fer, ca să nu easă leucile, lambele și roțile.

De mijlocul de desupt al drăbinarelor se ține o cruce de lemn de fag, care este aședată pe inimă și în ale cărei capete sunt vîrite lambele cele de dinapoi.

Coșul se captușește cu scândurele subțiri sau și cu dranițe. Aceste se întaresc cu cuie de fer în speteze, ca să nu joace și să nu se peardă.

Pe podul carului se pune ca fund o scândură groasă și lată numită «pomostină».

La drumuri mai lungi se leagă din'apoi de inima carului o păcorniță din redăcină de lemn de mesteacăn, sau paltin, cu dohot de mesteacăn, ca se fiă cu ce unge carul, caci uns bine merge el ușor și nu scârție. Acest dohot se câștigă din coaja de mesteacăn, care se pune la fert într'o groapă făcută în pământ sau într'o oală pusă în pământ și încungiurată cu surcele de fag, cari se aprind și încălându-se coaja, iese din ea dohotul.

B) Plugul.

Plugul constă dintr'un grindeiu de lemn de fag de care se țin toate ferele și anume: cuțitul, ferul cel lat și polița. Cuțitul are forma unui cuțit de grădinar, este cam de 54 centimetri de lung și la tăiș 7 centimetri lat. El taie brazda, ferul cel lat o redică pe dedesubt, ear' polița o restoarnă.

Capetul grindeiului se sfârșește în două coarne de lemn sau de fer, de cari ține omul cu mânilor plugul la arat.

La celalalt capet al grindeiului sunt borți în cari se vîră «cucușul», adecă cuiul lanțului, carele ține grindeiul de roți.

Roțile sunt de lemn, mici, neșinuite și se învîrtesc pe osii de lemn. Roțile se prind de tânjeală cu cârcee și cuie de lemn.

Tângeala este crepată la capetul cel de din'ainte, unde se pune jugul boilor, care se ține cu un cuiu de lemn.

Plugul se trage sau de 4 boi sau juncani, sau de atâtea vaci, caci în loc și vacile se înjugă la plug și la car, sau de 4 cai. Înainte vreme erau pluguri de lemn și atunci se ară cam de regulă cu 6 boi. Aici trebuie să observ, că la un plug cu 4 boi, sau cai, trebuie 3 oameni. Unul adecă ține plugul de coarne, altul mână vitele de lângă plug și altul pe cele de din'ainte. Dacă vitele cele de din'ainte sunt cai, atunci băetul sau fata care ar avé se-i mâne, nu merge în stânga lor și alătura cu densesii, ci înainte între capetele cailor, ținându-i și ducându-i câte

pe unul de căpestru. La țeară sunt oamenii în asta privință mai practici, nu istrăvesc atâtea puteri omenești în zădar și ară cu 4 vite cel mult 2 oameni, în cele mai multe casuri însă numai un om singur, carele totodată cornărește plugul cu mâna stânga, ear' cu dreapta mână 4 boi sau cai.

Plugurile se procură, după cum am amintit dejă într'un capitol precedent, la ferari germani diu Frătăuți cu prețul de 7—8 fl. fără de roți, cari se fac de gospodari în sat la rotarii autodidacți.

La arat se întrebuințează de unii și otigul. Acesta constă dintr'o bucată de fer ovală, ascuțită la margine, în care se bate un baț cu mănunchiu spre a-l pute lesne ține în mână. De regulă stă el răzimat într'o scoabă de fer indusă în partea dreaptă a grindeiului și pe chinga de fer, care ține coarnele plugului la olaltă. Cu otigul se curăță atât cuțitul, cât și ferul cel lat, ba și polița de țernă și chir, care se prinde de dênsele și apoi ear' se așează la locul său.

CAPITOLUL VIII.

Uneltele gospodinei.

A) *Fusul, stativele, rășchitoarea, vârtelnița și urzitoarea.*

a) Fusul este de lemn de mesteacăn și paltin și constă din două părți: din fus și din roata lui. Fusul este de o lungime cam de 30 centimetri și are forma unui beț neted și rotund, iusă nu prea gros. Capătul de sus al fusului este ascuțit, cel de jos, care este înțepenit în roată este mai gros, ear' mijlocul lui este mai plinuț însă proporționat.

Roata este de lemn de fag și ceva mai mare decât o-monedă de 1 fl. Cu fusul se toarce inul, cânepa și lâna, așa, că caerul se leagă în furcă și apoi se tot trag fire din el cu mâna stênga, ear' cu mâna dreaptă se învârtește fusul în dreapta după-ce s'a prins firul de el. Furca se poartă de femei în brâu, dacă însă șed, apoi se viră într'o bortă făcută în laiță.

b) Nu este gospodină sau fată în sat, care n'ar ști țese. O fată, care n'ar ști să țese nu s'ar mărită nici-când.

Ba sunt multe gospodine și tete, cari țin scortare de-o frumșeță rară, a căror lucru se plătește foarte bine. De aceea sunt deci stativele unealta, care se poate afla în fiă-care casă și stativele pline sunt fala gospodinei.

Stativele constau din 4 stâlpi de lemn de fag, cari sunt îngropați în două tălpi. Stâlpii sunt provăduți cu două «cununi» de fag, cari sunt dăltuite și vîrite în stâlpi.

În toți patru stâlpii se află loc dăltuit și în dăltuituri sunt așezate «sulile». Sulul de dinainte este dăltuit la mijloc în toată întinderea lui cât vine el între stâlpi. În această dăltuitură se bagă capetul pânzei și învîrtindu-se sulul, el prinde pânza și o înțepenește pe sus. Sulul are în capetul stâng 4 borți. În una din acele borți se vîră o bucată de lemn dăltuită prin mijloc de-alungul, numit potiheci, cu care se învîrtește sulul.

În dăltuitura potiheciului se vîră o lopățică de lemn de fag, bortită ca ciurul și numită «găureanca», cu care se înțepenește pânza.

Sulul de dinapoi are două borți făcute cu sfredelul în depărtare una de alta, cam pe cât ține lățimea pânzei. În aceste borți sunt induse câte o frânghiută de grosimea degetului celui mic. Capetele frânghiuțelor sunt duse înainte spre sulul cel de dinainte și de ele este legat un lemnuț de fag numit «nodular», pe care se învâlește urzeala.

Sulul cel de dinapoi se tot învîrtește la învălital urzelei și după fiă-care învîrtitură se pune sub urzeală câte o verigă de lemn de brad. Vergelele trebuie să fiă oable. Pe 4 sau 8 bețe se află lână sucită în 2, 4, 6 sau 8 în forma unei ațe groase și aceasta se numește ițe, pe cari se țese pânza, scoarte ș. a. Ițele au 2 sau 4 «scripti», adică niște roțițe, cari se învîrtesc cu ițele. De ițe sunt legate cu ațe groase de cânepă 2, 4, sau 8 «tălpigi», cari sunt niște scândurele late de fag pe cari calcă țesetoarea cu picioarele. Ea șede pe timpul țesutului pe-o scândură pusă de-a curmezișul pe capetele stativei de dinainte.

Lângă stative este o lădiță mică de lemn, numită «sucală», în care se sucește tortul pe țevi de lemn de soc.

Sucala are între părății cei înguști un fus cu o roata, care învârtește așa pe țeve.

c) Rășchitoarea este un beț de alun bifurcat la un capet, ear' la celalalt cu o cruce de fag. Lungimea lui este de 6 sau 12 palmé. Pe rășchitoare se fac torturile sau călapurile, ca se știe câte jumetați sau torturi întregi sunt.

d) Vêrtelnița constă din 2 lemnișoare de fag de un metru de lungi, cari sunt la capete bortite și au acolo câte o «rază» sau mănușă încrestate, pe cari se pune tortul. Razele stau cruciș una peste alta și se învârtesc într'o osiă de lemn, care este înțepenita pe un scăuneș cu 3 sau 4 picioare. De pe vârtelnițe se strâng ațele în gheme și se pun pe urzitoare.

e) Urzitoarea consta din 4 chingi, cari la capete se împreună prin 4 reze încrestate. În mijlocul urzitoarei este o inimă, numită fus, care trece prin toate 4 chingile. Capetul de sus al urzitoarei se pune în cureaua anume bătuta în dragar, ear' cel de jos se vîră într'un fund cu bortă în mijloc. Pe crestaturile rezelor se tot sue urzala ca pe șurub când se învârtește urzitoarea deodată cu fusul. Suindu-se urzeala până sus, se leagă acolo un băț sau o lingura și acolo se face tortul cruce, apoi se coboară înapoi tot urzind până jos. Și așa urzeala tot se sue și coboară până ce se împlinește laținea și lungimea dorita a pânzei. Urzitoarea are încă scopul să îndoească tortul și se-l puna cruce.

CAPITOLUL IX.

Nașterea la poporul din Straja.

Românca măritată ține mult la aceea, ca se aibă copii. Spre a-și ajunge acest scop, întrebuițează ea între altele și următorul mijloc: Femeea doritoare se aibă copii, taе capetele buricului de la purceii unei scroafe, care a avut purcei pentru întâia-și dată, le ferbe în apă și apoi bé acea apă și crede, că făcând așa, va concepe cu siguritate.

De regulă însă acest mijloc nu se întrebuițează, de oare-ce femeile din loc sunt binecuvântate cu destui copii.

Cum se naște copilul, moașa i-i ȃice pe loc cuvintele, adăca forma s. botez, însă nu-l stropește cu apă fără de care procedura. acest botez, după ritualul bisericesc, nu este valid, de aceea copilul se boteaza de preot în toata forma.

Daca copilul nou-nascut este slab, atunci îndata i-l descântă de diochi și-i stâng cărbuni.

La botez se ia de regula numai un cumătru, mai rar doi sau mai mulți. În loc este obiceiul, ca oamenii se îmbie singuri se fia luați ca cumetrii la acei, cari așteptă înmulțirea familiei lor. Aceasta o fac ei cu mult înainte de nașterea copilului. Satenii ȃic, ca este bine se te silești și se alergi cu un picior încălțat și cu unul desculț la bagat în lege, ear' la cununia se te dai înapoi. Oamenii și de aceea se îmbie se fia luați ca cumetrii, caci cred, ca vor trage din acea împregiurare mare folos. de oare-ce finii, cari mor ca copii mici, devin îngeri și apoi vor ajutat nașului lor.

La botez se adăce pruncul nou-nascut peste septemăna cam de regula Sâmbată seara pe timpul vecernii.

Numele nou-nascutului se alege de frații mări mari ai copilului și în lipsa lor de maica lui și așa se și motiveaza dorința tatalui privitoare la punerea numelui înainte preotului.

Se întempla însa casuri, ca parinții după botez schimbă numele copilului lor cu scopul, ca copilul se traiească și se nu se prinda de el nici un fel de fapt.

Daca ar murf vre-un copil nebotezat, ar fi mare peccat. Se ȃice, ca un astfel de copil în vremea nopții tot hojma se vaetă în groapa. Daca aude cine-va vaetul lui, e bine se ȃica forma botezului și se arunce jos o pânzatură sau o naframa alba și apoi copilul este botezat și mai mult nu se mai aude vaetul lui. Se ȃice, ca unii au anȃit astfel de vaete, și au taiat mâneca cameșii și au aruncat-o jos. La cas, când nu s'ar face aceasta, acel prunc ar deveni moroi și s'ar aretă și ar spăria pe cei slabi de fire.

Intorcându-se cumetrul cu finul seu dejă botezat de la preot și întrând cu el în casă. i-l pune pe masă pe

lâna unui cojoc de oaiă, ca copilul crescând mare să aibă cinste, cum are cinste masa în casa omului, să aibă noroc la oi, să aibă atâta noroc la toate, câtă lâna are oaia și să fie așa de norocos, ca-și oaia.

Când începe cumătrul și oaspeții poștiți la cumetriă să dea daruri pentru fin, atunci ține el copilul în brațe și lumina aprinsă în mână până-ce se sfârșește cu datul darurilor.

La lumină se leagă, afară de o pânzătură pentru crejmă, și un ștergar frumos, cu care se încungiură lumina și apoi se leagă cu lânețuri sau bumbac.

După datul darurilor cumătrul dă copilul și lumina aprinsă mamei pruncului dimpreună cu toate darurile adunate dorindu-i, ca ea să-și crească copilul ușor și în pace. După aceea urmează cinstea, veselia și cântecile din gură sau din instrumente sau cel puțin din fluier.

Dimineața, a doua zi după botez sau cumetriă vin cumătrul și moașa și scaldă copilul. Cumătrul pune în scaldătoare bani, busuioc, pene și câte-va fire de grâu și picură de-asupra ei în cruciș cu lumina de la botez aprinsă. Pe tot timpul scaldei lumina este aprinsă.

Banii din scaldătoare sunt colac pentru moașă. Busuioc se pune în scaldătoare, ca copilul să aibă miros bun și se fie drăgălaș ca busuiocul. Pene se pun în scaldătoare, ca copilul să fie așa de ușor la umblet, cum de ușor zboară peana în vânt. Grâu se pune, ca copilul să aibă în viața lui pâne. Cu lumina se picură în scaldătoare, ca copilul să nu se opărească.

Nașul spală copilul și-i suflă în gură, ca copilului să nu-i miroasă rău din gură. Apoi duc nașul, moașa și alte femei scaldătoarea afară și o varsă încet lângă un pom pe un loc curat, ca copilul să nu fie obrasnic, ci de treabă.

După aceea se restoarnă covata din care s'a versat scaldătoarea cu fundul în sus și toți joacă cu un șip de beutură în mână împregiurul pomului, ca nou-născutul să fie vesel și jucăuș, ear' moașa joacă pe dosul coveții, ca copilul să aibă noroc în cai.

Din scaldătoare se scoate copilul drept în sus prindându-se cu amândouă mâinile de cap, ca el să crească mare,

La 40 de zile după nașterea copilului spală mama lui pe moașă cu aghiazmă pe mâni și pe obraz, ear' moașa spală pe femeia. Atunci se dă moașei o păreche de mâneci de cămeșă cu care pânză se șterge ea. Aceste mâneci se măsură de la umărul mânei până la iucheetura sau de la înghițitoare până la vârful degetelor. O seamă de moașe pretind să se măsore mânecile de la vârful degetelor unei mâni, peste pept și până la vârful degetelor celeilalte mâni

Moașei se mai dă un căuș de faină cu căuș cu tot, în care înfige ea un fir de busuioc, ca copilul se țină cu-rând capul în sus.

La sărbătorile cele mari diu an, adecă: Paști, Crăciun sau Sânta-Măria, cari anume urmează după botezarea pruncului, duc părinții lui cumetrului lor colaci și anume: o pătrare de grâu într'un coș de perină, un tulpan frumos de lână, o huscă de sare și un șip de beutură. Astfel de colaci se dau numai dacă trăește finul. Dacă însa finul a murit, atunci părinții lui duc cumetrului lor: 4 colaci mari copti dintr'o patrare de faină de grâu, și aședat pe un șervet un pom, cum se face el la morți. De pom se leaga un șervet mare de păuura albă.

Predând părinții colacii dic ei urmatoarea formula: «Poftim cumetre colaci, colacii ui-s mici, dar' voia se ne fiă mare, să nu banuiți!

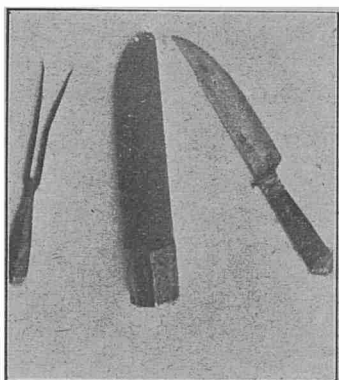
Actul cumetriei se finește cu predarea colacilor și nașul nu se mai îngrițește mai departe de finul seu, doar' dacă întreabă vre-odată de dânsul, numai așa, ca să nu i-se înpute, că n'ar face-o aceasta.

La cas daca finul se însoară, atunci nașul de regulă i-l și cununa.

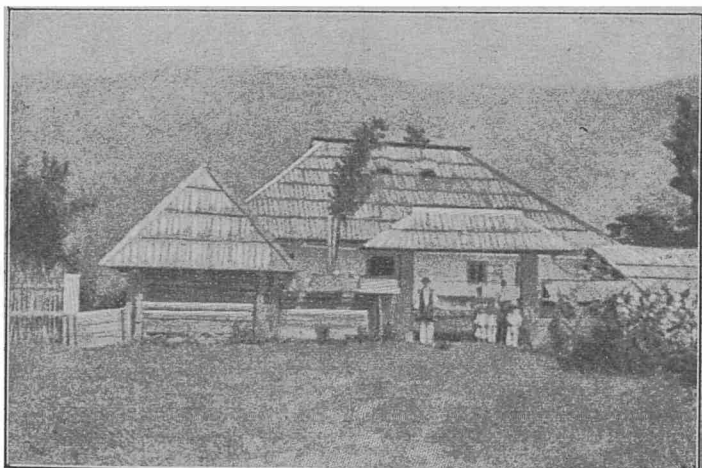
Daca moare finul, atunci este datoria nașului să asiste la înmormântarea lui petrecându-l până la groapa.

Trăind finul, atunci trebuie el să meargă în ziua de Paști sau a doua zi, cu pasca la nașul său.

Cumetrii se țin înrudiți între olalta, care împregiurare însă nu-i reține a se combata unul pe altul mai ales cu ocasiunea alegerilor pentru comitetul comunal sau la aședarea primarului.

Arme folosite în Straja.

O casă din Straja.

Un băiat din Straja.

CAPITOLUL X.

Nunta la poporul din Straja.

Nunțile cele mai multe se fac în Straja toamna după-ce și-au adunat locuitorii fênurile, și-au cules păpușoi de prin liveți, și-au scos barabulele și și-au adus vitele și fructul lor de la munte. Atunci Românul este vesel, fiind-că cămările lui sunt pline de fruct alb, oile, boii și vacile i-i sunt grase, mascurii abia așteaptă cuțitul, găinile, rețele și găștele nu mai vreu să mănânce grăunțe fiind dejă giftuite, poloboacele cu must sunt pline, atunci deci se prinde el se-și însoare feciorul și nu țice ba, când i-se cere fata.

Plăcându-i unui flăcău, care a fost și a eșit de re-visiă, adecă care n'a fost luat la oaste s'au carele și-a făcut serviciul de 3 ani la oaste și s'a întors acasă, o fată, sau aflând el pe drăguța lui de mai nainte încă nemăritată și așteptându-l și voind el să o iee de soție, descopere el dorința sa mamei sale. Aceasta o împărțășește cam pe departe bărbatului ei. Convenindu-i acestuia familia, averea, cinstea și hărnicia fetei, trimite el pe un om strain la tatal fetei. Acesta se duce într'o seară la tatăl fetei și-l întrebă ori de ar voi să-și dee fata după cutare fecior. Trimiterea acestui om la casa fetei se numește «a trimite în starostiă».

Tatal fetei nu-i dă trimisului așa-și îndata răspuns, ci i-i fagaduește, că-i va trimite cuvânt cât de curând. Apoi se întrebă tatăl fetei de neamurile sale, se sfătuește cu gospodina sa și cu vre-un prietin din vecini și dacă aceștia laudă flăcăul și familia lui și i-i convine el și lui și după avere, atunci trimite răspuns tatalui flăcăului, că poate veni în starostie».

Primind acest răspuns favorabil vine flăcăul pe în-sărate cu tatal său sau fiind el orfan cu epitropul sau cu vre-o rudă mai în vârstă sau doi martori la casa fetei. Aici începe tatăl flăcăului vorba, întrebând pe stăpânul casei ori de-i place flăcăul, câtă zestre dă fetei, cât câmp, câte vite ș. a. Invoindu-se părinții țic: noi ne-am în-voit, acuma tinerii de s'ar plăcă!

Apoi i-i chiamă pe tineri un om străin afară, ca ei să vorbească între olaltă și să se înțeleagă, ceea-ce se face în cele mai multe casuri numai spre a îndeplini o formalitate, de oare-ce tinerii sunt puși în cale de mai nainte. Afară vorbesc tinerii unul cu altul și apoi spun omului, care i-a condus afară, ori de se voesc sau ba. Intrând acest om în casă împărtășește părinților cum sau pus tinerii la cale.

Dacă tinerii s'au plăcut și se voesc, atunci părinții i-și dau mâua, care se taie în prezența tinerilor de un martor de jos în sus cu poala cojocului sau a sumanului, ca semn, că legătura s'a făcut și că tinerii se fiă avuți în viața lor.

Tăetul mânelor nu se face nici-când cu mâna goală, căci într'un cas ca acela tinerii ar deveni sêraci și goi. Apoi urmează cinstea între părinți, tineri și martorii prezenți și aceasta este logodna. Tot atunci se hotărește ziua în care au să meargă împreună la preotul la mărturiă, adică la rugăciuni și catechisare. Venind părinții și tinerii la preot, se pun la cale strigarea vestirilor și ziua cununiei.

În Dumineca primei vestiri asistă în biserică de regulă parinții și tinerii, cari de acuma se numesc miri. Mirele vizitează apoi în acea Duninecă după ameață-ți pe mireasa sa.

După întâia vestire se fac din amêndoue părțile pregătirile de nuntă și se poftesc nunii cei mari. Ei se aleg mai ales dintre rude, căci străini cam greu se gasesc să primescă a fi nunii mari, de oare-ce există credința, că este bine de la cununie se te dai înapoi.

Apropiindu-se ziua nunții merge mirele cu parinții lui și mireasa cu parinții ei într'o ții de tîrg la Radauți. Acolo cumpêra mirele doue pârcehi de ciobote, una pentru soacră și alta pentru mireasă și o basma de mătasă vișiniă pentru mireasă, pe care o poartă aceasta la cununie pe spate.

Mireasa i-și cumperă o ladă brașovenească, zugrăvită cu flori și o floare de dugheană pentru cușma mirelui.

În ladă i-și arangează mireasa zestrea, adică: pânzături, pregitoarele, cameșile, ștergarele, nafrămile ș. a.

Vineri seara înainte de cunună merge mirele la preotul și-i duce o jernă și o husca de sare și face știre, că de Sâmbătă începe cu nunta.

Sâmbată cam pe la 10 ore demineața pornește mirele, vătăjeii, cari și-a ales el dintre pretenii săi, prin sat la poftit.

Ei poftesc mai nainte pe preot, învețator, primar, apoi pe neamuri, cunoscuți etc. Vatajeii umbla prin sat proveđuți cu câte un beț legat la vârful cu o năframa și o plosca de beutură, care o capetă de la mire. Intrând ei la gospodarul pe care voesc se-l poftescă la nuntă, cinstesc din ploscă și apoi o dau celui de casă ca se cinstescă și el apoi dăce: A poftit jupânul mire și jupăneasa mireasa, socrii mari, nunii mari și după pofta lor ve poftim și noi .

Și mireasa are vatajeii ei și 2 druște, ear' mirele are druștele sale.

Slujba druștelor miresei este se o petreacă la cunună și de la biserică înapoi și se șeadă la masă una de-a dreapta și alta de-a stânga ei. Tot acea slujbă au și druștele mirelui fața de dânsul.

Vătăjelul numit drușcu are datoria se stee lângă o drușca a mirelui, ear' celalalt șede lângă ușă și pofteste oaspeții în casă și la masa.

Sâmbăta seara înainte de ce se începe nunta, mireasa trimite mirelui schimburile, adeca: o cămeșă, o parचेche de ismene și o năframa, cari lucruri trebuie se fiă lucrate de dânsa. Aceste obiecte i-se predau mirelui de un urator, care face multe glume sarate și nesărate și mult haz și ureaza dăcând: poftim jupâne mire, precum te-ai silit cu însuratul, așa te silește și cu luatul .

Tot atunci pune nunul cel mare inelul mirelui și al miresei într'un sahan cu grâu, unde le amestecă, ear' mirele trebuie să-și afle inelul. Apoi trimite mirele miresei darurile prin oamenii sei, dintre cari unul urează miresei în următorul mod:

Buna vremea la d-voastra
Oameni pământești,
Soli și sfetnici imperatești,
Dar' mai ales la d-ta,

Jupaneasa mireasa,
Am auzit de d-ta,
Ca ești vesela și voioasa,
Ca o garoafa 'nflorita frumoasa,
Dupa cum și al nostru jupân mire.
Li vesel și frumos,
Ca un trandafir înflorit frumos,
Ear' am auzit de fața d-tale,
Ca ești neguțatoarița mare,
Dupa cum și al nostru jupân mire
Têrgurile și orașele a umblat,
Haine dupa fața d-tale n'a aflat
Numai strîmte, scurte, spintecate,
Precum erau mai ciudate,
Dar' al nostru jupân mire,
    A scris curți,
    In toate părți,
    Și revașe,
    Prin orașe,
S'a aflat papuci din Badei,
Parechea cinci lei,
Și-un brâu lat,
De la Focac
Ca să-ți fie d-tale de purtat,
Și 'ncă o sucna de matasa,
Ca se-ți fie de primblat prin casa,
Și 'nea un tulpanel cu floricele,
Ca se-ți fie de buna mîngaere,
Toate acele și mai multe,
Le-o strîns și pacuit în corabii,
Și le-a pornit pe mare,
Dar' la un mijloc de cale,
A dat D-șeu un vînt mare,
Un vînt mare, viforat,
Corabiile o înturnat,
Dar' fiind corabierii mîșteri mari,
Au tras corabiile la un ostrov de mare,
Și le-am apucat cele ce-au fost mai ușoare,
Le-am adus înaintea d-tale,
De nu te încreși,
Pune mîna și veși,
De nu ești incredințat,
Pune mîna mai cu adevorat,
Pottim jupaneasa mireasa!
Veși, de ce nu te silești cu luat,
Cum te-ai silit cu maritatu?
Parinții au vrut se strice,
D-ta ai prins a plînge,
Parinții au șis, ca nu te-or dá,
D-ta, ca un bolohan de grumași ți-i lega,
Și pe uscat te-i inecá!

Pornindu-se Sâmbătă seara nunta î-și ie mirele er-tăciune de la părinți, frați, surori, neamuri și vecini și apoi se așează la masă.

Tot astfel procede și mireasa. Atunci ie tatăl mirelui un păhar de beutură, î-l închina mirelui dorindu-i spor și ajutor» și apoi î-l dă mirelui. Acesta sărută mâna tatalui seu, ie păharul și varsă dinapoia sa peste cap, ca toate relele să rămână înapoia lui.

Apoi încungiură toți masa de trei ori jucând con-duși de vătăjel, care ține într'o mână un ulcior umplut pe jumătate cu apa și de-asupra căruia se află un colac cu un struț de bûsuioc în bortă.

După aceea se postează vătăjelul la ușă în dreptul capătului mesei și dîce un «Tatăl nostru». Sfîrșind rugăciunea, ie el colacul de pe ulcior și-l pune pe masă, ear' busuiocul î-l moaiă în apa din ulcior și stropește cu ea păriletele casei din-spre resărit, apus, meadă-đi și meadă-noapte și dîce la fiă-care părete: Astei începenii de veselie se-i daruiască D-đeu noroc și bncuriă . Apoi cîntă scripcarii de joc și ies toți nuntașii afară și joacă și cu aceasta se sfîrșește nunta de Sâmbată.

O asemenea ceremonie se observă și la casa miresei.

Mireasa sîngură se peaptănă, se îmbracă și se pre-gatește de nuntă.

Duminecă demineată se duc mirii, fiă-care deosebit, la biserică la cununiă sau pe jos, sau în trăsură; tot așa se întorc ei și de la cununiă.

Atât mirele, cât și mireasa î-și leagă în điuva cununiei mâna dreaptă cu o naframă albă, ceea-ce este semn, că ei sunt miri și ca se nu fiă diocheți.

Mirele poartă în điuva cununiei la brău de-asupra curelei o năframă cusută pe la cornuri cu fir și lănețuri în diferite colori și esecutări. O asemenea năframă are și mireasa în brău.

În điuva cununiei stă mirele în biserică pe timpul liturgiei înaintea gospodarilor, ear' mireasa înaintea gospodinilor. Tot așa ieu cei dintăiu anafora, adecă mirele înaintea gospodarilor, ear' mireasa înaintea gospodinilor.

Sosind timpul cununiei, ie nunul pe mire de mănecă și-l pune să stee pe scorțarul cel așternut de đinsul în

mijlocul bisericei, ear' nuna pe mireasă. Pe timpul cununiei se țin mirii de mână.

Nunii țin pe timpul isprăvirei s. taine a căsătoriei câte o lumină albă și lungă, care aprindându-se li-o dă preotul fă-căruia în mâna dreaptă. Luminele sunt la mijloc legate cu câte o cordea mai lungă sau scurtă, roșie sau albastră. Nunii nu țin luminele cu mâna goală, ci învălită cu o basma albă.

Mireasa poartă în ziua cununiei sucna, este în giță și-i împodobită pe spate cu un tulpăn roș de mătăasă primit în dar de la mire. Unele mai aruncă de-asupra acestui tulpăn încă și un al doilea de lână. Acesta se aranjează astfel, ca cel de mătăasă de desubt să se poată vedea.

Mirele poartă floarea cumpărată de mireasă la peleria sau cușmă și peste toată îmbrăcămintea o manta nouă albă sau neagră.

Mireasa lasă pe timpul cununiei ciupacul de la cămeșă deslegat, ca se aibă copii mulți, căci se crede, că dacă s'ar cunună sau binecuvântă ea cu chiutorile de la ciupac legate, atunci căsătoria ei ar rămâneă fără de roadă.

După cununia joacă nunta întreagă lângă biserică, atunci se poftesc mirii unii pe alții la nuntă.

De la biserică pornește nunta miresei înainte și anume așasă la dînsa și ceva mai târziu sosește acolo și mirele cu nunta sa. Atunci urează unul, care știe ură, și dice:

Buna ziua, hore frumoase,
Boeri d-voastra,
V'am întrebă de trai și de viața,
Dar' vedem, ca viața și traiul vi-i bun și frumos,
Din mila lui Christos,
Ear' d-voastra veți stă,
Și ne veți întrebă,
Ce urmam, ce cautam?
Noi sama'n grabă nu ni dam,
Că frica de nime n'avem,
Ca noi nu sîntem de acei,
Ce âmbra joile și bat horile,
Nici de acei ce umbla lunile,
Și'nvața minciunile.
Dara noi sîntem soli trimiși
De la al nostru tîner împerat,

Ca sa ve spunem cu adeverat,
Al nostru tēner imperat,
Multa oaste a adunat,
Mii mulțite, sute nesorocite,
Dară al nostru tēner imperat,
Mulți munți a vānat,
Munți 'nalți cu brați lamurați,
Și câmpuri înfloritoare,
Cu izvoare curgetoare
Pentru toate sufletele adapatoare,
Dara la un mijloc de cale,
A aflat urma de fiara,
Stau toți oștenii imperatului și se miara,
De ce ar fi aceasta urma de fiara ?
Disera un sfetnic imperatesc,
C'asta urma ar fi de țina,
Ca sa fie cu al nostru tēner imperat,
De buna împreuna,
Ear' al nostru tēner imperat,
Într'atâta nadejde nu s'a lasat
Și al doilea a urmat și a cautat,
Alta urma de fiara a aflat.
Disera alt sfetnic imperatesc,
C'asta urma ar fi de floare de raiu,
Ca sa fie cu al nostru tēner imperat,
De bun train.
Dara al nostru tēner imperat,
Pe potfornic a încălecat,
Și'n scari de aur s'a înalțat,
Și'n toiag de argint s'a razimat,
Peste toata oastea lui a cautat,
Și no-o ales pre noi, pre își doi,
Mici de stat și lungi de sfat,
Din cai semeți,
Din gura 'ndrazneși,
Vrednici a scoate,
Slujba imperatului la capete,
Și ne-o trimis din conac în conac,
Cu cai de olac,
Dara noi drumu n'am știut,
Da ne-am sfatuit la pornit,
Ca s'o luam pe crîngu ceriului,
Și pe cipu pamēntului,
Unde vor fi curțile ținei,
Acolo vi s'a ascunde lumina stelei,
Noi voțēnd, ca la aceste curți,
Lumina stelei s'o ascuns,
La aceste curți am abatut,
Poftim ori steana so ni aretați,
Ori un respuns se ni dați,

Noi cu mulți nu putem să graim,
Că ne zabavim,
Că noi mult loc avem a umblă,
Și multa tina a calcă,
Și pe al nostru imperat,
Cu cuvântu a-l bucură,
Poftiți catați în sus și 'n jos,
Da mai ales la răsărit,
Ca tîner și frumos imperat a pornit,
Din pistoale împuscând.
Din paharele cu floricele bînd,
Cu multa oaste spre aste curți osteuind,
Poftim să fiți gatiți,
De mii de care de fîn,
De buți cu vin,
De ialovițe grase,
De copile frumoase,
Dar' trebuie s'aveți și babe bețrâne,
Pentru-ca fac bucatele bune,
Eara poftim se fiți gatiți,
Ce nu-ți avé de ajuns,
Nu-ți avé loc de ascuns,
Nici gura de respuns,
Eara d-voastră gîndiți,
C'al nostru tiner imperat,
Pe aice n'o mai umblat,
Dara al nostru tiner imperat,
Pe aice o mai umblat,
Și 'n florăria imperateasca s'o prîmblat,
Și a aflat o floricea,
O chiernă garoafa,
Ea de inflorit infloreá,
Dara roada pe pamînt nu faceá,
Al nostru tiner imperat șisera așa,
De-a fi lui data de D-șeu,
Ca se-i fia soțul seu,
A veni cu parinți și cu nanași,
Și mai cu mulți ostași,
Și a lua-o de la aeste curți,
Și-a duce-o peste munți carunți,
Și a avé curți a stapani,
Și cuconi a rodí,
Și noue la toți ni-a mulțumí;
Pentru aceste cuvinte ni-se cade,
Câte-un pahar de cinste,
Câte-un paharel de vin,
Ca se ni fia voia deplin,
Dara noi am bé și de horilca,
Ca nu ne-a mai fi nemica,
Om face gura leicuța,

Și pântecel barelcuță,
Și n'om versá nici o lecuța,
Poftim mei fartate,
Pe schimbate,
C'o mâna se dăm,
Și cu doue se luam!»

După recitarea acestei urări schimba un vătăjel de al mirelui colacul lui cu un vătăjel de al miresei, care colac se numește colacul cel de schimb». Apoi iau vătăjeii colacul cel schimbat al mirelui și-l vîră pe bețul de vătăjel și țin amîndoi bețul de capete, ear' mirele face trei pași spre răsărit pe sub colac, ceea-ce o repețește de trei ori. Dupa aceea ia mirele colacul în mână și se uită prin borta lui spre toate părțile lumii și-si face de patru ori cruci. Apoi redică mirele colacul pe cap, i-l rumpe și împărțește câte o bucățică la toți câți ajunge.

Sfârșindu-se aceasta ceremonia se formează danțul mirelui și tot atunci iesă din casă și cel al miresei și se întînesc la intrare amîndouă. In acel moment ia vătăjelul miresei pe mireasa de mîna și o pune lângă mire, care apoi intră cu nunta sa, druștele și cu mireasa în casă și se așază cu toții la masa. Danțul miresei însa dimpreuna cu druștele ei rămîne afara, unde joaca.

In casă șede mirele după masa cu cușma în cap, tot așa și toți cei de față. Pană la o vreme urmează cinstea, căci mîncarea se privește ca un lucru secundar, când se leagă nunul și nuna cea mare pentru cheltueala lor și starostele pentru osteneala lui cu câte un ștergar sau un șervet alb și mare arcește sau numai la mîna. Este obiceiul, ca se leaga și alte persoane mai însemnate, cari sunt prezente la nuntă.

După aceea dă nuna cea mare soacrei ciobotele de soacră și colaci, cari daruri se acoper cu tulpanul de pe spatele miresei.

Apoi se joaca aceste daruri și în urmă ia nuna cea mare tulpanul și-l pune miresei pe cap, adecă o înhobotează» în prezența druștelor, cari pentru acest scop sunt pofțite în casă. Ele apoi păzesc pe mireasa, ca nu cumva cine-va să-i iee tulpanul de pe cap.

După isprăvirea celor enumerate pune mireasa o naframă frumoasă, cusuta de dêusa mirelui în cureaua și cinstește dintr'unu șip de beutura pe ori-care-l vede până se sfârșește beutura din șip. Aceasta o face mireasa, ca fia-care se-și aducă aminte de cinstea miresei. Apoi se așeața ea la locul ei la masă, ear' musicanții cântă pentru scoaterea danțului afară.

Eșind danțul afară și gătindu-se jocul, întra vătăjelul mirelui și apoi și cel al miresei și nuntașii, afara de miri în casă și aici li arata vătăjelul miresei zestrea. Cei întrați în casă primesc zestrea din mâinile nevestelor celor tinere, cari sunt îneamurite cu mireasa și o scot jucând afara până la trasura mirelui. În urmă vine nunul cel mare și cu socrul cari duc lada de zestre.

Dacă are mireasa vre-un frate sau sora mai mică, atunci aceștia opresc zestrea miresei și o dau numai după ce au primit un dar oare-care de la mire.

În trăsură se pune mai întâi lada și de-asupra ei hainele, scortșarele, perinele ș. a.

Înainte de plecare merge mirele și mireasa și-și iau ertaciune de la părinții miresei înainte a căroră îngenunche, pe când vornicelul mirelui țice :

«Poftim gloate și noroade,
 Și d-voastra cinstiților parinți,
 Ca doi pomi înfloriți,
 Poftim se ascultați aste puține cuvinte,
 Cari sunt de la începutul lumii alcătuite,
 Aiști doi fii, ce stau cu genunchile plecato,
 Cu lacrimi pe fața versate,
 Foarte cu mare smerenia,
 Cer cuvânt de blagoslovenia,
 Dara d-voastra cinstiți parinți,
 Nimica nu gândiți,
 Și fiți cu duch de blândețe blagosloviți,
 Ca nu-i fiu se nasca,
 Și se crească,
 Ca înaintea parinților se nu greșeasca,
 Eara d-voastra cinstiți parinți,
 Nimica nu gândiți,
 Și fii cu duch de blândețe blagosloviți.
 Cum a blagoslovit D-șeu,
 Pe Adam și Eva,
 Pe Avram cu Sara,

Pe Isaac cu Reveca,
Pe Iacob cu Rachila,
Și încă se li daruiasca,
D-țeu un dar,
Cum a daruit D-țeu,
Lui Constantin imperat,
Cu maica sa Elena,
Crucea lui Domnu Christos,
Care este noue tuturor de folos,
O resadit o via,
Și s'o umplut de bucuria,
Și o beut vin,
Și s'o veselit cu toți mesenii deplin, amin!»

După primirea binecuvântării iesă mirele cu mireasa afara cu danț, apoi se suie în trăsură încărcată cu zestre și pornește la mire acasă.

Ajungând acolo se duce zestrea în casă jucând, ear' socrul cel mare duce cu nunul lada în casă, unde se așează toată țeștea pe ladă și apoi ies cu toții afară și punând danțul în rând întră jucând în casă.

La înțrare li iesa vatajelul mirelui înainte în ținda cu doi colaci mari și cu luminile de la cununia aprinse. Pământul este la înțrare așternut cu un scortar, ca mirii să nu calce pe pământ gol, ci îmbracat și ca ei se nu fiă goli, ci avuți.

Acuma se așează cu toții după masă la cinste, pe când luminile ard pe masă. În acest timp vătăjeii ridică hobotul miresei, care pana acuma î-i stă pe ochi. După cinste ies toți cu danțul afară, unde joacă, se zabăvesc și într'un târțiu încep oaspeții a se împraștia.

Luni se începe uncropul, când se ferbe lapte dulce și se pune în el colac tăiet, ear' mireasa ie o lingură și o presintă plină cu lapte și colac tuturor, cari se întempla în casă. Aceasta se petrece cam pană în spre ameață-ți spre scopul, ca tinerii se fia în viața lor dulci unul altuia.

După meadă-ți merge mirele cu un vătăjel și cu un șip de bătură și poștește pe acei oameni la pripoi, cari au fost la nuntă. Sara sau abia Marți demineata se adună oaspeții la casa mirelui, care trimite pe vatajei cu muzică după nunii cei mari. Sosind aceștia la casa mirelui înbrobode nuna cea mare pe mireasă cu ștergar și

apă, se așează toți oaspeții la masa și cînte. Acum se alege doi oameni buni de vorbă și anume unul dintre oamenii mirelui și unul dintre ai miresei, cari strigă pe fiecare gospodar și pe gospodina acestuia la pahar dulce .

Cel strigat capetă un păhar de cînte pe care îl cinstește, ear' dupa aceea îl întreaba acei doi oameni ori de a fost el dulce.

Gospodarul pune atunci pe un sahan un dar în bani cât îl trage inima. Bani se toarnă din sahan în altul, care stă pe masa înaintea nunilor celor mari ear' lângă ei stau mirii în picioare. Sahanul, în care s'au deșertat banii este acoperit cu un alt sahan. Acum cinstește mirele pe gospodarul, care a dat darul, ear' mireasa pe gospodină, cari cinstește înapoi la miri.

Apoi mai ȳice cel cu sahanul catră gospodar: Ești jucauș, de aceea trebuie se mai dai ceva peste Falcău , adecă pentru muzicanți, dară înca nu ești cu gata! Atunci gospodarul mai aruncă câți-va bani și pentru scripcari. Și așa se ie pe rînd fiă-care gospodar present.

În urma leagă mireasa neamurile mirelui, pe cumnați și cumnate cu pânzaturi și pe nunul cel mare pentru a doua ora, după care obiceiul urmează cînte, ospet și joc până în ȳiuă.

Marți se mai învita cu musică nunul cel mare și atunci se mulțumește pentru veselie cu care act se sfêrșește nunta.

Marți sau Mercuri vine tineră pareche la preot la smolifă , care li citește rugăciunea cea de a opta ȳi după cununie.

În ȳilele urmatoare merge tineră pareche cu colaci la tatăl nevestei, ear' a doua sară vine tatăl ei cu colaci la ginerele seu.

Tinerii duc apoi colaci nașilor, cari se fac dintr'o pătrare de faină de grâu sau se duce o patrare de grâu. Colacii se acoper cu un tulpau frumos de lână de-asupra caruia se pune o husca de sare și un șip de beutură.

Cu datul colacilor la nuni se sfêrșește nunta cu totul.

În Dumineca care urmeaza dupa nunta se duc însuraȳii la biserică.

În ziua de paști sau a doua zi au finii datorii se mearga la nunii lor cu pască.

La finea acestui capitol trebuie se mai observ, că în comuna Straja fetele se mărită foarte tinere începând de la 14 ani în sus, ear' flecaii de la 23 respective 24 ani. Totu-și se află în sat mulți flecăi, cari se însoară abia cu 30 de ani, ba chiar și mai înaintați în vârstă.

Sunt însă și fete și flecăi, cari au preferat a se însurâ respective maritâ și au înbatrânit și încarușit fetind și holteind. Aceștia așteaptă ca să se cununu cu . . . . moartea.

Căsătoriile între consângeni sunt la ordinea zilei mai ales în familiile mai avute. Prin ele se scoposește, ca averile să nu se împrăștiă, ci să rămână în familiă. O seană însă de înrudiți aproape, cari nu primesc dispensele recerute traesc în concubinate, cari în ochii popoului nici nu se prea urgisesc, dar' nici nu se stimează.

Trbuie însă se observ, ca în timpul din urmă concubinatele încep a disparé din comună cu totul.

CAPITOLUL XI.

Înmormântarea la poporul din Straja.

Românii din loc, ca și cei de pe aiurea, la cas de îmbolnavire nu-și chiama și consultă vre-un medic, — dacă o și fac această, atunci abia în momentele cele de pe urmă, când nu mai ajuta nici un medic — ci cauta a se curalisă cu mijloace casnice, adecă cu beutul feluritelor burueni și cu descântece. Un mijloc universal în contra tuturor boalelor este un dohot de semințe, fêrt din felurite flori și fructe.

Boala cea mai des provenitoare este vatêmatura, care nu este nimic alta, decât o colica de stomach. Ea se lecuște cu potroaca fearta sau cu un ceai de săcarică sau sacarica goala mâncata demineața.

Dacă se îmbolnavește cine-va, apoi î-i caută leac și-i dau se manânce pască din ziua de Paști sau de Rusalii. Neajutându-i bolnavului acest mijloc, cauta consân-

genii lui să capete aur ras din launtrul s. potir ce trebuie se-l înghiță sau cer, ca bolnavului se i-se conceada se se uite în s. potir.

Daca patimește cine-va de ochi, atunci i-și spală el ochii cu apa cu care și-a spălat preotul mânilor după servirea s. liturgii, sau cu apă dintr'o apă curgetoare luată în Vinerea Paștilor sau în ori-care zi, dar' înainte de resaritul soarelui.

Cel-ce suferă de dênsele, adecă de reumatism, acela caută pe la izvoarele cele curate din munți buruiana cea grasă de apă, numită vêsca și se spală cu ea odată la picioare și se face sănătos. Se crede, ca dacă s'ar spală el de două ori, vêsca nu i-ar fi de folos. Neaflând însă bolnavul aceasta plantă, atunci se lecuiește el de dênsele», dacă se schimbă frumos și se duce la un loc, unde s'a topit vre-o vită. Acolo trebuie el se bată matane spre cele patru părți ale lumii, apoi se ridică un ciolan de jos ear' în locul lui se pună anafora și sare și în urma se așeză ciolanul eară-și pe locul, unde a fost mai înainte însă întorcându-i capetele. După isprăvirea acestora trebuie slabănogul se meargă acasă fără se se întoarca înapoi și fara să vorbească cu cine-va pe cale.

Cel-ce pătimeste de durerea șelelor, se vindecă, dacă ie un culbeci, i-l usucă, apoi i-l pisează în praf, și-l bea într'un păhar cu apă.

Dacă însă un bolnav cu toate mijloacele feliurite întrebuințate nu se însanatoșează, ci slăbește mereu și trage de moarte, atunci cei de casă îi pregătesc schimburi curate și-i dau în fiecare mână cate-o lumina aprinsă, ca sufletul lui sa-i iasă la lumină și să vadă calea în ceea lume. Murind bolnavul, îl scaldă, îl schimbă curat în schimburile pregătite, sau dacă și-a păstrat schimburile cele de cununie, atunci îl schimbă în ele și-l așază pe-o masă sau laiță așternută cu laicere de lână cu cușmă pe cap și cu capul culcat pe perne și îndreptat spre resaritul, eară cu talpile spre ușă.

Dacă moare un flecau, atunci i-se pună floare la partea dreaptă a cușmei, ca la mire; dacă moare o fata mare, apoi i-se pună o cununa de flori pe cap; dacă

moare o femeie maritată, apoi i-se învălește capul cu pânzătură.

În mâna dreapta i-se pune mortului un ban de 10 cruceri, ca să aibă el cu ce plăti vămile, alții însă dic, ca mortul să aibă cu ce se zabăvi. Mai departe i-se pune mortului o naframă cusută în mâna, ca să aibă cu ce se șterge. Mânele i-se așează cruciș pe piept, eară deasupra lor se pune o icoană nu prea mare. Pe peptul mortului se pune o lumina de ceară în forma unui colac, numită toiag, care se pune, când se dece mortul la groapa pe sfeșnic și apoi rămâne în biserică. Dacă însă moare cine-va de moarte năprasnică și nu acasă, ci în paduri, atunci se crede, că ducându-l pe mort la groapă trebuie să fiă o ploaie torențială și pohoi.

Tatăl, frații și fiii repăusatului îmblă cu capul go peste tot timpul până ce mortul nu-i înmormântat, eară mama, soția și surorile lui cu perul despletit. Oglinda aflate în casa, unde este aședat mortul, se acopere c'un tulpănegru în semn de jale și ca să nu mai urmeze și alți morți în acea casa. Apoi se face știre preotului despre casul de moarte și se aranjează ca se se tragă clopotele.

Dacă repauseaza vre-un om în vîrstă, fia el barbat sau femeie, însurat sau holetiu, ba chiar și copii, atunci se pune pe loc, ca să-i trîmbițe diu trîmbița oilor așa că se resună văile. Cu trîmbițarea se continuă din când în când prin tot timpul, cât sta mortul aședat pe masă. Scoțendu-se mortul din casa, i-i urmeaza cei cu trîmbița și fluerele, chiar așa cum era obiceiul și la strămoșii noștri Romani. Din fluere se dice o doină de jale piano tot drumul pîna la s. biserică. Dela biserică îi urmează mortului numai cei cu fluerele, eara trîmbițariul merge într'o depărtare oare-care înaintea conductului la țintirim și trîmbiță acolo pîna ce se pune mortul în groapă și s'a astupat groapa. Pe timpul postului mare însă nu se trîmbiță, nici se dice din fluere la morți.

Sara, după repăusarea cui-va se adună la casa mortului tineri și betrâni, neamuri și străini, aducînd fiacarele câte-o lumina alba sau de ceară, care se lipește

de sfeșnicul bisericesc dela capul mortului, unde stă alături răzimată de părete și o cruce procesională, pe care se pune o pânzătură. Aceasta adunare de oameni la mort se numește »priveghi«. Ca celor prezenți se nu li fia urit și somn, cântă unii din fluer, alții spun povești, eară tineretul joacă feliurite jocuri: de-a palma, craiuri ș. a. la cari »ciuștea« adecă un ștergar bine resucit joaca un rol însemnat și roșește palmele nu uuuia, carele nu se prea-știe pază.

Cât stă mortul aședat în casă, vecinii nu lucreaza nemică, ca să nu li amorțească mânele.

Sicriul mortului se construște din scînduri nouă, așa, că i-se face în partea dreaptă, cam lângă capul mortului, niște ferestruice. Aceste se fac pentru acel scop, ca sufletul mortului la înviere să aibă pe unde întră la trup. La sicriile copiilor mici sau se lasă capetul cel de cătră tălpi cu totul deschis, sau numai o parte deosebit de ferestruicele cele de lângă cap. Aceasta se face din aceea causă, ca copilul, carele este înger, se aiba pe unde eși din sicriu și sbură la ceriu.

Apropiindu-se timpul înmormântării, care se face de regulă a treia și după repăusare și sosind praporele li se leagă acestora de cruce sau o basma colorată cumpărată de la dugheană, o năframă cusută sau o bucată de pânză de casă, care se pune ca resplata pentru truda celor cari duc procesia.

Sosind preotul la casa mortului află mortul deja aședat în sicriu și acoperit peste tot cu o bucată de pânză. Scoțându-se mortul afară se așadă el pe nășăliile așternute cu un laicer și apoi se pune capacul pe sicriu. Imediat după scoaterea mortului se pune sub laița sau masa, unde a zăcut el, un hîrb cu cărbunii și tămâie. O samă pun cărbunii și tămâia încă pe când stă mortul pe masă. Sicriul mortului se acopere ori c'o bucată de pânză de lungimea sicriului, ori c'o pănură de lână, foarte rar c'un laicer.

Consângenii repăusatului cer în multe casuri, ca preotul, după ce s'a scos mortul afară, să se întoarcă eară-și în casă și să sêvîrșească sântîrea apei celei mici

sau »sviștania«. Sfirșind preotul această funcție stropește el cu apă sântită casa pe din lăuntru și pe din afară și cântă intrând în casă panachida. Casnicii cer de aceea săvîrșirea sviștaniei și stropirea casei cu apă sântită, pentru-că cred, că ei umblă prin casă până la săvîrșirea acelu act nevedînd, până'n genunchi în sângele mortului.

După ridicarea pomului cu pomenele și a paosului iese preotul din casă, ear' conductul mortului se pune în mișcare, după-ce s'a dat de pomană peste sicriul mortului vre-o oaiă-două cu miei, vre-o mioară sau și hainele reposatului.

Pe mort î-l duc de regulă 4 inși, dacă însă este drumul rău glodos sau mortul foarte greu, atunci 6 inși. Ei capătă ca răsplată pentru truda lor, câte o pânzătură, năframă sau basma, care se leagă de năsălii.

Când se cetește pe cale evangelia sau numai se dice ectenia, atunci îngenunchează consângeni cei mai de aproape și dau peste sicriu copiilor prezenți câte un ban de pomană de sufletul celni reposat.

Pe fiă-care mort, fiă el tinăr sau bătrân î-l petrec la groapă cu bocete improvizate, așa cum eră obiceiul și la vechii Romani. La cas că mortul n'are consângeni sau aceștia nu știu bocî, atunci î-i suplinesc și femeii străine puse anume. Mai-că toate bocetele copiilor încep cam așa:

«Bucură-te ținterime!
Ca-ți aduc o floare la tine,
Dar' nu ca se infloreasca,
Ci ca se putrezească!»

Ajungînd conductul cu mortul la biserică î-l pun în mijlocul bisericei. Apoi se pun pe năsălii două lețurele cam de un metru de lungi și borte capetele, unul la cap și altul la picioarele mortului și în borțile lețurilor se pune câte o lumină albă aprinsă. Dacă se întrebuițează la aceasta ocasiune lumini de ceară, atunci se lipesc ele de sicriu.

Jos sub năsălii la capul mortului se pune o ulcică nouă, joasă dar' pântecoasă și plină de apă, de-asupra căreia vine un colac și în el o lumină aprinsă. Grumazul

oalei se încungiură, mai ales pe timpul verei, cu flori sau cel puțin cu verdeață, care se leagă de oală cu un fir de lână roșie. Această oală se duce cu apă cu tot la țintirim și acolo se toarnă groparului pe mâni, ca să se spele după-ee a astupat groapa.

Groparul se remunerează pentru truda lui cu un colac și o găină.

Pe timpul cetirei evangheliei prohodului și a rugăciunii de deslegare îngenunchează toți cei de față în biserică, apoi urmează sărutarea crucei și a evangheliei de pe capacul sicriului. În urmă se face panachida la care ocaziune se ridică pomenele. Ele constau dintr'un pom, un blid cu grâu sau orez fiert și presărat cu zahăr în mijloc cu o lumină înfiptă și paos. Ca paos se pune un șip cu mursală, un colac și o lumină. Paosul i-l beau cei cari au luat parte la petrecanie. Ruda cea mai de aproape a răposatului înmanuează preotului un colac și o lumină «de sufletul răposatului».

Pomul se face dintr'o creangă frumoasă de pădureț sau perj cu 4 sau 5 ramuri. Pe aceste se înfig turte dulci, mere, nuci, hulubi copți din făină de grâu și alte mărunțisuri și între dênsele câte o lumină de ceară. Pomul astfel pregătit se înfige drept într'un mălaiu sau o pâne de sêcară și se așază cu ea într'un ciubăraș sau o coșarcă rotundă. Ciubărașul are o toartă de lemn în forma unui semicerc și este provădit pe la doage giur-împregiur cu flori negre făcute cu ferul roș. În ciubăraș se pun încă 3 colaci lungăreți de grâu, numiți «coarne», cari sprijinesc stând, pomul din trei părți. De la Paști până la Rusalii se umplu coarnele cu brânză în forma Paștilor. Pomul, după-ce s'a desbrăcat în biserică de mărunțisurile de pe el, se duce la țintirim și se înfige pe mormânt alătura cu crucea de la capul mortului, ca mortul și în mormânt să aibă pom, poame și umbră la cap.

Punându-se mortul în groapă aruncă consângenii lui câte o mână de țerînă în groapă.

După astuparea groapei se întorc toți, cari l-au petrecut pe mort la groapă, la casa lui unde li-se dă mai întâiu câte un păhar de mursală, un colac și o lumină și apoi un ospet de sufletul răposatului.

Este obicei că în trei zile de-a-rîndul, după înmormântarea mortului, se pune într'acel loc, unde i-a eșit sufletul o strachină cu apă pe un șervet așternut, 2 lumini aprinse, 2 colaci rezimați de strachină și 2 linguri, ca viind sufletul răposatului acasă se afle lumină și pâne. A treia zi se dau toate aceste lucruri de pomană aceluia, care a ținut lumina celui răposat.

La o săptămână se îngrijesc casnicii și duc după oel mort paos la biserică, unde se citește pomelnicul și se face panachida pentru sufletul lui.

La 6 săptămâni se face în casa, unde a reposat mortul sântirea apei celei mici dimpreună cu panachida. Pentru aceasta ocaziune se face eară-și pom și se dau ulcele cu apă, colac și lumina de sufletul celui reposat.

În Sâmbetele postului celui mare se poartă slujbele consângenilor mai de aproape, cari au răposat în decursul anului espirat începînd de la postul mare. În Sâmbetele morților femeile nu ung cu lut în casă, ca se nu se ungă gurile morților cu lut. Și acei cari n'au avut nici un cas de moarte în anul trecut, pomenesc pe toți morții lor în acele Sâmbete. Deosebit se pomenesc toți morții în Sâmbăta înainte de Rusalii și de s. Dumitru.

În Sâmbăta Rusaliilor sau a «moșilor» este obicei, că se trimit ulcele cu mursă, un colac și o lumină pe la vecini, de sufletele moșilor. O samă pomenesc morții lor la un an, când se merge cu întreaga procesie la ținterim, unde se face parastasul lângă mormântul răposatului, care se acopere c'o bucată de pânză, pănură sau laicer. Atunci se face pom și se leagă la cruci prapore și fênare basmale.

Consângenii se îngrijesc de mormântul mortului lor, î-l țin în bună rîndueală și resădesc lângă crucea de la cap un perj, prun, măr, vișin, cireș ș. a. ca se ție minte locul, unde l'au îngropat. Deosebit se înfrumusețează mormântul cu flori ca: romăniță, bărbănoc, văzdoage, busuioc ș. a., cari se resădesc pe el. Unii schimbă cu timpul crucile cele slabe de lemn de brad de la capul morților și așază cruci frumoase de piatră, cari le aduc de la Putna. O samă îngrădesc mormintele morților lor celor iubiți cu grilaje de lemn.

Jelania după morți durează pentru rudele cele mai de aproape un an. Soția reposatului umblă 6 săptămâni fără de cârpă. adecă despletită cu totul, tot așa și surorile și fiicele lui. Feciorii umbla încă trei zile cu capul gol după înmormântarea părintelui lor.

Femeea, care a pierdut un copil se îngrijește, ca sufletul lui se nu se peardă, de aceea toarnă ea în 7 zile de Luni aghiazmă pe groapa mortului.

Din cele espuse pe urmă se vede, că Românul nu este egoist, ci se îngrijește de cei reposați pentru cari jertfește el mult, ceea ce dovedește nobleța inimei lui. Dară el este și foarte delicat în espresiunile sale, caci el nu țice neci-când, că cutare ar fi perit, cum se exprima alte popoare conlocuitoare în țară, ci că a murit. Ba Românul rar când țice, că o vită a perit, ci că s'a trecut .

CAPITOLUL XII.

Credințe poporale din Straja.

Fie-care ți, ba chiar fie-care ceas este strîns legat de-o mulțime de credințe, cari le ține și le păstrează poporul așa, cum le-a moștenit de la moși-stremoși.

Poporul din Straja ține, afară de sărbătorile legate, adecă prescrise de s. biserică, și unele sărbători mici, ba chiar și zile de lucru. Pentru serbarea acestor zile are el motivele și credințele sale. Așa d. e. nu se lucrează Luni des-demineață sau «desniță» până ce nu se vede afară urma bouului pentru c'ar fi păcat; tot așa se crede, c'ar fi păcat a coasă Vineria.

În presara s. Andrei se spurcă vitele însemnându-le o-dată cu dohot de la roata carului și cu usturoi, ca farmecătoarele se nu se atingă de cle și farmecile să nu le strice. Tot spre acest scop se ung atunci ușile și fereștile grajdului cu usturoi.

În ziua s. Andrei (30. Noemvre) nu se lucră, ca dihaniile să nu mănânce vitele și ca vitele să fie ferite de toate relele. În ziua concepției s. Anne (9 Decemvre) se scoală fetele și femeile des-demineață și încep feliiurite

lucruri înainte de răsăritul soarelui, ca să le crească fiă-care lucru preste an, precum crește de atunci ziua.

La ajunul Crăciunului se pune puțină otavă pe masă care după sărbători se dă de mâncat la vaci, ca ele să fie cu mană. La acest ajun se așterne pe masă o față de masă albă, eară pe ea se pune: câte-va pâni sau malaie, o huscă de sare, bob fiert, perje și mere fierte, galuște și plăcinte, eară grîu fiert atunci nu se obicinuește. Tot atunci se ung pânile și mălăiele pe de-asupra cu muruială de făină de grîu, ca ele să nu crepe, eară cu remășița muruiei se ung pomii din grădină, ca ei în vara viitoare așa să fie încărcatu cu poame, cum este încărcată masa cu mîncări.

La ajunul Crăciunului nu se umblă cu colinda.

În ziua Crăciunului nu se mîncă carne, ca dihăniile să nu mînce vitele.

În presara anului nou urează baeții cu clopoțelul, eară a doua zi, adecă în ziua s. Vasile demineața umblă ei cu sîmănatul pe la case. În presara anului nou nu se doarne de fel, neçi se stînge lumina. Se crede, că atunci s'ar deschide ceriul și vitele ar vorbi între olaltă, însă nimene nu le-ar pute auzi, neci înțolege, eară acela, care le-ar auzi vorbind, ar trebui se moară în scurt timp.

Tot atunci numără fetele cu ochii legați parii din gard până la nouă, eară pre al decelea il leaga c'un fir de lăneață roșie, ca a doua zi se-l cunoască. Dacă parul cel legat este cu scoarță, apoi bărbatul acelei fete va fi avut, dacă parul însă va fi cojit, atunci bărbatul ei va fi serac ș. a,

În acea sară i-și cearcă fetele viitoriul așa, ca slobod un ban de sus într'un sahan plin cu apă, după ce au făcut preste ea de 4 ori semnul crucii. Dacă sare banul din sahan, atunci este semn, că doritoarea de-a ști viitoriul se va mărită sau muri în anul viitor, după cum se pune întrebarea. Dacă însă banul rămâne în sahan, atunci gîndul ei nu se va împlini în acel an.

La ajunul Bobotezei se pune pe masă sub față puține țărîțe, cari apoi se dau vacilor de mâncat, ca ele se aibă mană. Tot atunci se pune pe masă grîu fiert și

fire crude de grâu, cari apoi se samănă primăvara și rodesc foarte bine.

La ajunul amintit este preotul rugat, să șeadă puțin, ca în acea casă să șeada tot binele și cloștele. Atunci mai este obiceiul, că pe tuspătru părății casei din lăuntru să lipesc cruci mici de ceară sau se face pe ei semnul crucii cu lumina aprinsă. Unii creștini cer atunci, ca preotul să le facă semnul crucii pe drăgar cu lumina aprinsă.

În zilele ajunurilor Crăciunului și Bobotezei nu se cerne făină, ca să nu se facă pureci în casă. În acele zile nu se dă nimic din casă, ca să nu se împrăștiă gospodăria. Mai departe se crede, că dacă întră în zilele ajunurilor mai întâi un bărbat în casa cui-va, apoi vacile aceluia vor fătă bouți, dacă întră însă mai întâi o femeie, atunci vacile vor fătă vițele.

Unii postesc ajunurile sărbătorilor de earnă într'un fel anumit și apoi ei cred, că ar pute întoarce grindina și ploaia.

La Tanasă (18 Ianuarie) se dice, că ar fi jumetate de earnă.

Dacă în ziua s. Trifon (1 Februarie), cărui i-i dic' «Trif cel nebun, nu este omăt, apoi se crede, că se va pune; dacă însă atunci este omet, apoi se va sparge.

Cum va fi în ziua Dochiei (1 Martie), așa va fi și vara. Dacă în ziua babei Dochitei ninge și-i furtună, atunci se dice, că ea lapedă un cojoc. Zilele ei se numesc cojoace. În ziua de s. Toader (1 Martie) fetele trebuie să se lae până în ziua, ca să le crească părul, ca coșile cailor, că dacă n'ar face-o aceasta, atunci caili, pe cari i-i mână Toader la păscut, le-ar paște coșile. În aceea zi se slobod caili la păscut.

Se crede, ca cum va fi timpul în ziua de 40 de sănți (9 Martie), așa va fi el prin 40 de zile. Dacă pământul este atunci așa de înghețat, că durăesc căruțele, apoi se crede, că păpușoii toamna se vor coace așa, că turnându-se ei în sisiac sau pod, vor durăi, cum au durăit atunci căruțele. În preseara s. Alecsie se leagă foarfecile cu așa, ca gurile jiviniilor, adică a șerpilor, helgelor ș. a. se fiă peste întreg anul legate, ca ele se nu se poată

atinge de vite. Tot spre acel scop se afumă atunci împregiurul casei cu o petecă, cu busuioc și ce-va lână tăiată din cojoc.

Diua s. Alecsie sau «bojiile» (17 Martie) se ține pentru-că atunci es toate jiviniile, la cari nici nu trebuie a gândi și ca ele se nu muște vitele. Tot atunci se mătură ogrădile și livețile și gunoaele se aruncă departe, ca locurile să se curățească de gândaci și ca așa, cum s'au aruncat gunoaele de lângă casă, să nu se apropia nici o jiviniă de ea. In aceea ți nu e bine a umblă cu peptenele.

Mijlocul postului se numește mieș-post, atunci numeră femeile demineața mai întâi oușele și apoi abia se apucă de cusut sau țesut, însă nu torc.

Inainte de Bunăvestire se păzește tineretul, să fiă cu bani în pungă, când va cântă cucul, caci având atunci bani, va avé prin întreg anul.

Bunăvestirea se dice, că este diua paserilor în care se poate ară nu însă și sēmenă, căci la din contra paserile ar mănca pânea de pe spic. Se crede, că dacă în aceea ți va resări soarele des-demineață, primăvara va fi timpuriă.

A doua ți de Bunăvestire se ține pentru primejdii. Despre aședarea acesteî sērhători se istorisește următoarele: Se dice, că aședându-se sērbătorile, unii din s. apostoli n'au fost de față. Venind ei acasă și audēnd despre cele aședate și neafând puse ȓile și pentru dînșii s'au deplâns la cei-lalți apostoli. Aceștia deci le-au aședat a doua ți de Bunăvestire, de s. Ilie etc., cari ȓile se se țină întru amintirea lor și au amenințat pe cei-ce nu le vor ține cu primejdii. S. Nichita (3 Aprilie) se ține, ca vitele se fiă ferite de toate relele. In aceea ți nu se poate luă în mâni peptenele, ear' foarfecile se leagă, ca ȓurile lupilor se fiă legate.

Sâmbătă inaintea Floriilor se fierbe scoarța de pădureț și se pune într'un ciubăraș sovîrf și frunȓe de pădureț.

In ȓiua Floriilor se umple ciubărașul cu fertura scoarței de pădureț, ceea-ce stă așa până Joi inaintea Paștilor, când se fac cu ea ouele cele roși în felurite

desemuuri, ouăle se albestresc, dacă se ferb într'o apă în care au mocnit brândușile. În ziua de Florii se înghiteșc mâțișoare sântite spre a fi scutit de durerea de grumați. Tot atunci se ating vitele cu mâțișoare sântite, ca vitele peste an se fiă înflorite, adecă frumoase. Mâțișoarele se pastrează și vara la vreme de sloată, trăsnete și grindină se pune o crenguță din ele pe foc și se crede, că fumul lor împrăștiă sloata, trăsnetele și grindina. Cum va fi în ziua de Florii, așa va fi și în ziua de Paști.

În zilele septemănei mari este obicei a se scaldă în apă curgetoare și se crede, că cei-ce se scaldă atunci sunt sănetoși prin întreg anul, ear' cei-ce au: rie, buboae, friguri sau alte boale se vindeca de ele.

În Vinerea Paștilor nu se mănâncă, nici bea nimic. pana seara, ear' femeile serbeaza și nu coc nimic. Vineri seara se petrec creștinii pe sub aer, care este aședat în mijlocul bisericei.

Sâmbată înainte de Paști se coc copturile și pasca, care se unge pe de-asupra cu urzica muiata în oue. Scoțându-se pasca din cuptor se pune pe ea urzică, ca se aiba gust bun.

Pasca se taie Sâmbata seara în, fălii, ca se nu se taie în ziua de Paști, însa nu se despartește. Tot Sâmbata se face și o pascuță a vitelor, care se da vacilor se mănânce, ca se aibă mauă.

Cojile ouelor întrebuițate pentru Paști se dau pe-o apa curgetoare și se dice, ca din ele se hrănesc Rochmanii, cari ar postî așa, ca dintr'un ou s'ar î fruptă 12 înși.

Poporul din loc crede, ca Rochmanii ar ține pe oameni și serbeaza Paștile lor la mijlocul ciucidecim i.

În ziua de Paști des-demineața înainte de a merge la biserică se spală satenii cu uu bau de argint, ca să fia albi ca argintul și se aibă bani peste an și cu un ou roșu, ca se fiă roși, ca oul cel roșu. Șculându-se ei atunci din așternut nu calcă pe pământul gol, ci pe ceva așternut. ca peste vară să nu-i usture tălpile. În biserică stau ei în decursul s. liturgii cu lumini aprinse în mâni.

La sântit se pune: pască, ouă roși, slănină, care apoi este de leac, usturoi, hrean, cărnuri felurite, o lumină și tămâie. În pască se înfige un crucer, care este honorarul preotului pentru sântirea celor espuse.

Aducându-se pasca de la biserică acasă se gustă mai întâi din anafora și apoi din crucea paștii. Care gustă mai întâi din usturoiu și hrean, pe acela nu-l mănâncă puricii. Din crucea paștii se ține o bucată până la s. George, în care ți se ȳice, că ar fi Paștile vitelor, când se da la vite, ca ele să aibă mană și să nu fiă bântuite de primejdii.

În ȳiua de Paști umblă copii des-demineată pe la case și capetă câte o păscuță mică, care se coace în Joia patimilor anume pentru dinșii.

Se ȳice, că la Paști întrebă Faraon, mai marele dracilor, ori de sunt ouă roși. Faraon, se fiă ferecat în lanțuri și el ar scăpă din ele, dacă i-s'ar da un răspuns negativ. Răspunȳându-i-se însă, că în acel an sunt mai multe ouă roși, decât în anul trecut, lanțurile lui s'ar îngroșă de nou.

Se creȳe, ca dăca poartă cine-va întâiul ou al unei puice negre 9 ȳile înainte de Paști subsuoară și ȳice, pe timpul, când se ieseă cu învierea și se cântă; Christos a înviat, și al meu a înviat, atunci iese din acel ou un spirituş, care apoi î-i dă celui-ce l-a clocit, averea de pe lume, dar' după moarte î-i ia sufletul.

În ȳiua de Paști nu e bine se doarmă omul, că apoi acel om î-i somnoros peste întreg anul și vara î-i ploauă pologul.

În ȳiua de Paști, după ameăȳ-ȳi uerg gospodarii cei mai însemnați cu pască la preotul, ear' fiii la parinți. Cu pască umblă unii la alții până la Dumineca mare.

Luni și Marți după Paști se adună întreaga comuna la toacă, adecă la ȳintirim, unde ciocnesc betrăni și tineri și-și petrec fără joc, care nu se face până la Rusalii.

În preseara s. George se aprind focuri vii la fiă-care gospodar, ear' mai ales pe la grajdurile vitelor. Focurile vii se fac așa, că se freacă un bêț între 2 scânduri atăta timp, până-ce se aprinde. Unii poartă atunci vitele lor prin foc, ca să nu fiă mușcate de gângăni.

În acea seară se umplu vasele fructului alb cu apă, se încungiură cu o ață roșie, cu flori de calce, ciuboțița cucului și vergele de tufă, de cari se pun și în vase, ca vasele peste an să fiă pline de mană. Calce se aruncă atunci și pe ogoare, straturile cu usturoi și în grădină, ca ele să aducă roadă multă. Tot atunci se pun brazde verzi cu crengi de răchită înfipte în ele pe stâlpii porții, porțiței, la casă și grajduri. Și în ziua s. George nu e bine a dormi, căci acela, care ar face-o aceasta, ar fi somnoros prin întreg anul și pologul lui ar fi tot de-a-una ploat.

Se crede, că dacă cade ziua s. George într'o zi de post, atunci va fi pagubă în «pripași», adică miei și vitei.

Joile de la Paști până la s. Onufrei de după Dumineca mare se serbează de Românii din loc, de bărbați și femei, cari atunci nu torc, nici zolesc, ca să fiă feriți de sloți.

La Dumineca mare se înfrumusețează casele cu ramuri de tei și se serbează pentru sloți.

Săptămâna după Dumineca mare nu se lucrează, spre a fi scutiți de dînsele. Mai ales se feresc oamenii de lucru Luni după ameață-zi în ziua a 8-a după Rusalii, căci atunci ielele sau frumuselele ar strică pe om.

A doua și atreia zi după s. Petru o serbează sătenii, ca să fiă feriți de sloată și grindină.

Ziua s. Ilie o țin oamenii, ca să fiă scutiți de foc. Ei cred, că când tună, s. Ilie se primblă prin cer într'o căruță cu colaci.

Procopiile (8 Iulie) se țin de săteni, ca se nu fiă loviți de fulger.

Ziua minunei arhanghelului Gavriil (6 Septembrie), numită ciuda o serbează sătenii, ca se nu cadă în primejdii.

Ziua s. apostol Filip (11 Octombrie) și a s. Chiric se țin pentru aপরarea vitelor de fēare răpitoare și de primejdii. Unii țin la Filip o zi, alții însă trei Filipi de-arēndul.

Dacă vaca nu dă lapte, atunci se crede tare, că alții i-au luat mana, deci se descântă în tarițe, cari i-se

dau vacii de mâncat, după-ce s'a amestecat în ele planta luminariță.

Remânând un vițel fără de mamă, eară altă vacă nu-l primește la supt, atunci se descântă vaca, care după aceea îl primește.

Vitelor bolnave de buduhală li se pune rădăcina buruenei numite spînz. Spînzul se pune ast-fel, că se prinde grumazul vitei bolnave cu 2 degete, se taie acolo pielea și se viră sub dînsa 3 rădăcinuțe de spînz în mărimea unui sfert de grăunte de bob și se lasă acolo 3 zile. Dacă este vita într'adever bolnavă, apoi i-se umflă grumazul ca o covaciță, după-aceea se scoate spînzul trăgându-l afară de ața cu care este legat. Atunci curge afară toată materia cea rea și după ce se închide rana pică inima ei în mărimea unui leu de argint.

Vitelor, cari pântecaresc li se dă frunză uscată de spînz în tarițe și mâncând ele aceasta se vindecă.

Se crede, că dacă sare vaca sau oaiă, care este a fêta, peste trunchiul sau penele de la lemnar, apoi fêtul ei se naște cu buricul prin maiu și nu trăește.

Boala vitelor, numita arici se vindecă, după credința poporului, dacă se inghimpă beșicele ariciului cu ghimpii lui sau dacă se unge vita bolnavă cu untura de arici.

Dacă fata o juncă, apoi i-se sfredelește un corn, se toarnă 'n el argint viu și se astupă cornul c'un stupuș de lemn și se crede, că după o astfel de procedură nimenea nu-i va puté luá laptele.

Fîind timp prea îndelungat secetă, atunci se scaldă o femeie grea într'o apă curgetoare sau se toarnă apă pe dînsa și se crede, c'apoi va ploua.

Tunetul de primăvară, pe când este încă omët se ține de semn, că vara va fi grindină multă.

Se crede, că culbecii i-și lapadă capacul abia după ce tună primăvara.

De la ușa cui-va nu este bine a se întoarce, c'apoi de la acea casă s'ar întoarce starostii.

Găina, care cântă ca cucoșul, nu este bine a o ține lângă casă deci se vinde ea cu cât se poate și pentru

banii luați se cumpara tămâie, care se dă la s. biserică, ca cântatul găinei să nu fie de stricaciune pentru casnici.

Cel ce voește să fie scutit prin anul întreg de durere de grumaz, acela trebuie să înghiță primăvara floarea galbână numită »păscuța găinei . Tot spre acest scop se păstrează la lăsatul de carne al postului crăciunului din bucate pe a doua zi. Aceste mâncându-le copiii nu se îmbolnăvesc de grumaz.

La începutul postului mare spală fiă-care gospodină cu uncrop și le freacă bine. În întâia și cea de pe urmă zi nu se cade a face fiertură și atunci se mănâncă moare de curechiu fiertă și presărată cu piper cu mămăligă. În postul mare nu se bea nici un fel de beutura spiritoasă pentru c'ar fi pecat.

În contra tusei măgarești se fierbe frunze de »limba vecinului și aceasta fiertură o bea bolnavul ș'apoi înceată a tuși.

Cuibariul în care a scos găscă sau găina pui nu se dă afară, ci se duce în pod, unde se ascunde, ca precum nu-l vede pe el nimenea acolo, așa se nu vadă cioarele, țarcile și ulii puii.

Când se scot puii cei mici pentru întâia dată afară, atunci îi scoate gospodina legându-și ochii, ca paserile cele rapitoare să nu vadă puii.

Se crede, că un bețiv se poate desbărâ de urita lui patimă dacă se ia o bucată de slănină și se pune prin cine-va într'un pat, în care doarme un jidov. Acolo trebuie să stee slăcina 3 nopți. Când se pune slăcina în pat trebuie se se ȃica cuvintele : cum se lapadă jidanul de slănină și de mâncările noastre, așa să se lepede N. de casa și de beutura jidovească. Luându-se slăcina din pat, se se facă cu ea mâncare, care să se dea bețivului ș'apoi acesta nu va mai bea în veci.

Dacă calcă cine-va în urmă rea, atunci se ȃice, că el nu-și nimerește calea.

Omătul, carele cade primăvara, să fie al mieilor și al paserilor. Acela, căruia i-s'a făcut vre-o nedreptate, bate mătani numărând firele de grâu și crede, că D-ȃeu îi va face dreptate.

Dacă aude cine-va primăvara o rîndunică ciripind, apoi crede, că va fi vorbit de rău preste tot anul.

Nu este bine a trece pe dinaintea cui-va, că atunci pe cel din urmă îl vor duré șelele.

Ca și'n tot locul, așa sînt băeții și aici spaima babelor neputincioase. Spre a scăpá deci de obraznicii băeți rostesc bieteles babe următoarea rugăciune, numită »îngerul cu mir«, care se pare să fie originală din Straja. Ea a fost comunicată autorului acestui studiu de bătrîna femeie văduvă din loc Eufimia Pêtrucean.

Îngerul cu mir.

»Înger, ingerașul meu,
Sluguța lui Dumnezeu,
Paza sufletelul meu,
Cel de zi și cel de noapte
Pan' la ceasul cel de moarte !
Cruce dulce adoarme-me,
Înger bun deșteapta-me,
Din patul lui Dumnezeu,
Din acoperemîntul lui Dumnezeu,
În știrea lui Dumnezeu.
Vino înger bun și me stîrnește,
Doamne miluește !
Maica precesta plîngînd, suspinînd,
Pe Domnul Christos întrebînd,
N'ai veđut, n'ai auđit ?
De veđut, n'am veđut,
De auđit am auđit,
C'au venit jidovii pagânii,
Ca l'o furat și l'o dus,
În curțile lui Pilat,
Din mare pahar l'o adapat,
L'o restignit pe cruce de brad ;
În loc de brêușor
I-o pus un ruđușor,
În loc de cornișor
I-o pus un spinișor ;
În mâni și-n picioare
I-o batut trei piroane,
Trei picușuri de sînge o picurat
Pămîntu s'o cutremurat,
Luna-'n sînge s'o îmbrăcat,
Stelele o scăpatat,
Soarele s'o întunecat,

La casa împăratului,
Fereștile neînchinate,
Ușile neferecate,
Cine-a dice două-trei cuvinte,
A încapă în lumina raiului,
În imperația ceriului.*

CAPITOLUL XIII.

Strigăte și chiote din Straja.

1. Haide fata dupa mine,
Ca te-oi ține tare bine;
La moara nu te-oi mină,
Și la slatina tot așa.
Nu te-i duce nu-i mână,
Cu cociorva 'n cap ți-oi dá!
2. De-aș ajunge pan' la toamna,
Să me 'nsor să iau o doamna.
Da mai bine-o țerancuța,
Ca umbla și descuța!
3. Îți vine puiuțul teu!
Las' se vie, domnul știe;
Calea lui de bine se-i fie,
Ca cameșa i-am spalată,
Unde cucii s'au scaldat,
Pe trandafiri o-am uscat.
De mâncat ce i-ai făcut?
Doue rețe cu curechiu,
Opt oca de vin vechiu.
Îți vine barbatul teu!
Las' se vie boala-l știe,
Calea lui de reu se-i fie;
Cameșa i-am spalată,
Unde porcii s'au scaldat
Și pe spini o-am uscat.
De mâncat ce i-ai făcut?
Mamaliga cu tarița,
Borștior cu urzica,
Mergi prostule de mânâncă!
4. Câte fete cu ghioc,
Toate stau, ca se le joc.
1. Cine boala le-a jucă
În toata Dumineca?
Alta merge, alta vine,
Și nu le mai joaca nime.
Ele s'au sfatuit,
Și s'au dus la Câmpulung,
Ca acolo fete nu ajung,
Și flacaii-s cu cușme înalte.
Ele au ședut o septemână,
Și nu le-a prins nime-'n mâna.
Au venit în aste sate,
Ghiocul l'au lapadat,
Margele și-au cumperat,
Și și-au făcut pe ursita,
C'o matura parasita.
Ele apoi așa jucă,
Ciobotele nu le-ajungea,
Ele s'au sfătuit,
Se pue talpa de căne,
Ca se ție mai bine
Și curele de curcan,
Se ție macar pe-un an!
Luați fete, mei flacai!
Ca-s urite mama hai!
Urite cum or fi,
Mai apoi or trebui.
5. În cea gura de strimtura,
Șuera-un voinic din gura.
În frunzița parului,
În gura parului.
Da îl cunosc pe șuerat,
Ca nu-i voinic întreg la cap,
Ci de dragoste fermecat,
Cu surcele de la lemne,
Cu per galbin din sprincene,
Cu surcele din porțița
Cu per galben din coșițe,

Cu frunza de liliac,
Cu trei peri de lup turbat,
Se nu-și dea peste leac.

6.

Cânta cucu pe porțița,
Vin' la mine mei badița !

7.

Copilița de pe coasta,
De ți-ar fi mîntea ca perul
N'ai iubi pe tot mișelul,
Dar' te-ai uita ea ochii mei,
Și te-ai iubi numai cu ei,

8.

Audît'am de departe,
Ca puica-mi trage de moarte.
Eu pe cal am încălecat
Și la puica am alergat,
Calul de gard l'am legat,
Pe fereasta m'am uitat,
Sora-sa patul așterné,
Masa lumina-i ținé.
Eu în casa am intrat
Și pe puic'am întrebât:
Tu puicuța ce-ai mîncá ?
Mure coapte 'n mieđul verii,
Mure coapte 'n mieđul iernii !
Tu puicuța poți muri
Eu de-acelea n'oi gasi !
Proști sunteți,
Nebuni sunteți,
Mure coapte-s ochii tei
Vina se me uit la ei,
Sloiu de ghița-i gura ta
Vina și ne-om sarută !
Audi sora, strînge valul,
Du-te afara adapa calul,
Audi sora, strînge pânza,
Du-te afara, plimba mánza,
Stînge mama lumina,
Ca mi-a venit sanatatea !

9.

Frunza verde rosmarin
S'o dus cucul cel bețrân,
Pe trei ani la Ierusalim,
Pe trei ani și-o lasat puii de chin.

Maicuța cea bețrâna
A luat puii de mánă
Și s'o pus pe-o radečina,
A strîns grăe de pe ogoare,
Și ape de prin isvoare,
A dat la pui se nu peara.
A venit cucul la anul,
A gasit puinții-'n pene,
Și n'au vrut se-i ăica : nene,
Ca mi i-a lasat în piele,
Și amă i-a gasit în pene.

10.

Jucați fete, mei flăcai !
Cine boala le-a jucá
Ca-s dese, ca cânepa,
Și bețrane ca mama,
Și carunte ca tata.
Mai încet cu jocul,
Ca pica potlogul !
Cine boala le-a jucá,
În toată Dumineca ?

11.

Frunza verde soldî de pește,
Vai de cel ce iubește !
Nici nu moare, nici nu traeste,
Numai tot se nacajește.
Se bate cu gândurile,
Ca apa cu valurile.
Măritam'ași și m'aș duce,
Nú pot face malai dulce,
Pe lopata nu'l știu pune,
Doara de l'aș lega c'o fumie !

12.

Când m'am sculat Dumineca diminéța,
M'am intalnit c'un lup în fața.
Buna ăua lupule,
Nu mi-ai veđut oile ?
Le-am veđut,
Și le-am pascut ,
La capița numai,
La fântána de bolovani,
Numai capuri de carlani !

13.

Ce folos fata de tine,
Ca te gatea ma-ta bine ?

La joe nu te ia nime,
Şeşi in locul maturii
Ca mama pădurii!

14.

Am auđit copila hai,
Ca se teme neamul teu,
Ca Țoi pica sila eu.
Dar' eu sila nu Țoi pica,
Neci Ție, neci mâne-ta!
Mulțamese lui D-đeu,
Ca nu-s de acel neam eu,
Ca se-Ți pic sila eu!
Eu sila nu Țoi pica,
Neci Ție, neci mâne-ta!
Mult mac tu-i semena,
Și eu pragul n'oi calca!
Macu a crește și-a înflori,
Și tu puica me-i dori!
Macu a crește și s'a coace,
Dar' tu puica multe-i trage,
Macu a crește și l'or stringe,
Tu puicuța mult vei plânge!
La gradina cu tulpina,
Plange George și suspina,
Ca moare fara de lumina,
Fara de lumina de seu,
Fara de om din satul seu,
Fara de lumina de ceara,
Fara de om dintr'a lui țara!
Cand a fost la resarit,
Șapte clopote au pornit,
Șapte popi l'au prohodit,
Șapte popi din șapte sate,
Cu sprincene pincenate,
Se-i ceteasca a lui pecate.
Da Georgița a đis așa:
Vinde mândra rochița,
Și-mi platește gropița,
Vinde mandra tot ce ai,
Și me scoate și du-me'n rai!

15.

N'am oala se-mi fac borș.
Nici tarița se-l ingroș,
Nici strachina se-l raceșc,
Nici lingura se-l horpaesc,
Nici pânza de cameșă,
Nici hargan de culeșă!

D'a veni lupa lui Mai,
Ș'oi da carpa pe malai,
Și-i mânca mâncate-ar lupii!

16.

Te-ai temut mamuța mult,
Ca Ți-oi veni dupa 'mprumut!
Eu toata đina aș fi lucrat,
Și 'mprumut Ți-aș fi dat,
Numai dupa urit se nu mă fi dat;
Decât trai cu un urit,
Mai bine moarta'n pamânt;
Decât trai cu nacaz,
Mai bine moarta in ist ceas.
Ie-Ți mireasa ertaciune,
De la frați, de la surori,
De la gradina cu flori;
De la strat cu flori plivite,
Surorile despartite;
De la strat cu flori brumate,
Surorile departate;
De la strat cu busuioc,
De la flecaii de la joc!

17.

Mama, mama fă cameșă! -
Fa cameșă de fuior,
Mi-a venit vremea se me'nsor!
Se ieu fata lui Bujor,
Cea mai mica,
Ii frumușica,
Cu cercei de ghiocei,
Cu salba de noue lei!
Cu caruța imperatului,
Cu caii imperatului,
Pe de-asupra satului,
Da ean cata mei cumnate,
Cum me poarta'n straiie verđi!
Scutura floarea vântul,
Șede un voinic în picioare
Cu puicuța la chiutoare!

18.

Prutule, apa vioara,
Face-te-ai neagra cerneala,
Ca se-mi scriu o hartioara,
S'o trimet la maica'n țara,
Se'mi dee bani de cheltueala,
Și straiie de primineala,
Ca se trec la batalie,

Unde nu cunosc pe nime,
Numai pușca de lângă mine,
Unde-i sangele muscalului,
Pâna'n glezna calului;
Și sângele tureului,
Pâna'n glezna murgului!

19.

Am avut un draguț,
L'am trimis la Cernauț
Se-mi cumpere sucna creața,
Hobotel dup' a mea fața,
Eu am gândit ca tîrguește,
Da el cu alta se logodește.
Mi-a trimes cuvînt pe soare,
Ca el vrea să se 'nsoare.
Mi-a trimes cuvînt pe paun,
Se me duc, ca se-l cunun.
Da eu nu l'oi cununa;
Da mama o țis așa:
Taci fata, nu fi nebuna,
Fa-ți lumina și-l cununa,
Pân' amu ți-a fost draguț,
Dar de-amu ți-a fi finuț!

20.

Cucoș negru potcovit,
Merge la nunta gatit,
Gaina cărae se mearga și ea,
Cucoșu a țis asă:
Casa cine-a matura,
Veverița cu coada?

21.

Mama, me duc la catane!
Dupa mine cine-a plînge?
Mama cu surorile,
Straturile cu garofile,
Gradina cu flori batute,
Mama cu surori multe,
Gradina cu flori rotate,
Mama cu surorile toate!

22.

Lelea cu ciubote 'nalte,
Am trimes-o dupa lapte,
Me miram ce zabavea,
Ea sta 'n drum și-l horpaia!

23.

Șede baba dupa ușa,
Freața fața cu cenușa,
Da moșneagu a țis asă:
Lasa baba nu freca,
Ca de alb tu nu-i mai dá!
Mei moșnege nu me ride,
Ca inimioara-mi plange!

24.

Câte fete la strinsura,
Toate stau cu pipa 'n gura.
Iesa dracul de sub ripa,
Și le pune foc în pipa!

25.

Fetele din Cotojeni *)
Îs ernate cu strujeni,
Și-s varate cu tarițe,
Și li-s ochii ca la mața!

26.

Vine moșul de la deal,
Cu ciubote de curcan,
Numerînd puii pe stan.
Unu-i roș, unu verde,
D-ne bine 'mi se șede!
Vine moașa de la vale,
Cu ciubote galbioare,
Cînd o vede moșul moare
Moșule nu muri,
C'amîndoi ve veți talnî!

27.

Cînd o fost la resarit,
Noue cai am potcovit,
Protivnica n'am gasit,
Pâna la poarta raiului,
Inga sora soarelui,
Țesa la pînza de in,
Batuta cu ibrișin,
Șede sora ș'o gatea.
Cameșa de mire croia.
De-mi ești sora cu dreptate,
Dela mieț la mieț de noaptea,
Holdele se fia coapte,
Pâna'n diua vînturate,

*) Cutul. unde șede familia Catos.

Pana'n prind colac se fia,
Că pornim la cununie.
In cununie am intrat,
Icoanele au picat,
Sfințisorii s'au prins a plange,
Și luminele a s' tuge.
Protopopul a ȕis așa :
Eu pre mulți am cununat,
Icoanele n'au picat,
Luminele nu s'an stîns,
D-ȕen a dat așa,
Ca voi ați fost doi frați,
Și ați vrut se ve luați !

28.

Câte fete 'n brațe am strîns,
Toate dupa mine au plîns.
Și pre tine cand te-oi stringe,
Și tu dupa mine-i plînge !
Se te porți cu floare albă,
Numai mie se-mi fii draga !
Se te porți cu floare verde,
Se fii draga cui te vede !

29.

Frunȕa verde earba mare,
M'o scris nenea la catane !
Cand o venit se me iee,
Mama' n'o vrut se me dee !
Ș'am pus șeaua pe doi cai,
Ș'am fugit in sus la plai !
Ș'am pus șeaua pe doi murgi,
Ș'am fugit in sus la turci,
Ș'am ȕasit turcii incuieți,
De trei ȕile ingenunchieți !

30.

Pana ce țesa un cot de pânza,
Mananca o vadra de brinȕa,
Ș'o berbincioara de lapte
Cât' or duce opt in spate !
Ȓesa un lat,
Și fuga 'n pat !
Ȓesa un cot,
Și fuga 'n pod !
Ȓare-i buna gospodina,
La covata cu faina,
Și la podu cu slanina !

31.

Decât tiner și catana,
Mai bine 'n codru cu pana !
Din codru vin acasă,
Din catane nu me lasa !
Solomoane, protocale,
Da-mi drumu din catane,
Ca se prind plugu de coarne,
Ca de când nu le-am purtat,
Mamaliga n'am mîncat !

32.

Joaca fata, ce-i juca,
Du-te acasa și-i mîncă,
Ca și-o taiet mata mîta,
Și și-o lasat codița !
Ȓi-o pus'o pe polița,
Ș'a mîncat'o o ploșnița,
Ȓi-a pus'o pe un poloboc,
Ș'a mîncat'o un motoc,
Ȓi-a pus'o pe muchie,
Ș'a mîncat'o un . . . !

33.

Frunȕa verde de doi nuci,
Puicuța ce te usuci ?
De mancarea ce-o manânci,
Ori de rumul ce il bei,
Pe banișorii mei ?

34.

Inga mama, mișelu,
Cum i-mi poarta inelu !
Eu il cer, ca se mi-l deie,
El ȕice, c'ar se mă iee !
Și știu bine, ca m'a luá,
Dar de-odata ni'a spânzura !

35.

Tot me inuștra mamuța,
Se-mi duc în țerg nevasta !
Când a fost prîndul mare,
M'o prins țirgu la întrebare
Ȓi-i de vîndut nevasta ?
Mi-i de vîndut seraca !
Da ce ceri pe dînsa ?
O suta de zloți batuți,
Ceialalți mai marunți !

Așterne-ți bade mântaua,
Se-ți prind bani a numera !
Nevasta o prins a lacrima,
Și când i-am prins a-i strînge,
Nevasta o prins a plînge.
Nevasta nu mai plînge,
Nu te duc, ca se fii roaba,
Ci te duc, ca se fii doamna !
Se te culci în pilota
Se te joci cu galbeni !
Ce mi-s buni galbenii tei,
Daca nu-s parinții mei ?
Ce mi-i buna pilota,
Daca nu-s cu mamuța ?
I-am adus banii acasa,
Și i-am pus sub laița 'n casa,
Și m'am culcat pe laița
Și m'a ajuns rugina banilor,
Și munca copiilor !

36.

Eu înveț nevasta de bine,
Ea svirle cu carbuni în mine !
Eu i-mi feresc nevasta de reu,
Ea svirle cu carpa în pareu !

37.

Puica de la valea saca,
Ce ți-i cămeșuica neagra ?
Las'o, c'așa mi-i draga,
C'am fost bolnava de-o mâna,
N'am spalat cămeși o luna,
Ca casuța mi-i pe deal,
Și apa pe bolovani,
Și zolesc odata 'n ani !

38.

Eu sînt buna gospodina,
La covata cu faina,
Și la podu cu slanina !
La trei zile ai țis, ca n'ai !
Mei femeie, eu te tai !
Mei barbate, nu me bate,
Ca slanina îi prin sate,
A veni luna lui Mai,
Ș'oi da cărpa pe malai,
Și fesul pe lapte dulce,
Manâncea, mîncate-ar lupii !

39.

De ar fi carșma într'o padure.
Aș bea vin și aș mânca mure !
Dar' așa-i carșma într'un sat,
Și nu pot bea de superat !
Bata-l D-țeu neamț,
Tinerel m'a pus în lanț,
Tinerel făr' de musteața
Ș'oi eși cu barba creața !
Frunța verde romanița,
Hai cu mine puiculița !
Colo 'n vale 'n poenița,
Unde este o gradinița,
Și om culege floricele,
Amêndoi pe țepcenele,
La stejarul imblator.
La isvornul curgetor,
Unde fierbe, vine o apa,
Caprioarele se adapa !

40.

De la Radauț mai la vale,
Merg trii sute de catane,
Și trii sute de recruți ;
Capitanii șuerând,
Și recruții plîngînd !
Capitane Pavele,
Unde duci catanele ?
I-a la foc seracile !
Nu le duce Pavele,
Ca le dor picioarele !
Bate doba mei dobaș,
Se mearga recruții 'n-paș,
Ca s'ajunga la oraș !
La oraș când au sosit,
Fetele toate au bocit,
Surorile dupa frați,
Nevestele dupa barbați,
Feciorii dupa recruți,
Fetele dupa draguți !

41.

La gradina cu doi nuci,
Striga George din preluci !
Tu mei George, ce mai strîgi ?
Ori merindea ți-ai gatit,
Ori dulaii ți-o fugit,
Ori boii ți-ai prapadit ?
Neci merindea n'am gatit,

Neci dulaii n'au fugit,
Neci boii n'am prapadit,
Da m'am culcat ș'am dormit,
Și un șerpe mi-o eșit !
Nu știi șerpe-i ori b'laur,
Pe cap fi cu solți de aur !
Jumatate m'o m'âncat,
Jumatate nu me poate,
C'o dat de ciolane moarte.
De-mi ești sora cu dreptate,
Baga mâna 'n sin și-l scoate !
Ba eu mâna noi baga,
Ca sânt șerpi și m'or mânca,
Fara mâna nu pot fi.
Fara George pot trai !

42.

De la s. George 'n jos,
Mult e mândru și frumos,
Toderel e sanatos !
Afara-i vreme frumoasa,
Și Irina-î sanatoasa !

43.

Cucule cu pene verđi,
Ce cânti earna prin liveđi ?
Și vara prin codri verđi ?
Și mananci muguri de fag,
Și cânti acelui cu drag ;
Și manânci muguri de salce,
Și cânti acelui ce zace ;
Și manânci muguri de arin,
Și cânti celni strein !

44.

Frunđa verde de alunica,
Cata 'n punga nu-i nemica,
Numai o ața subțirica !
Da cu banii ce-ai facut ?
Eu cu puica i-am beut !
Cata 'n fundul sacului,
Nu-i neci mama dracului !
Măi voinice, mei vecine,
Nu-ți bea banii or cu cine !
Ține-i și-i vei bea cu mine !
Ba i-oi pune la curea,
Și i-oi bea cu cine-oi vrea !

45.

Cand eram la mama mea,
Și draguța cui oi vrea,
Și puicuța cui oi vrea !
Da de când m'am maritat,
Nici casa n'am maturat,
Nici blidele n'am spalat,
Da nici lapte n'am mancat !

46.

Cate pasarele sboara,
Toate ȗic, bade te 'nsoara !
Numai coada rândunelei,
Fa bade cum i-i putea !
Destul eu m'am însurat
Pe cap nevoe mi-am luat.
Pe talpiđi nu știe a calcá,
Cu vateala nu știe a da !
Da i-oi pune catalige,
S'ajunga la talpiđe !
Am manat-o se faca turta,
Ea facu n.amaliga cruda !
O mân la vaci se le mulga,
Vacile o iau pe fuga,
A remas un biet manzat,
O luat portița in cap,
Și-o fugit pan'-ce-o crapat !

47.

Eu atuncia te-oi lasá
Cand jidovii horilca !
La jidovi horilca este,
Da dragostea nu-i poveste !
Da dragostea nu-i moșie,
Ci necaz și dușmanie !
Da dragostea din ce-i făcuta ?
Din omul cu vorba multa,
Din buze subțirele,
Care vorbește cu ele !

48.

Marita-me mama hai !
Da de zestre ce mi-i da ?
Cotruța cu mațele,
Coșarca cu fusele !

49.

Mei barbate, nu me bate !
Ca nu-s eu ca celelalte,
Ca se-mi dau canepa 'n p'urte !

Cat mai torc, mai torc,
Și cat nu, mai pun pe foc,
Și la panza n'am noroc!

50.

Cat am fost la mama 'n grăa,
Fața mea cașu' de branda!
Da de cand m'am maritat,
Fața mea mi s-o urscat,
Mult me 'ntreaba mamuța,
Bine ți-i ție fata, ori ba?
Eu ție, ca mi-i bine,
Nuna un bici o rupt de mine,
Și-o varga 'npletita bine!

51.

Frunța verde de hmei,
Nu cata la ochii mei!
Ochii mei nu ți-s oglinda,
Se-ți cați fața ta de mandra,
Ca nu ești rosia, grasa,
Nici nu ești alba frumoasa!
A mea fața-i ca de domn,
Și-a ta 'i bugeda de somn,
Și ești alba de 'nalbele,
Și roșie de rumenele!

52.

Vina moarte șoimana!
Se me 'ngroape într'o gârлуța,
Cu gura langa balercuța!
Se me 'ngroape 'ntrun pogor,
Cu gura langa șipușor!
Se me 'ngroape intrun virf de munte,
Cu gura lănga o bute!

53.

La poarta la Țarigrad,
Sede-un român superat,

Ca de tiner s'o 'nsurat,
Și mai tinera o luat!
Luni cu nevasta ședea,
Marți la catane ponea!
Mama, maiculița hei,
Se-mi ții nevastuica bine,
Cu colac și cu smochine!
Cu colac cu lapte dulce,
Doar' de aici nu s'ar duce!
Septemăna n'a 'mplinit,
Soacra-sa c'a poroncit,
Tu aice de cand ai venit,
Apa 'n cofa n'ai luat,
Blidele nu le-ai spalat,
Casa nu ne-ai maturat,
Și 'n pivnița n'ai intrat!
Nevasta s'o superat,
Apa 'n cofa o luat,
Blidele mi le-o spalat,
In pivnița mi-o intrat!
Ghidușa de soacra-sa,
Mi-o pus ușa pe dinsa,
Și la ușa o pus lacata,
Și de-asupra zid de peatra!

54.

Iu cel capețel de sat,
Șede Gheorge superat!
Nu știu fetele mi-l bat,
Ori i-i dor de iusurat!
Atâta-i de lat in spate,
Ca o oaste nu l'ar bate,
Atata-i de lat in frunte,
Ca o steabla de la munte!
Are un cojoc el pe trup,
Din cinci-șeci de pei de lup!
Are o cușmuța pe cap,
Din cinci-șeci de pei de țap!

CAPITOLUL XIV.

Bocete din Straja.

1.

Unde te duci?
Pe cararea necalcata,
Pe roana nescuturata?

Pe cararea necalcata,
Unde n'aj fost nici oclata?
La stalpușorul cel de peatra,
La poarta cea de hartie,

Pe căți merg, pe toți f-i scrie !
Ean eși tu pana în prag,
So veți vitele cum rag !
Ean eși pana afara,
Și-i vede oile cum sbiara !
Da nu rag dupa fôn,
Ci rag dup'a lor stapan !
Dintr'o casa laudata,
Te duci în munte și peatra !
A ta casa nu ți-a placut.

Alta noua ți-ai facut.
Far' de uși far' de ferești,
Nici n'ai ușa ca se eși,
Nici fereasta se privești,
Intr'insa ai să putrețești !

2.

I-i hat multișor de-aseara,
N'ai facut urma pe-afara !
I-i hat multișor de eri,
N'ai veđut soare pe cer !
Șervețelul cel de nas,
L'ai pus la flueraș -
Șervețelul cel de mâna,
L'ai pus la nasalie !
Naframa cea de mire,
Ai pus-o la nasadire !
Naframa cea de nanaș,
Ai pus-o la prapuraș !
Șervetele de cumnate,
Le-ai pus la cetate !
Ai pus manușile cruce,
Și-ai spus la toți, ca te-i duce !
Șepte popi te-au pomenit,
Trimbițele ți-au trimbițat,
Și fluierile ți-au cantat !

3.

Bociți-o uși, bociți ferești,
Ca de mâne nu me vedeți !
De mâne vine o carte domneasca,
De mâne să me porneasca !
De m'ar duce macar cu carul,
Se pot veni macar la anul !
Da m'or duce cu caruța,
Și n'oi veni cat lumuța !

4.

Ean te scoala și te pune 'n picioare,
Și ne spune ce te doare !

Ca-i hat multișor de-aseara,
Noi de somn ne-am saturat,
Și d-ta nu te-ai sculat !
Nu știu perina ți-i moale,
Ori scortărul ți-i frumos,
D-ta nu te-ai întors !
Scoala și te pune 'n picioare,
Și ni spune ce te doare !

5.

Ean' te scoala și ni spune,
Ce-ai veđut pe ceea lume !
Poate te-ai talnit cu cine-va,
Și ne-a poruncit ceva !
Poate e cameșa neagra,
S'o trimita s'o fac alba !
Nici în spune de sopon,
Nici cu apa din isvor,
Numai 'n lacramioare de om !
M'oi șui la țintirim
Și-oi usca-o pe-un trandafir,
Și i-oi strânge-o paturele,
Și i-oi trimite-o prin stele !
Da stelele-s marunțele,
Nu mi-or duce-o nici cu jale,
Da oi trimite-o prin luna,
Da, lunuța-i jumetate
Nu mi-a duce-o cu dreptate.
De-oi trimite-o prin soare,
Soarele-i rotunjor,
Mi-a duce-o tarș cu dor !

6.

La portița la țintirim,
Scoala-te se mai graim,
Se graim doue-trei cuvinte,
Se le țin și eu minte ;
La portița cam pe coasta,
Acolo-i despartirea noastră !

7.

Sus în naltul cerului,
Este-un pat mandru lucrat ;
Da pe pat cine-i culcat ?
Al meu puiu f-i impușcat,
De catane i-i remas !
Da la cap cine-i ședeă ?
A lui puica amar plangeă,
C'o mantă umbră-i faceă,

Cu basmaua vânt i-i trageă,
Cu naframa fața-i ștergeă!

8.

Larguța casa ai avut,
Dar asta nu ți-a placut!
La meșteri ai poruncit,
Alta noua ți-a croit,
Far' de uși, far' de ferești,
Nici n'ai ușa de eșit,
Nici fereasta de privit!

9.

Ce m'ași ruga d-tale,
Se nu-mi faci asta cale.
Asta-i cale ducetoare
Și'napoi neintorcetoare!
Asta-i calea cea ce duce,
Și'napoi nu mai aduce!
Ca de te-ar fi dus cu carul,
Ai veni macar la anul!
Da te-or duce cu caruța,
Și nu-i veni cât lumuța!
Roaga-te, cât te-i ruga,
Ean' te roaga la gropar,
Se-ți faca gropița'n fața,
Să mai vii o-data acasa!
Și te roaga mamei tale,
Poate ea nu te-a mai zari!

10.

Este un pat mândru rotat,
Cu noue scînduri de brad!

Da pe pat ce-i așternut?
Covor verde mohorit!
Da pe pat cine-i culcat?
Domnul mare restignit.
La cap cu flori de mac,
La picioare mînta, floare,
Pe parete paun verde,
La ferești flori domnești,
Și la ușa plin de ruja!

11.

Frunța verde de alunică,
Doi pui de rîndunica,
Unu sboara, unu pica,
Unu striga'n gura mare,
Așteapta-me frațioare,
Da-mi aripioare de argint,
Ca se sbor pe sub pamînt!
La manuța la mormînt!
Se pun mîna pe picioare,
Și s'o întreb ce-o doare!
Mama prinde a biciea
Stai mama nu me hîcea!
Ean' stai mama și țio-i spune,
Ca tata s'o insurat.
O rea nevasta și-o luat!
Și pre noi ne-o alungat,
Și umblam din sat în sat,
Ca cioara din gard în gard;
Și umblam din țîrg în țîrg,
Ca cioara din vîrf în vîrf!

CAPITOLUL XV.

Satire asupra Țiganilor.

1.

Dragul tatii, pui gurgui,
Și-a uitat cobza în cui!
Și luleaua pe cordace,
Acuma n'are tatuca pace!

2.

Mei țigane, tu ești bat!
Ba Țic Țeu, ca n'am mîncat,
Ca de dor de mamaliga,
Picioarele mi se încarliga!

3.

Ean da-mi ceva să manînc,
Ca mi-a înghețat limba de frig!

Mei țigane, tu ești bat,
Mi-ai svirlit carpa sub pat!
Măi țigane poți rașni?
Aolio nu me gatî!

4.

Vîne moșul de la deal,
Cu ciubote de carlan!
Zur, zur, zur în buzunar!
Ce ai moșule'n buzunar!
Turte dulci și coarne mari!
Da su cine le-i mânca?
Cu mîncă seraca!

